

Regeringens proposition

1987/88: 149

om auktorisation av finansbolag

Prop.
1987/88: 149

Regeringen föreslår riksdagen att anta det förslag som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 29 mars 1988.

På regeringens vägnar

Gertrud Sigurdsen

Hans Gustafsson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att det skall uppställas krav på auktorisation för företag som driver finansieringsverksamhet om verksamheten har en sådan omfattning att nettovärdet av tillgångarna i denna överstiger 50 milj. kr. Oavsett verksamhetens omfattning skall det krävas auktorisation för de företag som ägnar sig åt finansieringsverksamhet riktad mot konsumenter eller som ägs av bank. För auktorisation skall det krävas att vissa formella och kvalitativa krav uppfylls, bl. a. ett aktiekapital på minst fem milj. kr.

Definitionen av vad som förstås med finansieringsverksamhet utvidgas så att den även omfattar förmedling av kredit till konsument och ställande av garanti för kredit.

Vidare ändras upplåningsrättsregeln så att ett finansbolag från eget kapital skall avräkna vad bolaget tillskjutit som aktiekapital eller i annan form till annat företag som driver finansieringsverksamhet.

Slutligen föreslås vissa ändringar i nuvarande tillsynsbestämmelser samt en ny straffbestämmelse. Straffbestämmelsen innebär att finansieringsverksamhet som drivs utan tillstånd, där sådant krävs enligt förslaget om auktorisation, kriminaliseras.

De ändrade bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 juli 1988. Övergångsbestämmelserna medger en successiv anpassning till de nya bestämmelserna.

Lag om finansbolag

Härigenom föreskrivs följande.

Allmänna bestämmelser

1 § Finansieringsverksamhet får, i de fall som anges i denna lag, drivas endast efter tillstånd av bankinspektionen.

Med finansieringsverksamhet avses näringsverksamhet som har till ändamål att lämna eller ställa garanti för kredit, förmedla kredit till konsumenter eller medverka till finansiering genom att förvärva fordringar eller upplåta lös egendom till nyttjande.

2 § Tillstånd krävs för företag som driver finansieringsverksamhet, om

1. företaget helt eller delvis ägs av ett svenskt eller utländskt bankinstitut eller dotterbolag till sådant institut, eller

2. företaget driver finansieringsverksamhet riktad mot konsumenter, eller

3. nettovärdet av tillgångarna i verksamheten enligt fastställd balansräkning för det senaste räkenskapsåret är minst femtio miljoner kronor och det inte finns anledning anta att värdet därefter har gått ned under detta belopp, eller

4. det annars är uppenbart att nettovärdet av tillgångarna i verksamheten överstiger femtio miljoner kronor.

I nettovärdet enligt första stycket 3–4 skall inte räknas in värdet av tillgångarna i sådan finansieringsverksamhet som anges i 3 § första stycket.

Tillstånd krävs inte, om finansieringsverksamheten bedrivs av andra än aktiebolag, ekonomisk förening, handelsbolag eller enskild näringsidkare.

3 § Tillstånd krävs inte, om finansieringsverksamheten

1. avser finansiering endast i samband med avsättning av tjänster som erbjuds eller varor som framställs eller säljs av företaget, eller

2. avser finansiering endast i samband med avsättning av tjänster som erbjuds eller varor som framställs eller säljs av annat företag i samma koncern eller med annat nära samband som anges i 4 § andra stycket och medel för verksamheten inte anskaffas från allmänheten, eller

3. tillgodoser finansieringsbehov endast inom en grupp näringsidkare med ekonomisk intressegemenskap och medel för verksamheten inte anskaffas från allmänheten.

Tillstånd krävs inte heller om bankinspektionen efter särskild prövning finner att finansieringsverksamheten

1. utgör en normal likviditetsförvaltning och inte kan anses ha ett självständigt syfte vid sidan av företagets huvudsakliga verksamhet, eller

2. drivs utan vinstsyfte av en förening vars uppgift endast är att tillgodose finansieringsbehov hos föreningens medlemmar.

Tillstånd krävs inte heller för företag som omfattas av annan lagstiftning om särskild tillsyn.

4 § Om det finns nära samband mellan två eller flera företag, skall vid tillämpning av 2 § första stycket 3–4 hänsyn tas till det sammanlagda nettovärdet av tillgångarna i finansieringsverksamheten.

Nära samband skall anses föreligga om företagen leds av samma eller i huvudsak samma personer eller om vinsten av företagens verksamhet helt

Förutsättningar för tillstånd m. m.

5 § Tillstånd får meddelas endast om finansieringsverksamheten drivs i aktiebolagsform och aktiekapitalet är minst fem miljoner kronor.

Tillstånd skall ges, om

1. bolagsordningen inte strider mot denna lag eller annan författning,
2. bolaget inte är olämpligt att driva finansieringsverksamhet,
3. verksamheten kan antas inte bli till skada för det allmänna, och
4. bolaget uppfyller de villkor som i övrigt anges i denna lag.

6 § Ansökan om tillstånd får göras innan bolaget har registrerats i aktiebolagsregistret. Har ansökan gjorts inom sex månader från stiftelseurkundens undertecknande, räknas den i 2 kap. 9 § första stycket aktiebolagslagen (1975:1385) föreskrivna tiden från tillståndsbeslutet.

Till bolagsordningen skall vara fogad en plan för den tilltänkta verksamheten.

7 § Beslut om ändring av finansbolags bolagsordning skall prövas av bankinspektionen och får inte registreras innan det har godkänts av inspektionen.

8 § Bolag som har fått tillstånd att driva finansieringsverksamhet kallas finansbolag. Annan än finansbolag får inte i sin firma eller annars vid beteckning av verksamhet använda ordet finansbolag eller finansaktiebolag.

9 § För finansbolag gäller vad som är föreskrivet om aktiebolag i allmänhet, om annat inte följer av denna lag.

Vid tillämpning av bestämmelserna i 10 kap. 4 § första stycket 4 aktiebolagslagen (1975:1385) i fråga om finansbolag skall med låneskuld och annan där angiven förpliktelse jämföras förvärv av fordringar och upplåtelse av egendom som avses i 1 §.

Finansbolags verksamhet

10 § Aktier i ett finansbolag får genom teckning eller överlåtelse förvärfvas endast av

1. svenska medborgare,
2. svenska bolag och föreningar som inte är kontrollsobjekt enligt lagen (1982:617) om utländska förvärv av svenska företag m. m.,
3. andra svenska samfälligheter,
4. fondbolag till aktiefonder enligt aktiefondslagen (1974:931)

Har aktieförvärv skett på annat sätt än genom teckning eller överlåtelse, skall första stycket inte i något fall medföra hinder för aktieägaren att förvärva ytterligare aktier, om det sker med stöd av den företrädesrätt till teckning eller erhållande av nya aktier som är förenad med de redan förvärvade aktierna enligt aktiebolagslagen (1975:1385) eller den bolagsordning som gällde vid förvärvet.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, bankinspektionen kan medge undantag från första stycket.

Förvärv av aktie i strid med innehållet i första stycket är ogiltigt.

11 § Finansbolag får högst låna upp medel med dels ett belopp som svarar mot bolagets kassa och mot vad som inestår hos riksbanken, riksgäldskontoret, bankaktiebolag, sparbank, central föreningsbank, kreditaktiebolag, hypoteksinstitut och postgirot eller utlånats till annat finansbolag, dels ett belopp som svarar mot tolv och en halv gånger det egna kapitalet. Om det finns särskilda skäl kan bankinspektionen medge högre upplåning, dock högst till tjugo gånger det egna kapitalet.

Som upplåning anses inte vad som motsvarar av finansbolaget utfärdade skuldförbindelser som för långivaren medför rätt till betalning först efter bolagets övriga borgenärer eller som har garanterats av staten, bankaktiebolag, sparbank eller central föreningsbank. Till upplåningen skall läggas ingångna garantiförbindelser och andra åtaganden på kapitalmarknaden som innebär en kreditrisk för bolaget. Garantiförbindelser skall tas upp till sitt nominella belopp. Detsamma gäller andra åtaganden, om inte regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, bankinspektionen har föreskrivit ett lägre belopp.

Med eget kapital avses aktiekapital, reservfond, dispositionsfond och av bolagsstämman fastställd vinstbalans. Med eget kapital får likställas

1. garantifond, som bildats genom tillskott av aktieägare i finansbolaget eller förbindelser utfärdade av bankaktiebolag, sparbank, central föreningsbank eller annan som bankinspektionen godkänt, intill ett belopp motsvarande fem gånger bolagets aktiekapital,

2. fyrtio procent av ett belopp som svarar mot sådana bolagets reserver som avses i 2 kap. 9 § bankrörelselagen (1987:617) intill ett belopp motsvarande bolagets eget kapital samt

3. kapital som tillförts bolaget mot av bolaget utfärdade skuldförbindelser som medför rätt till betalning först efter bolagets övriga borgenärer, intill ett belopp motsvarande bolagets eget kapital.

Från finansbolagets eget kapital skall avräknas det bokförda värdet av vad bolaget tillskjutit som aktiekapital eller i annan form till annat in- eller utländskt företag som driver finansieringsverksamhet.

Om det mellan finansbolag råder sådant nära samband som anges i 4 §, kan bankinspektionen i det särskilda fallet bestämma att upplåningsrätt skall beräknas gemensamt för bolagen.

12 § I finansbolag skall minst en av bolagsstämman utsedd revisor vara auktoriserad revisor eller auktoriserat revisionsbolag.

Tillsyn m. m.

13 § Finansbolag står under tillsyn av bankinspektionen.

Bankinspektionen skall övervaka att finansbolag följer denna lag och annan författning som reglerar finansbolags verksamhet, föreskrift som har beslutats med stöd av denna lag samt bolagsordningen och de beslut som med stöd av lag eller bolagsordningen har fattats av bolagsstämman eller styrelsen.

Bankinspektionen skall även i övrigt med uppmärksamhet följa finansbolagens verksamhet för att hålla sig underrättad om förhållanden som kan inverka på ett bolags säkerhet eller i övrigt är av betydelse för en sund utveckling av verksamheten.

Bankinspektionen är inte skyldig att vaka över att sådana bestämmelser iakttas som gäller rättigheter och skyldigheter för aktieägare i finansbolag i förhållande till bolaget eller till annan aktieägare eller sådana bestämmelser som angår bolagets inre angelägenheter.

14 § Bankinspektionen utövar tillsyn med ledning av handlingar som finansbolag enligt denna lag skall lämna till inspektionen och upplysningar som inspektionen inhämtar vid undersökning hos bolaget eller på annat sätt.

Undersökning hos finansbolag skall ske när bankinspektionen anser det behövt eller när regeringen beslutar om det.

15 § Finansbolags tillstånd kan återkallas av bankinspektionen, om bolaget överträtt denna lag eller uppenbart åsidossatt kundernas intressen eller om annars förutsättningarna för tillstånd enligt 5 § inte längre föreligger.

Om ett tillstånd har återkallats enligt första stycket, skall bolaget stå under bankinspektionens tillsyn till dess att verksamheten avvecklats eller drivs på ett sådant sätt att tillstånd enligt denna lag inte krävs.

16 § Råder förhållande som anges i 15 §, får bankinspektionen meddela finansbolaget skriftlig erinran i stället för att återkalla bolagets tillstånd, om det kan antas att bolaget låter sig rättas av detta. Inspektionen får även meddela ett finansbolag skriftlig erinran, om bolaget annars inte följer i 13 § andra stycket angivna föreskrifter och beslut eller om annat förhållande råder som menligt inverkar på bolagets säkerhet eller som kan äventyra en sund utveckling av bolagets finansieringsverksamhet. Skriftlig erinran får förenas med föreläggande om rättelse.

Råder missförhållanden hos finansbolag i annat fall än som anges i första stycket, får bankinspektionen i särskilt beslut göra anmärkning om det.

Om ett finansbolag har fattat beslut som strider mot denna lag eller annan författning som reglerar finansbolags verksamhet, mot föreskrift som har meddelats med stöd av denna lag eller mot bolagsordningen, får bankinspektionen förbjuda att beslutet verkställs. Har beslutet verkställts, får inspektionen förelägga bolaget att göra rättelse, om det kan ske.

17 § Bankinspektionen skall, om inte särskilda skäl talar däremot, förordna en revisor att med övriga revisorer delta i revisionen av finansbolag. Inspektionen kan när som helst återkalla sådant förordnande och i stället utse ny revisor.

Om ett tillstånd för finansbolag att driva finansieringsverksamhet har återkallats, gäller förordnandet för den av bankinspektionen utsedde revisorn till dess att finansieringsverksamheten har avvecklats och revisorn till bankinspektionen har lämnat en berättelse över avvecklingen.

Finansbolaget skall till revisor som har förordnats enligt första stycket betala ersättning med belopp som bankinspektionen bestämmer.

18 § Bankinspektionen får kalla till sammanträde med finansbolags styrelse eller begära att styrelsen kallar till extra bolagsstämma. Har styrelsen inte följt en sådan begäran, får inspektionen kalla till extra bolagsstämma. Företrädare för inspektionen får närvara vid styrelsesammanträde, som inspektionen har utlyst, och vid bolagsstämma samt delta i överläggningarna.

19 § Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om hur finansbolags räkenskaper skall föras och hur värdehandlingar skall förvaras och inventeras.

20 § Finansbolag skall på tid och sätt som bankinspektionen bestämmer

1. hålla bolagets kassa, övriga tillgångar, räkenskapsmaterial och andra handlingar tillgängliga för granskning av inspektionen,

2. upprätta och till inspektionen lämna översikt som visar bolagets tillgångar och skulder.

3. till inspektionen lämna årsredovisning och i förekommande fall koncernredovisning samt revisionsberättelse och protokoll vid ordinarie bolagsstämma.

4. i övrigt lämna inspektionen alla de upplysningar och uppgifter som inspektionen anser behövliga för tillämpningen av denna lag.

21 § Bankinspektionen skall föra en förteckning över finansbolagen.

22 § Finansbolagen skall med årliga avgifter bekosta bankinspektionens tillsynsverksamhet enligt de närmare föreskrifter som regeringen meddelar.

23 § Om det kan antas att ett företag driver sådan finansieringsverksamhet att denna lag är tillämplig, får bankinspektionen förelägga företaget att till inspektionen lämna de upplysningar om sin verksamhet som behövs för att bedöma om lagen är tillämplig.

Vite

24 § Meddelar bankinspektionen föreläggande eller förbud enligt denna lag, får inspektionen sätta ut vite.

Överklagande

25 § Bankinspektionens beslut enligt denna lag får överklagas hos regeringen. Inspektionens beslut har omedelbar verkan, om inte annat beslutas.

Tystnadsplikt

26 § Den som är eller har varit verksam i finansbolag får inte obehörigen röja vad han därvid har fått veta om någon annans affärsförhållanden eller personliga förhållanden.

Första stycket gäller också den som hos bankinspektionen har tagit befattning med ärende enligt denna lag.

Straff

27 § Den som driver finansieringsverksamhet utan tillstånd, där sådant krävs enligt denna lag, döms till böter eller fängelse i högst ett år.

Styrelseledamot eller befattningshavare hos finansbolag som uppsåtligt eller av oaktsamhet genom oriktig bokföring eller på annat sätt lämnar bankinspektionen felaktiga upplysningar om verksamheten döms, om gärningen inte är ringa, till böter eller fängelse i högst ett år.

Den som bryter mot 8 § döms till böter.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1988. Genom lagen upphävs lagen (1980:2) om finansbolag.

2. Ett företag som vid den nya lagens ikraftträdande driver finansierings-

verksamhet och som avser att ansöka om tillstånd skall göra detta senast vid utgången av år 1988.

3. Ett företag som vid den nya lagens ikraftträdande driver finansieringsverksamhet får fortsätta denna verksamhet enligt den äldre lagen till utgången av år 1988 eller fram till dess att ansökan enligt 2 slutligt prövats. 4. Ansöker ett företag som avses i 3 inte om tillstånd inom tid som anges i 2 eller får företaget inte sin ansökan beviljad, får företaget fortsätta verksamheten enligt den äldre lagen i fråga om de åtaganden som företaget gjort under den tid som verksamheten bedrivits enligt den lagen.

5. Ett företag som vid den nya lagens ikraftträdande driver finansieringsverksamhet skall för att undantas från lagens tillämpningsområde enligt 3 § andra stycket göra ansökan om detta senast vid utgången av år 1988. Vad som sägs i 3 och 4 gäller även sådant företag.

6. Om det i en lag eller i en författning som har beslutats av regeringen hänvisas till en föreskrift som har ersatts genom en föreskrift i denna lag, tillämpas i stället den nya föreskriften.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 29 mars 1988

Närvarande: statsrådet Sigurdson, ordförande, och statsråden Gustafsson, Gradin, R. Carlsson, Lindqvist, G. Andersson

Föredragande: statsrådet Gustafsson

Proposition om auktorisation av finansbolag

1 Inledning

Lagen (1980:2) om finansbolag (FiL), trädde i kraft den 1 juli 1980 (prop. 1978/79:170, NU 1979/80:23, rskr. 139). Vid tillkomsten av lagen ansågs behov inte föreligga av någon form av tillståndsprövning.

I en departementspromemoria (Ds Fi 1987:13) Auktorisation av finansbolag m. m. har föreslagits bl. a. att finansbolag skall vara auktoriserade för att driva verksamhet, att finansieringsverksamhet som är riktad mot konsumenter endast får bedrivas av auktoriserade institut på kreditmarknaden, att det för auktorisation av finansbolag bl. a. skall krävas ett aktiekapital på minst tio milj. kr., att finansieringsverksamhetsdefinitionen utvidgas att också omfatta t. ex. leasing av fast egendom och att kapitaltäckningsbestämmelserna ändras så att avräkning från det egna kapitalet skall ske för kapitaltillskott till andra företag som driver finansieringsverksamhet.

Promemorian har remissbehandlats. Till protokollet i detta ärende bör som *bilaga 1* fogas sammanfattningen i promemorian och som *bilaga 2* promemorians förslag till lag om ändring i lagen (1980:2) om finansbolag. Som *bilaga 3* bör fogas en förteckning över remissinstanserna och en sammanställning av remissyttrandena.

Regeringen beslutade den 17 mars 1988 att inhämta lagrådets yttrande över förslag till en ny lag om finansbolag. Förslaget hade upprättats i finansdepartementet på grundval av promemorian. Det lagförslag som remitterades till lagrådet bör fogas till propositionen som *bilaga 4*.

Lagrådet har i sitt yttrande, som bör fogas till protokollet som *bilaga 5*, i allt väsentligt godtagit förslaget. I syfte att göra den föreslagna lagen mera lättillgänglig har lagrådet föreslagit ändringar av i huvudsak redaktionell karaktär.

Som kommer att framgå av specialmotiveringen godtar jag lagrådets förslag och förordar alltså några ändringar i det remitterade lagförslaget. I övrigt överensstämmer de förslag som jag lägger fram nu med lagrådsremissens förslag.

2 Allmän motivering

2.1 Allmänna utgångspunkter

Finansbolagen har kommit att spela en betydelsefull och under senare år allt mer framträdande roll på kreditmarknaden. De är närmare 300 till antalet och det är en heterogen grupp av företag. Vissa har ett brett utbud av tjänster medan andra är specialiserade på en eller ett par kreditformer. Många finansbolag erbjuder allmänheten likartade finansiella tjänster som bankerna och i hård konkurrens med dessa.

Utöver de etablerade finansbolagen finns det ett stort antal företag som driver finansieringsverksamhet och vars tillgångar understiger 10 milj. kr. För dessa företag gäller inte bestämmelserna i FiL och de är därför bl. a. inte föremål för bankinspektionens kontroll och tillsyn. Om ett företag har tillgångar över den nämnda 10 milj. gränsen faller det in under finansbolagslagens tillämpningsområde. Det skall då registreras hos bankinspektionen och föras in i en särskild förteckning. I samband härmed skall bankinspektionen göra en formell prövning av bolagsordningen och av att denna inte innehåller sådana bestämmelser eller brister att en sund utveckling av verksamheten kan äventyras.

Av promemorian framgår att det förekommer en rad problem av framför allt konsumentpolitisk art när det gäller vissa finansieringsföretag. Det konstateras också att andra kreditinstitut på finansmarknaden, som banker, försäkringsbolag och fondkommissionsbolag, är beroende av offentliga tillstånd för sin verksamhet.

Kreditmarknadskommittén (KMK) har enligt sina direktiv (Dir 1983:38) till uppgift att finna en lämplig struktur på kreditmarknaden. I direktiven tas bl. a. upp ett antal frågor om finansbolagen. Dessa aktualiserades av bankinspektionens erfarenheter av tillsynen över finansbolagen. Det konstateras att FiL ger ett bristfälligt underlag för bankinspektionens tillsyn och ett dåligt stöd för ingripanden. Anledningen till detta är bl. a. att lagen inte ställer några kvalitativa krav på verksamheten. Vissa finansbolag har en dålig standard på kreditportföljen och ägs av mindre välrenommerade företag och enskilda personer. Samtidigt utnyttjar dessa företag bankinspektionens tillsyn som ett argument i marknadsföringen i syfte att inge låntagare och kunder förtroende.

En viktig uppgift för KMK är att utforma regler för ett auktorisations-system för finansbolagen. KMK bör överväga vilka kvalitativa krav som bör ställas på ett finansinstitut och dess ledning för att institutet skall få benämnas finansbolag. Denna fråga bör övervägas i anslutning till reglerna om rätt att bedriva yrkesmässig finansiell verksamhet, dvs. om sådan verksamhet över huvud taget skall få bedrivas i oreglerade former. KMK skall enligt direktiven också utreda andra frågor som berör finansbolagen, t. ex. deras rörelse regler.

KMK har aviserat ett huvudbetänkande under våren 1988. Detta betänkande kommer att innehålla förslag till lösningar på de problem som föreligger inom finansbolagssektorn. Enligt vad jag erfarit kommer emellertid dessa förslag att ingå som ett led i den mer övergripande översyn

som KMK har till uppgift att göra. Regleringen av de nuvarande finansbolagen kommer enligt KMK:s förslag att omfatta även andra kreditinstitut och deras verksamhet. KMK:s förslag beträffande finansbolagen kan och bör inte brytas loss från denna helhetslösning. Även om KMK:s huvudbetänkande som ovan redovisats relativt snart kan komma att färdigställas, dröjer det dock avsevärd tid innan detta beretts så att det kan ligga till grund för lagstiftning.

Flera frågor som berör finansbolagen och kreditgivningen till konsument kräver enligt min mening en skyndsam behandling. I promemorian behandlas de frågor som det är särskilt angeläget att snabbt få lösta. Ambitionen har därvid varit att göra så få ändringar som möjligt i förhållande till den nuvarande lagen. Samtidigt har eftersträövats att de nu föreslagna ändringarna skall ligga i linje med de större strukturella förändringar som KMK enligt uppgift kommer att föreslå i det regelverk som i dag styr kreditmarknaden.

Jag vill i detta sammanhang också erinra om att regeringen i prop. 1987/88:66 om Sverige och den västeuropeiska integrationen uttryckt att Sverige har ett starkt intresse av att så långt möjligt delta i det västeuropeiska samarbetet för att möjliggöra en enhetlig marknad för finansiella tjänster. Under år 1987 har sonderande samtal inletts mellan EFTA-länderna och EG-kommissionen. Dessa syftar till att utbyta information om reglerna för i första hand banksektorn och kapitalmarknaden och till att klargöra möjligheterna till samarbete. Det kan senare komma att bli nödvändigt att se över den svenska lagstiftningen rörande kreditmarknaden som ett resultat av bl. a. detta samarbete.

2.2 Auktorisation

Mitt förslag: För att driva finansieringsverksamhet skall krävas auktorisation om nettovärdet av tillgångarna i verksamheten enligt fastställd balansräkning uppgår till 50 milj. kr. eller mer. För företag som ägnar sig åt finansieringsverksamhet riktad mot konsumenter skall alltid krävas auktorisation oavsett verksamhetens omfattning. I båda dessa fall undantas dock alltjämt bl. a. företag med en finansieringsverksamhet som avser finansiering av egna varor eller tjänster. Finansieringsföretag som ägs av bank skall alltid vara auktoriserat.

Bankinspektionen skall pröva ansökningar om auktorisation (tillstånd). Prövningen skall vara av såväl formell som materiell natur. Ett formellt krav skall vara att aktiekapitalet uppgår till minst fem milj. kr.

Förslaget i promemorian: Överensstämmer i huvudsak med mitt förslag. I promemorian föreslås dock att gränsen för krav på auktorisation för företag som driver finansieringsverksamhet som inte riktar sig mot konsu-

menter skall vara tillgångar på 10 milj. kr. och att minimikravet på eget kapital för auktoriserat finansbolag skall vara 10 milj. kr.

Remissinstanserna: Förslaget i promemorian tillstyrks eller lämnas i huvudsak utan erinran av flertalet remissinstanser.

Av de remissinstanser som avstyrker förslaget anser flertalet att KMK:s förslag borde avvaktas.

Av de remissinstanser som i huvudsak tillstyrkt förslagen framförs följande synpunkter.

Fullmäktige i riksbanken påpekar att ett auktorisationskrav inte utan vidare medför en sanering av finansbolagsmarknaden. Fullmäktige framhåller därför möjligheterna att åstadkomma en önskvärd sanering genom en förstärkning av bankinspektionens övervakning, eventuellt baserad på skärpt lagstiftning om konsumentkreditgivning. Fullmäktige anser vidare att "frigränsen" för finansiering som inte riktar sig mot konsumenter bör bestämmas till 50 milj. kr.

KMK anser också att "frigränsen" bör kunna bestämmas till 50 milj. kr. Kommittén anför vidare att de finansbolag som helt eller delvis ägs av utländska företag inte bör få auktorisation. De bör i stället i avvaktan på behandlingen av kommitténs kommande förslag, kunna ges dispens från kravet på auktorisation. Detsamma bör gälla för finansbolag vari försäkringsföretag äger mer än 10 % av aktierna eller aktier som representerar mer än 5 % av röstvärdet.

Industriförbundet ifrågasätter om förslaget särskilt effektivt kommer att stoppa de företaget som det riktas emot. Förbundet anser att de aktiva tillsynsinsatserna bör ökas. Förbundet anser vidare att kravet på minsta aktiekapital är för högt. Det föreslagna kravet skulle försvåra verksamheten för majoriteten av befintliga bolag och hämma nyetablering till skada för effektiviteten i branschen.

Finansbolagens förening anser allmänt att det är betänkligt att en provisorisk lagstiftning initieras när de frågor som behandlas i promemorian sedan flera år behandlas av KMK vars huvudbetänkande är i det närmaste färdigt. Föreningen anser vidare inte att förhållandena på kreditmarknaden är sådana att inte KMK:s förslag skulle kunna avvaktas. Rörande kravet på 10 milj. kr. i aktiekapital anser föreningen att det bör göras undantag för dotterbolag i finansbolagskoncern.

Försäkringsbolagens Riksförbund anför ungefär samma synpunkter som Finansbolagens förening.

Av de remissinstanser som avstyrkt förslaget anför följande synpunkter.

NO avvisar förslaget om auktorisation av principiella skäl. *NO* anser bl. a. att analogin med att det krävs särskilt tillstånd för banker, försäkringsbolag och fondkommissionärer är felaktig eftersom skyddsintressena i dessa instituts verksamhet inte är jämförbara med dem som finns i fråga om finansbolagens verksamhet.

NO anser vidare att förslaget har stora nackdelar ur konkurrenssynpunkt, eftersom de stora och i dag etablerade finansbolagen skulle få ett verksamt skydd mot konkurrens från mindre och nyetablerade företag. Enligt *NO*:s uppfattning har några allvarligare missförhållanden knappast

påvisats. De ganska fåtaliga problemen skulle kunna förhindras genom en rätt fungerande tillsyn. Att antalet finansbolag blivit större än vad som beräknats kan knappast tas till intäkt för att genom etableringskontroll begränsa antalet. Rörande kravet på minst 10 milj. kr. i aktiekapital framhåller NO att detta kommer att hämma nyetableringar och få konsekvenser som är allvarliga ur konkurrenssynpunkt.

Bankföreningen, med instämmande av *PKbanken*, anser bl. a. att förslaget inte motsvarar de rättssäkerhetskrav som måste ställas på straffsanktionerade inskränkningar i näringsfriheten. Enligt föreningarnas mening föreligger det inte heller något behov av skyndsam provisorisk lagstiftning.

FAR framhåller att förslaget innebär ett stort ingrepp i näringsfriheten och att om det är berättigat eller inte närmast är en politisk fråga.

SHIO anser att konsumenterna i första hand torde behöva skydd mot otillbörliga avtalsvillkor och att detta bäst kan tillgodoses inom ramen för nuvarande lagstiftning.

Bakgrunden till mitt förslag: Kreditmarknaden brukar ibland indelas i den organiserade och den oorganiserade kreditmarknaden.

På den organiserade kreditmarknaden drivs verksamhet av sådana institut som är föremål för särskild lagstiftning. De är därigenom underkastade viss insyn och kontroll från samhällets sida. Till sådana institut hör t. ex. bankerna, hypoteksinstituten, kreditaktiebolagen, finansbolagen, försäkringsbolagen och fondkommissionsbolagen.

Reglerna om etablering av olika kreditinstitut är inte enhetliga.

För att driva bankrörelse krävs tillstånd (oktroj) av regeringen. För de befintliga hypoteksinstituten gäller exklusiva lagar och någon etablering av nya institut är inte förutsedd. Etablering av kreditaktiebolag kräver att regeringen godkänner bolagsordningen. För att driva fondkommissionsrörelse krävs tillstånd av bankinspektionen.

Sammanfattningsvis gäller för de nämnda instituten att det vid tillståndsprovning skall göras dels en formell provning, dels – med undantag för bankerna där det också skall göras en behovsprövning – en i huvudsak kvalitativ provning. En närmare beskrivning av de olika provningsförfarandena finns i promemorian s. 17 ff.

Vid etablering av ett finansieringsföretag förekommer ingen tillståndsprovning. Först när verksamheten nått en sådan omfattning att nettovärdet av företagets tillgångar överstiger 10 milj. kr. krävs att företaget registreras hos bankinspektionen. Vid registreringen görs enbart en formell provning. Vid tillkomsten av den nuvarande lagen ansågs att det för finansbolag inte förelåg något behov av en mer omfattande tillståndsprovning.

För att ett finansieringsföretag skall kunna registreras som finansbolag krävs att det är ett aktiebolag. Som sådant skall det enligt aktiebolagslagens bestämmelser registreras hos patent- och registreringsverket.

En förutsättning för att ett aktiebolag skall få kalla sig finansbolag är vidare att bankinspektionen godkänt bolagsordningen. Detta innebär att inspektionen skall se till att denna tydligt anger syftet med verksamheten och i övrigt de särskilda uppgifter som kan behövas om denna. Enligt 10 § andra stycket FiL skall godkännande vägras om bolagsordningen strider mot lagen eller annan författning som reglerar verksamheten eller om

bolagsordningen innehåller bestämmelser eller sådana brister att en sund utveckling av bolagets finanseringsverksamhet kan äventyras.

Godkännandet sker genom ett särskilt beslut av bankinspektionen om att verksamheten är av sådant slag att FiL är tillämplig. Enligt 5 § tredje stycket FiL skall finansbolaget införas i en förteckning hos bankinspektionen. Enligt 9 § samma lag står därmed bolaget under bankinspektionens tillsyn.

Ett bolag är finansbolag så länge som det kvarstår som ett sådant i förteckningen. Om bolaget inte längre uppfyller villkoren för att vara finansbolag kan det enligt 5 § tredje stycket FiL efter ansökan avföras ur förteckningen. Bankinspektionen prövar därvid om bolagets verksamhet fortfarande är sådan att det bör omfattas av lagen. Bankinspektionen kan också vid allvarliga missförhållanden hos bolaget förbjuda detta att driva verksamhet. Bankinspektionens beslut är bindande för registermyndigheten, dvs. patent- och registreringsverket. I aktiebolagsregistret kan företaget dock stå kvar som ett vanligt aktiebolag.

För de finanseringsföretag, som är verksamma på den oorganiserade kreditmarknaden, men som inte står under bankinspektionens tillsyn gäller bl. a. konsumentlagstiftningen t. ex. konsumentkreditlagen (1977:981), marknadsföringslagen (1975:1418) och lagen (1971:112) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden. Konsumentverket svarar för tillsynen enligt konsumentkreditlagen och konsumentombudsmannen enligt de båda sistnämnda lagarna.

Skälen för mitt förslag:

Auktorisation

En av grundstenarna i det ekonomiska systemet är näringsfriheten. Med näringsfrihet brukar principiellt förstås friheten för var och en att etablera egen näringsverksamhet med det innehåll och i de former som han eller hon önskar. Genom denna frihet blir det möjligt att snabbt möta förändrade marknadsförutsättningar och att snabbt introducera effektivitetsfrämjande produktions- och distributionsformer.

Inskränkningar i näringsfriheten har mot denna bakgrund varit mycket sparsamma och haft speciella bevekelsegrunder. Etableringskontroll finns sålunda typiskt på områden där omsorgen om viktiga säkerhetsintressen motiverar särskild kompetensprövning, eller där man har velat skydda allmänhetens ekonomiska intressen.

Sammantaget får konstateras att näringsfriheten i Sverige är vidsträckt. Den är större än i flertalet andra industriländer, där det inte är ovanligt att olika former av näringsstillstånd krävs även för affärsverksamhet i mycket liten skala. Enligt min mening bör man värna om denna vidsträckta näringsfrihet. Det bör därför generellt sett krävas starka skäl för att göra inskränkningar i den.

På de institut som skall få vara verksamma på kreditmarknaden bör ställas höga krav. De bör i sitt handlande naturligtvis följa lagar och andra författningar men också i övrigt uppträda så att anmärkningar inte kan riktas mot dem. För kreditväsendets funktionsduglighet är det av vikt att

instituten verkar så att allmänheten har fullt förtroende för deras förmåga att fullgöra sina förpliktelser. Konsumentskyddsintressena bör ha en framskjuten plats vid all verksamhet på kreditmarknaden.

För att driva verksamhet på kreditmarknaden uppställs i lag för flertalet kreditinstitut ett krav på särskilt tillstånd. Övervägande skäl talar enligt min mening för att detta blir förhållandet även för finansbolagen. Den omständigheten att bankinspektionen har legala möjligheter att agera mot missförhållandena hos finansbolag, som uppenbart åsidosätter kunds intresse eller på annat sätt visar sig olämpligt att utöva finansbolagsverksamhet, kan inte anses tillräcklig. Som bankinspektionen framfört bl. a. i remissyttrandet finns det idag finansbolag som inte kan uppfylla de lagstadgade kraven på kapitaltäckning. Ett antal bolag underlåter att sända in rapporter som skall utgöra underlag för bedömning av bolagen. Kvaliteten på kreditportföljerna skiftar ibland i oroväckande grad. Vissa finansbolag får allt större enhandsengagemang mot ett generellt sett osäkrare belåningsunderlag. Bankinspektionen anser därför att den auktorisation som föreslås i promemorian är synnerligen angelägen och kommer att ge tillsynsarbetet en helt annan stadga. Det nuvarande registreringsförfarandet bör således enligt min mening ersättas med ett auktorisationssystem.

På den oorganiserade kreditmarknaden förekommer ett stort antal finansieringsföretag som ägnar sig åt finansieringsverksamhet riktad mot konsumenter. Det är uppenbart att det bland dessa förekommer företag som inte uppfyller de krav som man från samhällelig och konsumentpolitisk synpunkt har anledning att ställa. Den nuvarande lagstiftningen ger inte möjlighet att effektivt ingripa mot de företag som missköter sig. Ett auktorisationsförfarande ser jag därför som ett betydelsefullt och nödvändigt inslag även för dessa företag. Detta innebär att alla företag som driver en finansieringsverksamhet riktad mot konsumenter bör vara auktoriserade.

Föreslagen auktorisation måste för att vara effektiv naturligtvis kompletteras med en väl fungerande tillsyn.

Flera remissinstanser har anfört att KMK:s kommande förslag borde avvaktas. Av KMK:s yttrande framgår å andra sidan att förslagen i promemorian, med vissa justeringar, är väl anpassade till kommitténs förväntade förslag. Enligt min mening är det angeläget att samhället får insyn och kontroll över framför allt konsumentkreditgivningen så snart det är möjligt. Jag anser därför att förslaget bör genomföras nu.

Finansieringsverksamhet riktad mot konsumenter

I begreppet finansieringsverksamhet riktad mot konsumenter ingår, om inget annat sägs, inte de s. k. leverantörskrediterna eller köpkrediterna till konsumenter. Med sådan kredit avses en kredit eller ett betalningsansånd i direkt samband med försäljning av en vara eller tjänst. Liksom enligt gällande 3 § FiL bör företag som lämnar sådana krediter undantas från lagens tillämpning. Övriga företag som ägnar sig åt finansieringsverksamhet riktad mot konsumenter bör däremot träffas av FiL:s regler och alltid vara auktoriserade.

När det gäller att bestämma begreppet "finansieringsverksamhet riktad mot konsumenter", bör den i konsumentkreditlagen intagna definitionen användas. Med konsumentkredit i 1 § konsumentkreditlagen avses kredit,

dvs. betalningsanstånd eller lån, som är avsedd huvudsakligen för enskilt bruk och som lämnas eller erbjuds till konsument av näringsidkare i dennes yrkesmässiga verksamhet. Med konsument förstås enligt konsumentkreditlagen enskild medborgare i egenskap av privatperson. Konsumentkreditlagen omfattar alla typer av krediter. Som ovan konstaterats bör emellertid i detta fall bl. a. leverantörs- eller köpkrediterna inte regleras. Kreditbeloppets storlek, kredittidens längd och liknande faktorer saknar i och för sig betydelse. Även s. k. fortlöpande krediter omfattas, dvs. kreditavtal enligt vilka kreditgivaren beviljar ett visst kreditutrymme som sedan får disponeras mer eller mindre efter gottfinnande.

Med konsumentkredit förstås en kredit som är avsedd huvudsakligen för enskilt bruk. Det spelar ingen roll om den är avsedd att användas för investering av mer värdebeständig natur eller för utpräglat förbrukningsändamål. Genom kravet att krediten skall vara avsedd huvudsakligen för enskilt bruk faller sådana krediter utanför, där krediten är avsedd att användas i samband med företagsöverlåtelse, generationsväxling i företag, kapitaltillskott till företag eller dylikt.

Enligt min mening bör sådan konsumentkredit som nu beskrivits ingå i begreppet finansieringsverksamhet riktad mot konsument. Hit bör även räknas att ställa garanti för kredit och förmedla kredit till konsument. Dessa verksamheter beskrivs närmare under avsnitt 2.3. Även om inte leverantörskrediter och köpkrediter omfattas av FiL, bör när det gäller refinansieringen av dylik kredit även förvärv av en fordran gentemot konsument ingå i begreppet finansieringsverksamhet riktad mot konsument. Behovet av konsumentskydd gör sig starkt gällande även vid dessa oreglerade kreditformer. Genom att ett avlyft av en sådan kredit till konsument bör få göras endast till ett auktoriserat institut skapas indirekt en viss kontroll också över denna kreditgivning. Ingen bör således kunna förvärva en fordran gentemot en konsument, om man inte själv hade kunnat lämna krediten. Bankinspektionen bör noggrant kontrollera att de auktoriserade instituten endast har kontakt med seriösa lånefinansierande företag och att de från dessa lyfter av krediter som lämnats konsument på skäligen villkor.

Ökning av det fria utrymmet att driva finansieringsverksamhet

I samband med finansbolagens tillkomst ansåg departementschefen att endast finansieringsverksamhet av betydande omfattning skulle falla inom det lagreglerade området. För detta talade bl. a. att en tillsyn av praktiska skäl inte med fullgod effektivitet kan ske över alla de företag som i mer eller mindre begränsad utsträckning ägnar sig åt extern finansiering. Departementschefen ansåg att en bestämd värdegräns under vilken finansieringsverksamhet skulle få drivas i oreglerade former borde finnas i lagen i fråga om andra än bankägda finansföretag. Finansieringsverksamhetens balansomslutning användes därvid som måttstock för om verksamheten har betydande omfattning. Med balansomslutning avsågs värdet på tillgångarna i finansieringsverksamheten. Departementschefen förordade en värdegräns på 10 milj. kr. Denna bestämmelse återfinns i 2 § första stycket 2, gällande lag och anger bl. a. att lagen gäller företag som driver finansieringsverksamhet, om nettovärdet av tillgångarna i verksamheten enligt fastställd balansräkning för det senaste räkenskapsåret har utgjort minst 10 milj. kr.

I promemorian behålls denna värdegräns, vid vilken krav på auktorisation uppställs. Utan hänsynstagande till omfattningen av verksamheten skall dock finansieringsverksamhet riktad mot konsument alltid vara underkastad krav på auktorisation.

Flera remissinstanser har föreslagit att gränsen 10 milj. kr. höjs till 50 milj. kr. Det har vidare föreslagits att företagens likviditetsförvaltning undantas från lagens tillämpningsområde eller att bankinspektionen ges befogenhet att genom dispens medge undantag från tillämpning av kraven enligt FiL.

I tidigare avsnitt har jag tagit ställning för att införa ett krav på auktorisation vid yrkesmässigt bedriven finansieringsverksamhet. En av utgångspunkterna för detta ställningstagande är att kvalitén på finansbolagen behöver höjas. Flera mindre finansbolag är för närvarande av mindre god kvalitet. För bankinspektionen har detta blivit en stor belastning, särskilt som antalet finansbolag ökat snabbt. Av praktiska skäl har jag dock ansett det nödvändigt att – i likhet med nu gällande ordning – ge möjlighet för företag att fritt driva finansieringsverksamhet som är av mindre betydande omfattning och inte riktar sig mot konsument. Fråga är om detta "friutrymme" skall vidgas genom att den nuvarande värdegränsen på 10 milj. kr. höjs.

Den omständigheten att de största bristerna torde förekomma i de mindre finansieringsföretagen, där ingen tillsyn utövas, talar mot en höjning av värdegränsen. I förhållande till vad som i dag gäller innebär emellertid förslaget en markant förändring i det att all finansieringsverksamhet riktad mot konsument måste förläggas till auktoriserade institut. Det föreligger knappast så starka skyddsintressen att bevaka i den finansieringsverksamhet som riktar sig mot företag och andra juridiska personer. Dock vänder sig sannolikt de minsta finansbolagen i sin kreditgivning till mindre företag som intar en ställning som från skyddssynpunkt i flera fall liknar konsumentens.

Redan vid den nuvarande lagens tillkomst ifrågasattes om inte gränsen på 10 milj. kr. var för låg. Med en sådan gräns skulle tillsynen komma att omfatta ett alltför stort antal företag. Bankinspektionen förordade vid denna tidpunkt en gräns på 25 milj. kr.

Med hänsyn till den tid som förflutit från det att nuvarande värdegräns sattes och vid en avvägning av olika skyddsintressen anser jag liksom flera remissinstanser att gränsen bör höjas. En värdegräns på 50 milj. kr. finner jag väl avvägd. Därmed uppnås också en bättre relation mellan det föreslagna kravet på aktiekapital och storleken på den kreditportfölj som kräver att bolaget auktoriseras som finansbolag.

Jag återkommer i avsnitt 2.3 till definitionen av finansieringsverksamhet och de ytterligare undantag som bör göras från tillämpningsområdet.

Tillståndsprovning

Tillståndsprovningen bör vara av såväl formell som materiell natur. Denna provning bör företas av bankinspektionen.

En formell tillståndsprovning innebär att den tillståndsbeviljande myn-

digheten skall pröva huruvida vissa i lagstiftningen preciserade krav är uppfyllda eller ej. Det kan t. ex. vara fråga om att rätta och formellt riktiga handlingar har fogats till ansökningen, att bolagsordningen överensstämmer med lag m. m. I princip kan sägas att denna typ av prövning för närvarande görs i samband med att bankinspektionen godkänner finansbolagets bolagsordning.

En materiell tillståndsprövning innebär att den tillståndsbeviljande myndigheten bedömer huruvida i lagstiftningen angivna allmänna kriterier för verksamhetens innehåll och inriktning kan anses uppfyllda. Exempel på sådana kriterier är att den planerade verksamheten inte kan antas bli till skada för det allmänna eller om den planerade rörelsen är behövlig (behovsprincipen).

Tidigare har departementschefen i andra sammanhang uttalat sig emot en s. k. rak behovsprövning, dvs. att sökanden har att visa att den tillämpade rörelsen är nyttig eller behövlig, se t. ex. prop 1984/85:77 s.47 om koncession för försäkringsrörelse. Även i detta fall bör en sådan behovsprövning avvisas. Någon kvantitativ begränsning bör alltså inte ligga i den föreslagna tillståndsprövningen. Den bör i stället främst inriktas på en kvalitativ prövning.

Med hänsyn till den verksamhet som finansbolagen driver bör dessa ha en hög standard både kvalitets- och soliditetsmässigt. Ett sätt att höja finansbolagens standard är att ställa krav på att dessa skall ha ett aktiekapital av viss minsta storlek. Härigenom garanteras en stabilitet i bolaget. I den materiella tillståndsprövningen bör därför naturligtvis ingå att bedöma om det i bolagsordningen angivna aktiekapitalet framstår som väl avvägt i förhållande till den planerade verksamheten.

Av departementspromemorian framgår att ett stort antal finansbolag arbetar med ett mycket litet aktiekapital. I 100 av de 268 bolag som var registrerade den 14 oktober 1987 uppgår inte aktiekapitalet till 1 milj. kr.

Ett krav på visst minsta aktiekapital bör utgöra en väsentlig förutsättning för att man skall få driva finansiseringsverksamhet i finansbolagets form. Av denna anledning bör bestämmandet av aktiekapitalets storlek inte enbart ingå som ett led i den kvalitativa prövning som auktorisationen skall utgöra. Kravet bör också lyftas fram så att det i FiL tas in en särskild bestämmelse, som anger det lägsta belopp som aktiekapitalet skall uppgå till. Det bör understrykas att det i lagen angivna kravet är ett minimikrav. Jag anser, med ändring av i promemorian föreslagna 10 milj. kr., att ett finansbolag skall ha ett aktiekapital som uppgår till minst 5 milj. kr. Bestämmande för vilket krav som skall ställas i det enskilda fallet bör naturligtvis, utöver angivet minimibelopp, vara den verksamhet som skall drivas. Något undantag från detta krav på minimikapital för finansbolag som utgör dotterbolag i en finansbolagskoncern finner jag inte skäl att föreslå. Genom att sänka det formella kravet på minsta aktiekapital i förhållande till det som föreslås i promemorian blir de konkurrenshämmande olägenheter som *NO* m. fl. pekat på väsentligt mindre. Det bör i detta sammanhang också framhållas att det även vid ett genomförande av förslaget kommer att finnas ett mycket stort antal konkurrerande aktörer på marknaden.

Den materiella prövningen bör bli ett väsentligt inslag i tillståndsgivningen. Prövningen bör spänna över ett vitt område. Finansbolagen ges för närvarande möjlighet att kombinera finansieringsverksamheten med varje annan verksamhet. Enligt uppgift kommer KMK att föreslå att finansbolagen bör vara renodlade finansiella institut. I avvaktan på detta förslag bör i samband med tillståndsprövningen bedömas huruvida de i bolagsordningen upptagna verksamhetsgrenarna är förenliga med varandra, så att inte intressen i vissa finansieringsformer kommer till skada eller att bolagets förtroende och stabilitet äventyras. De organisatoriska förhållanden under vilka verksamheten skall drivas bör också noga uppmärksammas. I sakens natur ligger att en prövning även skall ske av den personliga lämpligheten hos den verkställande ledningen och hos ägarna. Det måste därvid finnas rimliga garantier för att verksamheten blir bedriven på ett korrekt och omdömesgillt sätt. Även om några krav beträffande formell utbildning eller motsvarande kunskaper inte skrivits in i lag, bör det vara ett inslag i tillståndsprövningen att se till att verkställande ledningen motsvarar högt ställda krav beträffande den personliga kompetensen och egenskaper i övrigt.

I propositionen föreslås sammanfattningsvis ett materiellt prövningskriterium som överensstämmer med det som gäller vid prövning av fondkommissionstillstånd. Bankinspektionen skall bevilja tillstånd om bolaget inte kan anses vara olämpligt att driva finansieringsverksamhet och om verksamheten kan antas ej bli till skada för det allmänna.

Det finns inte i detta sammanhang något behov av att tidsbegränsa tillstånd. Omprövning av givna tillstånd kan givetvis ske utan hinder av att de lämnats tills vidare.

Särskilt om utländska ägare

I detta sammanhang bör en särskild fråga som sammanhänger med utländska ägare av finansbolag tas upp. Efter förebild i banklagstiftningen infördes år 1983 i FiL ett förbud för utländska medborgare och andra kontrollsubjekt att förvärva aktier i ett finansbolag (prop. 1982/83:154, NU 45, rskr. 385). Eftersom förbudet avsåg rätten att förvärva aktier träffade det inte de utländska förvärv av aktier i finansbolag som hade skett före ikraftträdandet.

Bakgrunden till aktieförvärvsförbudet var att frågan om utländska bankers och andra utländska finansieringsinstituts etablering i Sverige skulle övervägas. Förbudet skulle gälla till dess att denna fråga hade fått en varaktig lösning. I propositionen var departementschefen medveten om att de föreslagna förbuden likväl inte kom att träffa alla utländska rättssubjekts eller andra kontrollsubjekts förvärv av aktier i bolag som driver finansieringsverksamhet av samma slag som finansbolag men som inte är finansbolag, därför att värdet av tillgångarna inte når upp till gränsvärdet 10 milj. kr. Inte heller kom förbudet att träffa fall där kontrollsubjekt förvärvar aktierna i ett vanligt aktiebolag, vars ändamål från början inte behöver vara att driva finansieringsverksamhet och kontrollsubjektet senare omvandlar bolaget till ett finansbolag. Med hänsyn till att de föreslag-

na reglerna var avsedda att gälla endast under en begränsad tid och till att det skulle krävas relativt komplicerade regler för att förhindra de ovan berörda förvärven samtidigt som det praktiska behovet syntes vara ringa avstod departementschefen från att föreslå sådana regler.

På marknaden förekommer i dag enstaka utlandsägda finansbolag som bildats efter förbudsregelns införande och på ett sätt som beskrivits i föregående stycke. I ett fall är ägaren ett utländskt försäkringsbolag. Promemorians förslag innebär att vissa finansbolag med utländska ägare skulle ges auktorisation. Detta gäller sådana bolag där den utländska ägaren gick in före utlänningsförbudets införande år 1983. Andra åter där ägaren genom det beskrivna förfarandet kringgått lagstiftningens intentioner borde enligt promemorian inte ges auktorisation. Är det utländska rättssubjektet ett försäkringsbolag anges i promemorian att detta ytterligare komplicerar frågan, eftersom ett svenskt försäkringsbolag inte får driva finansieringsverksamhet i ett eget finansbolag. Har ett utländskt försäkringsbolag bildat ett svenskt finansbolag i strid mot intentionerna i förbudsregeln och mot vad som är förenligt med försäkringsrörelse enligt svensk försäkringsrörelselagstiftning skall enligt promemorian inte ett sådant finansbolag kunna få auktorisation.

KMK har bl. a. till uppgift att utreda frågan om utländskt ägande i svenska kreditinstitut och kommer enligt egen uppgift att föreslå att utlänningsförbudet i FiL upphävs. I stället kommer KMK att föreslå en återgång till den tidigare gällande ordningen att 1982 års lag om utländska förvärv i allmänhet blir tillämplig. KMK tillstyrker promemorians förslag i här berörda delar. Den uppmjukning av utlännings rätt att förvärva aktier som KMK kommer att föreslå bör enligt kommittén prövas först i samband med att statsmakterna tar ställning till kommitténs förslag.

Frågan om att ge auktorisation till ett finansbolag helt eller delvis ägt av ett utländskt rättssubjekt bör prövas mot bakgrund av det förbud som idag gäller för utlåning att förvärva aktier i ett svenskt finansbolag. När särskilda auktorisationsregler i FiL trätt i kraft och det därefter på den svenska kreditmarknaden bildas finansieringsföretag med utländska ägarintressen bör dessa bolag enligt min mening inte kunna erhålla auktorisation så länge förbudsregeln består. Om ett finansbolag med utländskt ägande tillkommit genom ett uppenbart och medvetet kringgående av förbudsregeln bör bankinspektionen också kunna vägra ett sådant bolag auktorisation. De bolag som registrerats som finansbolag före förbudsregelns införande år 1983 och som har utländska ägarintressen bör emellertid, om övriga kriterier för auktorisation är uppfyllda, kunna ges auktorisation. Samtidigt bör dock bankinspektionen erinra de bolag som erhåller auktorisation och som ägs av utländskt rättssubjekt om den utredning som pågår vad gäller det utländska ägandet och den självklara skyldighet att rätta sig efter de ändrade bestämmelser som kan komma att införas på detta område.

Frågan om ett företag som ägs av svenskt eller utländskt försäkringsbolag skall kunna få auktorisation som finansbolag har som nämnts också tagits upp i promemorian. Hittillsvarande praxis har varit mycket restriktiv och inneburit förbud för svenska försäkringsbolag att förvärva aktier i

bl. a. svenska finansbolag utöver vad som följer av deras generella rätt till aktieförvärv i andra bolag upp till fem procent av röstetalet för samtliga aktier. Det nu sagda gäller enligt *försäkringsinspektionen* "regelrätta finansbolag" med upplåning på den allmänna marknaden. Hur ett fall där ett försäkringsbolag flyttar ut delar av sin kapitalplaceringsverksamhet — utan upplåning på den allmänna marknaden—till ett särskilt finansbolag skall behandlas är för närvarande oklart.

Försäkringsverksamhetskommittén har i sitt betänkande SOU 1987:58, Försäkringsväsendet i framtiden, berört frågan om försäkringsbolag skall tillåtas driva finansbolag. Även KMK behandlar denna fråga i sitt kommande huvudbetänkande. I sitt remissyttrande har KMK ansett det vara uteslutet att för närvarande ge auktorisation för något finansbolag ägt av försäkringsbolag, oavsett om detta är inhemskt eller utländskt. De finansbolag med utländska försäkringsbolag som ägare som redan etablerats i Sverige bör därmed inte nu kunna få auktorisation. Enligt KMK bör dock undantag göras för sådana bolag vari försäkringsbolagets ägande inte överstiger fem procent av rösterna eller tio procent av aktiekapitalet. Är det utländska försäkringsbolagets andel större, bör finansbolaget få dispens att bedriva verksamhet i nuvarande form fram till dess att statsmakterna tar ställning till försäkringsverksamhetskommitténs och KMK:s förslag.

Enligt min mening är det en betydelsefull strukturfråga huruvida en integration mellan bank/finansbolag och försäkringsbolag skall tillåtas. I praxis upprätthålls i princip en åtskillnad mellan dessa institut på den svenska marknaden. Jag anser att denna ordning alltjämt skall bestå i avvaktan på beredningen av denna fråga i anslutning till nyss framlagda och kommande utredningsförslag.

För att ett utländskt försäkringsbolag inte skall få en förmånligare konkurrenssituation i förhållande till ett svenskt försäkringsbolag bör därför ett finansbolag med ett utländskt försäkringsbolag som ägare i princip inte få auktorisation. Detta åstadkoms emellertid enligt min mening utan att avgörande vikt behöver läggas på att ägaren är ett utländskt försäkringsbolag. I huvudsak bör således endast de finansbolag som ägdes av ett utländskt försäkringsföretag redan vid förbudsregelns införande kunna få auktorisation. Jag kan alltså inte ansluta mig till KMK:s förslag om en särskild dispens för dessa bolag för att få driva verksamheten vidare. Om inte kommande regler om ägande av svenskt finansbolag iakttas av ett sådant bolag, ser jag inget hinder mot att ta auktorisationen under omprövning.

Mitt förslag: Definitionen av den finansieringsverksamhet som omfattas av bestämmelserna i lagen om finansbolag skall utvidgas till att också omfatta ställande av garanti för kredit och, såvitt avser finansieringsverksamhet riktad mot konsumenter, förmedling av kredit.

De företag som har en naturlig likviditetsförvaltning i förhållande till företagets verksamhet och storlek skall, även om en sådan förvaltning kan anses utgöra finansieringsverksamhet enligt lagen om finansbolag, kunna undantas från lagens tillämpningsområde efter särskilt beslut av bankinspektionen. Detsamma skall gälla för de föreningar som utan vinstsyfte driver finansieringsverksamhet enbart för att tillgodose finansieringsbehov hos föreningens medlemmar.

Förslaget i promemorian: I promemorian föreslås en mera heltäckande definition från vilken det därefter görs ett antal undantag. Något undantag från FiL:s tillämpningsområde vad gäller företagets normala likviditetsförvaltning och föreningars finansieringsverksamhet till medlemmar finns inte i promemorian.

Remissinstanserna: Remissutfallet är blandat. Flera instanser anser att företagets likviditetsförvaltning bör falla utanför tillämpningsområdet. *Konsumentverket* anser att kontrollen bör skärpas i de fall leverantörskrediter – som föreslås undantagna från tillämpningsområdet – övertas av finansbolag. *Föreningsbankernas Förbund* anser att kreditförmedling bör undantas från tillämpningsområdet. I ett flertal yttranden framhålls att leasing av fast egendom, i avvaktan på ytterligare utredning, bör undantas från tillämpningsområdet. Bl. a. *bankinspektionen*, *fullmäktige i riksbanken* (en reservation) och *kreditmarknadskommittén* är dock av annan mening och anser att leasing av fast egendom skall omfattas av förslaget. *Finansbolagens Förening* framhåller bl. a. att det är utomordentligt viktigt att det "straffria" området är klart avgränsat.

Skälen för mitt förslag:

Bakgrund

I 1 § FiL definieras finansieringsverksamhet, som näringsverksamhet med syfte att lämna kredit eller medverka till finansiering genom förvärv av fordringar eller upplåtelse av lös egendom till nyttjande.

Enligt 1 § FiL är lagen som tidigare nämnts tillämplig på företag som bedriver sådan finansieringsverksamhet som är angiven i 1 §, om nettotillgångarna i verksamheten enligt fastställd balansräkning uppgår till 10 milj. kr. Oberoende av verksamhetens kvantitativa omfattning är lagen alltid tillämplig på finansieringsföretag som helt eller delvis ägs av en

svensk eller utländsk bank eller av dotterbolag till en sådan bank. Från den först beskrivna bestämmelsen anges i 3 § ett antal undantag.

För det första omfattas inte företag vars finansieringsverksamhet avser företagets avsättning av egna varor och tjänster.

För det andra undantas företag som ombesörjer finansiering i samband med ett annat företags avsättning av dess produkter, om företagen ingår i samma koncern och förutsatt att finansieringen sker med medel som inte anskaffats från allmänheten.

För det tredje görs undantag för finansieringsverksamhet som utförs inom en grupp av näringsidkare som tillhör samma ekonomiska intressegemenskap, förutsatt att finansieringen av verksamheten inte sker med medel som lånats upp av allmänheten.

Slutligen undantas från lagens tillämpning företag som lyder under annan lagstiftning om särskild tillsyn.

I detta sammanhang skall också påpekas att lagen inte heller gäller finansieringsverksamhet som drivs av myndigheter, stiftelser eller organisationer. Detta framgår av 2 § FiL som anger att lagen endast gäller för företag som driver finansieringsverksamhet.

Överväganden

Utvecklingen på det finansiella området har sedan FiL:s tillkomst varit mycket expansiv. Detta gäller inte minst för finansbolagen och deras verksamhet. Tidigare drev finansbolagen sin verksamhet som ett komplement till bankernas verksamhet. Numera har finansbolagen breddat sin verksamhet till att omfatta flertalet bankaktiviteter och erbjuder i vissa avseenden sina kunder t. o. m. mer omfattande tjänster än bankerna. Även om factoring och leasing av lös egendom alltjämt är viktiga inslag i finansbolagens verksamhet har således en mängd aktiviteter tillkommit därutöver.

Mot denna bakgrund är det naturligt att söka finna en mera heltäckande definition av begreppet finansieringsverksamhet.

Den i promemorian föreslagna definitionen är avsedd att vara heltäckande och innehåller ingen exemplifiering av kreditgivning eller medverkan till finansiering. Med finansieringsverksamhet i FiL bör enligt promemorian förstås näringsverksamhet som har till ändamål att lämna kredit, ställa garanti för kredit eller på annat sätt medverka till finansiering. Uttrycket "medverka till finansiering" bör därvid omfatta, utöver de exempel som anges i nuvarande definition, även förmedling av kredit samt leasing avseende fast egendom.

Från den heltäckande definition som föreslagits görs det omfattande undantag. Liksom enligt gällande FiL undantas också från lagens tillämpningsområden vissa företag som omfattas av annan lagstiftning om särskild tillsyn och företag som driver en särskild finansieringsverksamhet.

Även jag anser att det vore önskvärt att finna en mera heltäckande och generell definition av sådan finansieringsverksamhet som bör falla inom tillämpningsområdet för FiL. Detta får anses naturligt med hänsyn till finansbolagens vidgade verksamheter under senare år. I promemorian har

fastighetsrenting/leasing av fast egendom inbegripits i definitionen av finansieringsverksamhet. Jag delar i princip denna uppfattning. Flera remissinstanser har emellertid beträffande denna fråga krävt ytterligare utredning. Bl. a. har man sagt att avgränsningen mellan fastighetsleasing och annan fastighetsförvaltning samt de ändrade konkurrensförhållandena på fastighetsmarknaden som kan bli följden av denna reglering närmare bör klargöras. Med hänsyn till att jag också avser att föreslå (avsnitt 2.5) att finansieringsverksamhet som drivs i strid med bestämmelserna i FiL skall kriminaliseras, får det inte råda någon oklarhet över t. ex. hur fastighetsleasing skall avgränsas i förhållande till andra verksamheter som inte skall utgöra finansieringsverksamhet enligt FiL.

Justitiedepartementet kommer inom kort att ta upp frågan om att tillkalla en särskild utredare med uppgift att utreda frågor om leasing. En av utredarens uppgifter blir att med förtur kartlägga marknaden för fastighetsleasing. KMK kommer även att i sitt huvudbetänkande beröra denna fråga. Eftersom vissa oklarheter synes föreligga beträffande fastighetsleasing, finner jag skäl att avvakta dessa utredningsförslag innan slutlig ställning tas till om verksamheten på sätt föreslås i promemorian skall ingå i definitionen av finansieringsverksamhet enligt FiL. Jag avser således att återkomma till denna fråga efter det att utredningsresultaten föreligger.

I promemorian vidgas definitionen av finansieringsverksamhet med— förutom fastighetsleasing—kreditförmedling till konsument och ställande av garanti för kredit. Jag anser att dessa båda tillägg kan göras utan en genomgripande omarbetning av definitionen. En sådan omarbetning bör enligt min mening övervägas först i samband med att KMK:s huvudbetänkande behandlas. Jag föreslår således att nuvarande definition, med vissa kompletteringar, behålls.

Jag har föreslagit att kredit till konsumenter endast skall få lämnas av auktoriserade institut. Det är mot denna bakgrund en naturlig följd att utvidga finansieringsverksamhetsdefinitionen till att också omfatta förmedling av kredit till konsumenter. Även i sådan verksamhet finns det konsumentskyddsintressen av samma slag som vid kreditgivning till konsumenter. Om kreditförmedling inte skulle omfattas av definitionen skulle även föreligga en uppenbar risk för kringgående av förbudet för andra än auktoriserade institut att driva finansieringsverksamhet riktad mot konsumenter.

Konsumentkreditlagen omfattar inte endast kredit som lämnas till konsumenter av näringsidkare utan också kredit av annan än näringsidkare, om krediten förmedlas av näringsidkare som ombud för kreditgivaren.

På motsvarande sätt som beskrivits om konsumentkredit bör förmedling av kredit omfattas av uttrycket "finansieringsverksamhet riktad mot konsument" i FiL. Även för kreditförmedling bör de riktlinjer som dragits upp i konsumentkreditlagen gälla.

Uttrycket "som ombud för kreditgivaren" i konsumentkreditlagen har hämtats från konsumentköplagen. Enligt den lagens 1 § andra stycke gäller lagen även i fråga om köp från annan än näringsidkare, om köpet förmedlas av näringsidkare som ombud för säljaren. Enligt förarbetena (SOU 1972:28, s 90) innebär kravet till en början att lagen blir tillämplig, om

näringsidkaren handlar som fullmäktig för säljaren, dvs. i dennes namn och för dennes räkning. Handlar näringsidkare som kommissionär blir lagen tillämplig redan på grund av huvudregeln. Undantagsbestämmelsen är emellertid avsedd att omfatta också fall då en säljare själv formellt uppträder som part, t. ex. genom att underteckna avtalet som säljare, men en förmedlande näringsidkare aktivt medverkar vid köpet och exempelvis ställer sitt kontraktsformulär till förfogande. Att en näringsidkare i egen skap av mäklare gett säljaren anvisning om en spekulant på en vara medför däremot i och för sig inte att han anses att som ombud ha förmedlat köpet.

En kreditgivning som sker i eget namn men som uppges vara en förmedlad kredit skall anses vara en normal kreditgivning. I det fallet är det därför inte fråga om kreditförmedling. Gränsen mot en ren anvisning av en spekulant torde inte bli särdeles svår att dra. Om en mäklare bara förmedlat kontakten mellan kreditgivaren och kredittagaren föreligger inte kreditförmedling i lagens mening. Endast om mäklaren aktivt medverkat vid kreditgivningen eller på annat sätt uppträtt så att kredittagaren haft anledning att uppfatta mäklaren som handlande enligt en ställningsfullmakt föreligger en kreditförmedlingssituation.

Som jag redovisat i avsnitt 2.2 förstås med konsumentkredit en kredit vare sig denna är avsedd att användas för investering av mer värdebeständig natur eller för utpräglat förbrukningsändamål. Krediten skall emellertid vara avsedd huvudsakligen för enskilt bruk. Sådan konsumentkredit som nu beskrivits bör således ingå i begreppet finansieringsverksamhet riktad mot konsument. Hit bör som nämnts även räknas att ställa garanti för sådan kredit.

Beträffande ställande av garanti för kredit framgår av nuvarande uppläsningsbestämmelser att utfärdade garantiförbindelser i riskhänseende jämnställs med lämnande av kredit. Detta innebär bl. a. att det vid utfärdande av garanti för kredit görs en kreditprövning och ställs krav på säkerhet i överensstämmelse med vad som gäller vid lämnande av kredit. Det kan mot denna bakgrund ifrågasättas om inte ställande av garanti, även utan att det särskilt anges, borde innefattas i begreppet att lämna kredit. Vid lämnande av garanti för kredit till konsument finns det skyddsintressen av samma slag som vid direkt kreditgivning. Jag föreslår således att också ställande av garanti för kredit skall omfattas av de föreslagna bestämmelserna.

Leverantörs- och köpkrediterna är av stor betydelse för samhällsekonomin. Även om det skulle vara motiverat att förbjuda dessa av rent konsumentpolitiska hänsyn, vore detta en alltför ingripande åtgärd att ta till. Lagen bör därför som framgår av avsnitt 2.2 inte gälla företag med finansieringsverksamhet som avser finansiering endast i samband med avsättning av tjänster som erbjuds eller varor som framställs eller säljs av företaget. Någon ändring från vad som idag gäller för dessa krediter föreslår jag således inte.

Även om inte leverantörskrediter och köpkrediter omfattas av lagen, anser jag när det gäller refinansiering av dylik kredit att även förvärv av en fordran gentemot konsument skall ingå i begreppet "finansieringsverksamhet riktad mot konsument". Ingen bör således kunna förvärva en fordran gentemot en konsument, om man inte själv hade kunnat lämna krediten.

Ytterligare ett undantag är viss kreditförmedling till annan än konsument. I avsnitt 2.2 har föreslagits att endast auktoriserade institut eller institut som står under särskild tillsyn skall kunna ägna sig åt kreditförmedling till konsument. Skäl torde inte finnas att reglera annan kreditförmedling.

Till bestämmelsen om auktorisation som en förutsättning för att bedriva finansieringsverksamhet av viss omfattning har knutits en straffbestämmelse. Denna omständighet, menar *bankinspektionen*, kan försvåra en del av näringslivets kreditgivning. Inspektionen har nämligen inte ansett sig ha anledning att mot bakgrund av nu gällande FiL – definitionen i förening med avsaknad av tillståndsplikt och straffbestämmelse – ingripa och ställa under tillsyn företag som lämnat enstaka krediter till annat företag även om dessa skulle överstiga värdegränsen 10 milj. kr.

Som *KMK* påpekat innebär den nuvarande regeln, strikt tillämpad, att en finansieringsverksamhet överstigande 10 milj. kr. i balansomslutning i ett näringslivsföretag skall betraktas som finansieringsverksamhet. Företaget skall därmed registreras som ett finansbolag. När det gäller de stora likviditeter som många näringslivsföretag för närvarande förvaltar innebär direktlån företag emellan upp till ett belopp på 10 milj. kr. endast en ringa del av företagets hela likviditetsförvaltning. Som bankinspektionen anfört har man i praxis löst problemet genom att inspektionen, i enlighet med lagens förarbeten, ansett att lagen inte omfattar normal likviditetsförvaltning i näringslivsföretag. Saken kommer genom lagstiftningens annorlunda utformning i ett annat läge då finansieringsverksamhet i strid mot lagen kommer att falla under allmänt åtal.

Enligt min uppfattning bör näringslivsföretagen allmänt sett ha möjlighet att utan att träffas av FiL:s regler ägna sig åt en likviditetsförvaltning, som till art och omfattning är naturlig i förhållande till företagets verksamhet och storlek. I enlighet med tidigare ställningstagande ges alla en fri sektor att bedriva finansieringsverksamhet upp till ett nettovärde om 50 milj. kr. av tillgångarna i verksamheten, allt under förutsättning att verksamheten inte riktas mot konsument. Utöver detta undantag anser jag att det bör finnas ett område där bankinspektionen efter särskild prövning kan finna skäl att undanta finansieringsverksamhet som annars skulle falla under lagens tillämpning, men där verksamheten inte kan sägas ha ett självständigt syfte vid sidan om företagets huvudsakliga verksamhet. Tanken bakom denna formulering är att företagets likviditetsförvaltning bör hållas utanför reglering så länge som det rör sig om en för företagen naturlig förvaltning. Om förvaltningen av överskottslikviditeten inom ett företag aktiveras på ett sådant sätt att verksamheten i stort blir att jämställa med ett kreditinstituts finansieringsverksamhet finns emellertid inte skäl att hålla denna verksamhet utanför tillsyn och kontroll. Jag föreslår att en undantagsbestämmelse med denna innebörd tas in i den föreslagna lagen.

Bestämmelsen bör utformas så att en förutsättning för dess tillämplighet är att bankinspektionen funnit att verksamheten kan bedrivas utan tillstånd. Det bör således inte komma ifråga att överlämna denna prövning helt till företagen själva. Detta är enligt min mening inte heller lämpligt mot bakgrund av den straffsanktion som drabbar den som utan tillstånd driver

finansieringsverksamhet. När det gäller bankinspektionens prövning anser jag att presumptionen i dessa fall bör vara att finansieringsverksamheten inte är av självständig natur. Endast när omständigheterna pekar på att det är fråga om en självständig finansieringsrörelse skall verksamheten ställas under tillsyn. Sådana omständigheter kan vara att verksamheten är relativt sett stor i förhållande till företagets övriga verksamhet, eller att den marknadsförs gentemot allmänheten med t. ex. ett stort antal mindre krediter, eller att verksamheten har en självständig ledning och kreditprövning.

Förfarandet i de här avsedda fallen torde normalt bli att företaget på grund av egen anmälan blir föremål för granskning av bankinspektionen som efter utredning i varje särskilt fall har att pröva frågan om att undanta finansieringsverksamheten i fråga från lagens tillämpning. Bankinspektionen kan också förelägga ett företag att inkomma med uppgifter för utredning av här behandlade förhållanden. Detta framgår redan av 20 § i den nuvarande lagen.

Lagen bör liksom hittills omfatta endast sådan verksamhet som sker inom ramen för näringsverksamhet och som drivs i företagets form. Med företag bör i detta sammanhang avses aktiebolag, ekonomisk förening, handelsbolag och enskild näringsidkare. Det skall således vara fråga om en yrkesmässigt bedriven finansieringsverksamhet som utmärks av självständighet, viss regelbundenhet och varaktighet samt i regel av vinstsyfte och som drivs inom nämnda företagsformer. Den finansieringsverksamhet som bedrivs av t. ex. staten, kommun, landsting, stiftelser och organisationer, offentliga institutioner, fonder och liknande bör således inte omfattas av bestämmelserna i den föreslagna lagen. Ett exempel på kredit som inte innefattas i yrkesmässigt bedriven finansieringsverksamhet är lån till anställda. Detta stämmer överens med hur lagen idag tillämpas.

På marknaden förekommer idag ett stort antal föreningar som driver finansieringsverksamhet i syfte att tillgodose medlemmarnas finansieringsbehov. I flertalet fall har dessa föreningar också en inlåning från medlemmarna, vilket är möjligt eftersom den inlåning som enligt bankrörelselagen förbehålls bank är begränsad till sådan som sker från allmänheten. Föreningarna får anses driva sin verksamhet i företagets form. Utan ett undantag för dessa föreningar i samband med tillägget att endast auktoriserat institut på marknaden får driva finansieringsverksamhet riktad mot konsument skulle föreningarna få lägga ned sin verksamhet. Denna är nämligen oftast inte av sådan omfattning att föreningen kan ombildas till ett aktiebolag med ett aktiekapital om minst 5 milj. kr. och därefter erhålla auktorisation som finansbolag. På samma sätt som dessa föreningar enligt bankrörelselagen ges rätt att ta emot inlåning från medlem anser jag att de även till medlem bör kunna t. ex. lämna en kredit utan att träffas av lagens regler. En förutsättning bör dock vara att föreningen driver finansieringsverksamheten utan vinstsyfte. På samma sätt som jag tidigare föreslagit beträffande undantag från lagens tillämpningsområde för företagets normala likviditetsförvaltning anser jag att det skall ankomma på bankinspektionen att pröva huruvida en förening skall kunna undantas från lagens tillämpningsområde.

Slutligen skall nämnas att företag som driver verksamhet på ett redan

tillsynsreglerat område liksom hittills inte skall omfattas av lagen. Det gäller t. ex. banker, försäkringsbolag, fondkommissionsbolag m. fl. Även verksamhet som avses i lagen (1949:722) om pantlånerörelse och som enligt denna lag står under tillsyn av länsstyrelse undantas från lagens tillämpningsområde.

2.4 Ändrade bestämmelser vid beräkning av kapitalbasen enligt upplåningsrättsregeln

Mitt förslag: Från finansbolagets eget kapital skall avräknas det bokförda värdet av vad bolaget som aktiekapital eller i annan form fört till ett annat företag som driver finansieringsverksamhet.

Förslaget i promemorian: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: Remissutfallet är blandat. Förslaget i promemorian tillstyrks av *bankinspektionen, försäkringsinspektionen, fullmäktige i riksbanken, kreditmarknadskommittén, LO, TCO* och *Folksam*. *Sparbanksföreningen* tillstyrker också förslaget men anser att överavskrivningar på leasingobjekt bör få räknas in i kapitalbasen.

Flera remissinstanser anser att kreditmarknadskommitténs kommande förslag bör avvaktas. *Föreningsbankernas Förbund*, som anser att det är viktigt att bestämmelserna i kapitaltäckningshänseende är konkurrensneutrala mellan banker och finansbolag, framhåller att ett genomförande av förslaget i promemorian skulle medföra en otillfredsställande ryckighet när det gäller kapitalkravet. Om förslaget ändå genomförs anser förbundet att bestämmelserna skall utformas så att ett finansbolags kapitaltillskott till ett kreditaktiebolag i realiteten innebär en kapitaltäckning på 8 %. Därigenom görs företaget konkurrensneutralt gentemot bankerna.

Finansbolagens förening anser i likhet med *Föreningsbankernas Förbund* att ett genomförande av förslaget skulle leda till en onödig ryckighet. Föreningen, som i princip inte har något att invända emot att avräkning skall ske för finansbolags kapitaltillskott till dotterbolag, anser att om en ändring ändå skall göras nu den nuvarande upplåningsrättsbestämmelsen bör ersättas med en kapitaltäckningsbestämmelse i huvudsak utformad enligt de principer som gäller för bankerna och att 40 % av värderegleringsreserv för leasing bör få ingå i kapitalbasen. Vidare bör det inte krävas någon avräkning för bl. a. good-will ersättning, vilket blir följden om aktiernas bokförda värde skall avräknas.

Skälen för mitt förslag:

Bakgrund

I syfte att värna om finansbolagens soliditet har i den nuvarande 7 § FiL intagits en upplåningsrättsregel. Enligt denna regel får finansbolag låna upp medel med dels ett belopp som svarar mot bolagets kassa och mot vad som inestår i riksbanken, riksgäldskontoret, banker och postgirot eller

utlånats till annat finansbolag, dels ett belopp som svarar mot tolv och en halv gånger det egna kapitalet. Om särskilda skäl föreligger kan dock bankinspektionen, som tiggare nämnts, medge att upplåningen får uppgå till högst 20 gånger eget kapital. Med eget kapital avses aktiekapital, reservfond, dispositionsfond och av bolagsstämman fastställd vinstbalans. Med eget kapital får vidare likställas garantifond, som bildats genom tillskott av aktieägare i finansbolaget eller förbindelser utfärdade av bankaktiebolag, sparbank, central föreningsbank eller annan som bankinspektionen har godkänt, intill ett belopp motsvarande fem gånger bolagets aktiekapital. Dessutom medger upplåningsrättsregeln att med eget kapital får likställas inte bara garantifonden intill visst belopp utan också fyrtio procent av reserveringar med motsvarighet i 2 kap. 9 § bankrörelselagen (1987:617) samt förlagslån, i båda fallen intill ett belopp som motsvarar bolagets eget kapital. Bankrörelselagen omfattar reserver för utlåning, garantiförbindelser, utländska valutor och obligationer.

I paragrafen finns slutligen en bestämmelse som ger bankinspektionen rätt att i det särskilda fallet föreskriva att upplåningsrätt skall beräknas gemensamt för bolag, om det mellan dessa råder ett nära samband.

Vid beräkningen av kapitaltäckningskravet för banker gäller enligt 2 kap. 9 § fjärde stycket bankrörelselagen (1987:617) att det bokförda värdet av vad en bank som aktiekapital eller i annan form (företags- och garantifondsbevis) tillskjutit till in- eller utländskt företag som driver någon form av bankverksamhet, skall avräknas från bankens eget kapital. Härigenom kan sägas att ett kapitaltäckningskrav om 100 % uppställs för t. ex. banks innehav av aktier i sidobolag. Bakgrunden till denna avräkningsregel beskrivs i prop. 1968: 143 s. 149 på följande sätt:

Till grund för denna rättstillämpning har legat åsikten att det egna kapital, som lagstiftaren föreskrivit som skydd för bankens insättare, inte samtidigt kan utgöra riskkapital också i ett annat kreditinstitut. Det förhåller sig nämligen så, att om ett bankinstitut äger exempelvis ett kreditaktiebolag, innebär detta att mot bankinstitutets eget kapital som grund drivs dels en rörelse hos moderbolaget dels en hos dotterbolaget. Eftersom det finns bestämmelser om högsta tillåtna rörelsevolymer i förhållande till det egna kapitalet för båda bolagen, följer aritmetiskt av en dotterbolagsbildning att en större kreditgivning kan ske med oförändrad storlek av det egna kapitalet, än om dotterbolaget inte upprättas, dock under förutsättning att inte en särskild reduceringsregel införs vid kapitalkravsberäkningen.

I kapitaltäckningsregeln i fondkommissionslagen (1979:748) återfinns en liknande regel (18 §). Här föreskrivs att från det egna kapitalet skall avräknas nettovärdet av sådana aktier eller andelar i ekonomisk förening som fondkommissionsbolaget har förvärvat med stöd av tillstånd enligt 15 § andra stycket. Här avses aktier eller andelar i ekonomisk förening som förvärvats som ett led i organisationen av bolagets verksamhet.

Överväganden

Flera av remissinstanserna anser att KMK:s förslag bör avvaktas även vad gäller denna fråga. Om förslaget ändå genomförs så hävdar *Finansbo-*

lagens förening, att finansbolagslagens upplåningsrättsregel samtidigt bör ändras till en kapitaltäckningsbestämmelse utformad enligt den bestämmelse som gäller för banker.

Enligt vad jag har erfarit kommer KMK att föreslå vissa ändringar i bankernas kapitaltäckningsbestämmelser. Dessa utgör i sin tur förebild till nya kapitaltäckningsbestämmelser som enligt KMK skall gälla bl. a. för finansbolagen. KMK:s betänkande förväntas komma in till departementet under maj månad 1988. Samtidigt pågår utomlands, inom tiogruppens länder, ett omfattande arbete i syfte att skapa internationellt enhetliga regler om kapitalkrav och kapitaltäckning för bank. När detta arbete är klart – vilket beräknas till hösten 1988 – skall dessa regler anpassas till de förhållanden som gäller på den svenska kreditmarknaden. Såväl KMK:s förslag som det internationella förslaget bör behandlas i ett sammanhang. Det torde dröja avsevärd tid, innan kapitaltäckningsfrågorna för bank och finansbolag får sin lösning. Jag finner det därför angeläget att dessförinnan komplettera finansbolagslagens upplåningsrättsregel med i första hand en avräkningsregel på sätt som föreslås.

Avräkningsregel

Genom 1968 års översyn av banklagstiftningen infördes för bankerna den nämnda bestämmelsen om avräkning för innehav av aktier i dotterbolag som driver någon form av bankverksamhet. Denna princip om 100% kapitaltäckning hade emellertid dessförinnan under lång tid upprätthållits i praxis. Grunden för bestämmelsen är att det kapital som skall hållas till skydd för bl. a. bankens insättare inte samtidigt får utgöra riskkapital i ett annat kreditinstitut. Utan en avräkningsregel skulle en bank med ett förhållandevis litet rörelsekapital kunna behärska en hel kedja av kreditinstitut. Det egna kapitalet/insättar-borgenärsskyddet för en sådan koncern skulle därmed kunna bli illusoriskt. I 2 kap. 9 § bankrörelselagen föreskrivs därför att från banks eget kapital eller egna fonder skall avräknas det bokförda värdet av vad banken såsom aktiekapital eller i annan form tillskjutit till annat företag som driver någon form av bankverksamhet. Även i fondkommissionslagen finns en liknande regel.

I promemorian har föreslagits att en avräkningsregel motsvarande den som gäller för bankerna också bör gälla för finansbolagen. Jag delar bl. a. bankinspektionens uppfattning att en avräkningsregel är en väsentlig regel för att bevara soliditeten i ett kreditinstitut. Vissa finansbolag har på ett oacceptabelt sätt tunnat ut sitt aktiekapital genom åtgärder av organisatorisk art. För att förhindra att det egna kapitalet helt eller delvis skall kunna utgöra riskkapital i flera kreditinstitut anser jag således att en avräkningsregel bör införas också i finansbolagslagen. Bankrörelselagens avräkningsregel bör utgöra mönster för denna regel.

Enligt bankrörelselagens avräkningsregel skall avräknas det bokförda värdet av vad banken såsom aktiekapital eller i annan form tillskjutit till annat företag. *Finansbolagens förening* har hävdatt att det finns anledning att för finansbolagens del tillämpa en annan ordning. I det bokförda värdet kan i vissa fall ingå övervärden i anläggningstillgångar och goodwill som

inte bör kräva någon avräkning från eget kapital. Jag finner emellertid inte att det i detta sammanhang föreligger tillräckliga skäl att införa en lindrigare avräkningsregel för finansbolagen än den som gäller för bankerna. Riskaspekter innebär enligt min mening att avräkningsreglerna för bank och finansbolag bör vara överensstämmande i detta hänseende. Avräkning bör således göras i överensstämmelse med vad som sker för banker.

I bankrörelselagen undantas från avräkningsförfarandet vad som bank tillskjutit som aktiekapital eller i annan form till företag där staten är delägare eller till kreditaktiebolag som har till huvudsakligt ändamål att lämna lån mot säkerhet i panträtt i bostads-, kontors- eller affärsfastighet eller att lämna lån till kommuner. För tillskott i sådana företag uppställs i stället ett kapitaltäckningskrav om åtta procent. I promemorian har inte för finansbolagen föreslagits ett sådant undantag från avräkningsreglen. *Sveriges Föreningsbankers Förbund* anser att avräkningsregeln för finansbolag bör vara konstruerad så att den i realiteten innebär en kapitaltäckning på åtta procent för innehav av aktier i kreditaktiebolag.

Undantaget för fastighetsfinansierade kreditaktiebolag infördes genom en ändring av kapitaltäckningsreglerna för bankerna år 1972. Bakgrunden till ändringen var den överenskommelse som träffades mellan postbanken och Sveriges Kreditbank samt ett antal affärsbanker om ett samgående i ett gemensamt ägt bostadsfinansierande kreditaktiebolag, BOFAB. I propositionen till lagändring anförde departementschefen att avsteg från regeln om 100 % avräkning kunde tänkas ske om insättarskyddet inte eftersattes och andra intressen samtidigt talade för att ett undantag borde komma till stånd. Överenskommelsen om samgående i ett gemensamt ägt fastighetskreditaktiebolag uppbars av en önskan om ökad rationalisering på bostadsfinansieringens område. Intresset var stort att få denna överenskommelse effektuerad. Samtidigt utgjorde det gemensamma ägandet en garanti för att insättarnas säkerhet inte sattes i fara. Departementschefen ansåg sig sålunda kunna godta att kapitaltäckningskravet liberaliserades från 100 till åtta %.

De motiv som ligger bakom ifrågavarande undantag till avräkningsregeln föreligger inte längre. Ägarbilden i kreditaktiebolagen är idag annorlunda. Det kan även ifrågasättas om kapitaltäckningsreglerna, vars syfte är att säkerställa institutens solvens, skall användas som instrument att stimulera vissa slag av verksamheter. Mot denna bakgrund anser jag att ett dylikt undantag inte bör göras från den för finansbolagen föreslagna avräkningsregeln. På marknaden torde i dag endast finnas ett mycket litet antal finansbolag som helt eller delvis äger ett kreditaktiebolag. Gällande undantag från avräkning för engagemang i institut som här avses bör enligt min mening i stället omprövas för bankernas del. Detta får dock ske i ett senare sammanhang.

Sammanfattningsvis finner jag att en avräkningsregel bör införas i FiL:s upplåningsrättsregel som innebär att från bolagets eget kapital skall avräknas det bokförda värdet av vad bolaget såsom aktiekapital eller i annan form tillskjutit till annat in- eller utländskt företag som driver finansieringsverksamhet.

Den ovan föreslagna avräkningsregeln kommer att medföra krav på kapitaltillskott till flera finansbolag. Det kan därför enligt min mening finnas skäl på sätt *Finansbolagens förening* och *sparbanksföreningen* anfört att överväga om inte en rätt bör införas att medräkna värderegleringsreserver för leasing vid bestämmelser om kapitalkrav. Denna möjlighet har inte berörts i promemorian.

Frågan om att i kapitalbasen få räkna in reserver skapade genom avskrivning på lös egendom som upplåtits till nyttjande har anknytning till den tidigare i avsnitt 2.3 nämnda leasingutredningen. Den har också beröring med frågor som kommer att tas upp av kommittén (Fi 1985:06) med uppdrag att göra en översyn av företagsbeskattningen. Även KMK kommer att beröra saken i sitt huvudbetänkande. Mot denna bakgrund är jag för närvarande inte beredd att göra några ställningstaganden i frågan. Utredningsresultaten bör således först avvaktas.

2.5 Tillsyn och ny straffbestämmelse

Mitt förslag: Lämnad auktorisation att driva finansieringsverksamhet skall kunna återkallas av bankinspektionen.

Finansieringsverksamhet som drivs utan tillstånd, där sådant krävs enligt förslaget om auktorisation, skall kriminaliseras. Sanktionen skall vara böter eller fängelse i högst ett år.

Förslaget i promemorian: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: Förslaget tillstyrks eller lämnas utan erinran. *Finansbolagens förening* framhåller vikten av att det straffria området är klart avgränsat.

Skälen för mitt förslag: Ett väsentligt syfte med reglerna om finansbolagens verksamhet är att skydda låntagarnas (kundernas) intressen. I gällande lag anges sålunda vissa normer för finansbolagens handlande. Vidare ingår som ett viktigt led i skyddet av låntagarna att finansbolagen står under tillsyn av bankinspektionen.

Bankinspektionens uppgift är av övervakande och i efterhand kontrollerande karaktär. Inspektionen har enligt den nuvarande FiL möjlighet att följa rörelsens gång och därvid meddela råd och anvisningar. De maktmedel som har tillagts inspektionen är för det första möjligheten att förbjuda verkställighet av ett sådant beslut som fattats av ett finansbolag och som strider mot lag eller författning, eller mot föreskrift meddelad med stöd av finansbolagslagen eller mot bolagsordningen. Inspektionen kan även förelägga bolaget att vidta rättelse och vid allvarliga missförhållanden förbjuda bolaget att driva finansieringsverksamhet. Därutöver har inspektionen rätt att meddela finansbolag en skriftlig erinran.

För att bankinspektionens tillsyn skall bli effektiv har finansbolagen också ålagts en omfattande rapporteringskyldighet till inspektionen.

Bankinspektionens möjligheter att ingripa mot verksamhet som drivs i

strid mot bestämmelserna i lagen kompletteras med straffbestämmelser. Straff kan ådömas styrelseledamot eller befattningshavare hos finansbolag som uppsåtligen eller av oaktsamhet lämnar inspektionen felaktiga upplysningar. Också den som utan att vara finansbolag enligt lagen använder ordet finansbolag i sin firma kan ådömas straff.

I promemorian har föreslagits dels att medgiven auktorisation skall kunna återkallas av bankinspektionen, dels att den som uppsåtligen driver finansieringsverksamhet utan tillstånd där sådant erfordras enligt lagen skall ådömas straff. Tillsynsbestämmelserna har i huvudsak utformats efter förebild av vad som gäller för fondkommissionsbolagen. Straffbestämmelsen överensstämmer med den som återfinns i bankrörelselagens 9 kap. 1 §. De föreslagna bestämmelserna har i sak lämnats utan erinran av remissinstanserna.

Förslagen är en naturlig följd av kravet på auktorisation. Jag ansluter mig därför till förslagen.

2.6 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Mitt förslag: Den nya lagen skall träda i kraft den 1 juli 1988. De företag som före detta datum driver finansieringsverksamhet och som avser att ansöka om tillstånd enligt 5 § skall göra detta senast före utgången av år 1988. Samtliga företag som före den nya lagens ikraftträdande driver finansieringsverksamhet får fortsätta sin verksamhet enligt den äldre lagen fram till utgången av år 1988 eller fram till dess att en ansökning om tillstånd enligt 5 § slutligt prövats. För företag som inte auktoriseras skall den äldre lagen gälla i fråga om sådana åtaganden som företaget gjort före utgången av år 1988 eller den tidigare eller den senare dag då en ansökan slutligt prövats.

Motsvarande gäller företag som avses i 3 § andra stycket och som ansöker om undantag från lagens tillämpningsområde.

Förslaget i promemorian: Överensstämmer i huvudsak med mitt förslag. Jag har dock föreslagit en särskild övergångsbestämmelse för de företag som kan undantas från lagens tillämpningsområde.

Remissinstanserna: Remissinstanserna tillstyrker i allmänhet förslaget. *Bankinspektionen* och *kreditmarknadskommittén* framhåller att de äldre bestämmelserna bör tillämpas på finansbolag under avveckling även efter den 30 april 1989. *Konsumentverket* anser att kreditgivning riktad mot konsument av företag som inte ansöker om auktorisation bör upphöra tidigare än vad som föreslagits. *Finansbolagens förening* anser att bankinspektionen bör ges möjlighet att utsträcka övergångstiden från ett år till tre år. *Föreningen Auktoriserade Revisorer* anser att övergångstiden bör förlängas till åtminstone två år.

Skälen för mitt förslag: Den nya lagen bör träda i kraft så snart som möjligt. Lämplig tidpunkt är den 1 juli 1988.

De föreslagna reglerna kommer att medföra att många av de finansie-

ringsföretag som i dag är finansbolag inte uppfyller de nya kraven. Det måste därför formuleras regler också för vad som skall gälla beträffande sådana företag när den nya lagstiftningen träder i kraft. Det bör därvid inte komma i fråga att dessa företag skall få leva vidare som finansbolag och att de föreslagna reglerna endast skall gälla beträffande "nya" finansbolag. I stället bör det bli möjligt för de befintliga företagen att under en övergångstid antingen omstrukturera sin verksamhet så att de kan få tillstånd av bankinspektionen att som finansbolag enligt den nya lagen driva finansieringsverksamhet eller avveckla sådan verksamhet som enligt dessa regler kräver tillstånd av inspektionen.

Övergången till den nya ordningen bör ske under mjuka former. *Flera remissinstanser* har framfört att övergångstiden borde vara längre än ett år som föreslås i promemorian. Med hänsyn till att det är angeläget att de nya bestämmelserna träder i kraft snarast *anser jag* att en övergångsperiod på sex månader är tillräcklig. Jag anser inte heller att det finns behov av att ge bankinspektionen möjlighet att utsträcka övergångstiden. Med viss ändring av vad som föreslås i promemorian anser jag att de företag som vid lagens ikraftträdande driver finansieringsverksamhet bör få fortsätta denna verksamhet enligt den äldre lagen fram till utgången av år 1988, eller den tidigare eller senare tidpunkt då en ansökan om tillstånd har slutligt avgjorts. Om någon ansökan inte görs eller tillstånd inte lämnas, får företaget således därefter inte göra några nya åtaganden i sin verksamhet, t. ex. att lämna en ny kredit eller att förlänga löptiden på en redan lämnad kredit.

Verksamhet som utgör ett fullföljande av tidigare ingångna åtaganden, dvs. de som riktar sig mot både konsumenter och andra, bör enligt min mening få fortsätta enligt den äldre lagen. På denna punkt skiljer sig mitt förslag från promemorians på så sätt att någon särskild tidsgräns inte uppställs för avveckling av de åtaganden som gjorts före utgången av år 1988 eller den tidigare eller senare tidpunkt vid vilken en ansökan slutligt prövats. I fråga om dessa åtaganden ges således företagen möjlighet att på ett eller annat sätt fullgöra sina förpliktelser, även om företaget i övrigt inte har rätt att driva sådan verksamhet som kräver tillstånd enligt den nya lagen. För ett sådant företag skall dock, om företaget är ett finansbolag, den äldre lagens bestämmelser om tillsyn m. m. gälla.

Enligt 3 § andra stycket kan företag ansöka hos bankinspektionen om att få bli undantagna från lagens tillämpningsområde. Också för dessa företag anser jag att tidigare beskrivna övergångsbestämmelser bör gälla.

De bolag som idag är finansbolag och som inte avser att ansöka om auktorisation bör redan efter ikraftträdandet av de nya bestämmelserna kunna avföras från förteckningen över finansbolag under förutsättning att bolaget driver en finansieringsverksamhet som inte kräver tillstånd enligt den nya lagen.

3 Upprättade lagförslag

I enlighet med det anförda har inom finansdepartementet upprättats förslag till en ny lag om finansbolag.

Den nya lagen bygger med vissa redaktionella ändringar på den gamla FiL. I den nya lagen har dock tillkommit flera nyheter.

Av 1–4 §§ framgår att finansieringsverksamhet i de fall som närmare anges i lagen endast får bedrivas efter tillstånd av bankinspektionen. Detta är en nyhet. Vidare framgår lagens tillämpningsområde. Tillämpningsområdet har utvidgats i förhållande till nuvarande lag såvitt avser kreditgivning riktad mot konsumenter. Å andra sidan har beloppsgränsen för att lagen skall bli tillämplig för annan kreditgivning höjts från 10 till 50 milj. kr.

I 5–19 §§ anges förutsättningarna för tillstånd och finns vissa associationsrättsliga bestämmelser.

10–12 §§ innehåller vissa bestämmelser om verksamheten. I upplåningsrättsbestämmelser (11 §) görs en ändring i vad avser beräkningen av det egna kapitalet. Ändringen innebär att avräkning skall göras för vad som tillskjutits som aktiekapital eller i annan form till annat företag som driver finansieringsverksamhet.

I 13–23 §§ finns bestämmelserna om bankinspektionens tillsyn och finansbolagens skyldighet att lämna uppgifter till inspektionen.

Bestämmelser om vite, överklagande, tystnadsplikt och straff finns i 24–27 §§. I straffbestämmelsen kriminaliseras finansieringsverksamhet som drivs utan tillstånd där sådant krävs.

De bestämmelser som bara har flyttats från den gamla lagen till den nya, ibland med mindre redaktionella ändringar, kommenteras inte i specialmotiveringen. För kommentarer till dessa bestämmelser hänvisas i första hand till prop. 1978/79:170.

Utformningen av 1–3 §§, 5–8 §§ och 15 § har skett i överensstämmelse med lagrådets förslag.

Lag om finansbolag

Allmänna bestämmelser

1 § Finansieringsverksamhet får, i de fall som anges i denna lag, drivas endast efter tillstånd av bankinspektionen.

Med finansieringsverksamhet avses näringsverksamhet som har till ändamål att lämna eller ställa garanti för kredit, förmedla kredit till konsumenter eller medverka till finansiering genom att förvärva fordringar eller upplåta lös egendom till nyttjande.

Paragrafen har utformats i överensstämmelse med lagrådets förslag. Av *första stycket*, som är nytt, framgår att viss finansieringsverksamhet endast får drivas efter tillstånd. Den nuvarande definitionen av finansieringsverksamhet som i den nya lagen finns i *andra stycket* har utvidgats till att också avse förmedling av kredit till konsumenter och ställande av garanti. Utvidningen av tillämpningsområdet har behandlats i den allmänna motiveringen, avsnitt 2.3.

I 2–3 §§ finns bestämmelser som anger tillståndspliktens omfattning.

- 2 § Tillstånd krävs för företag som driver finansieringsverksamhet, om
1. företaget helt eller delvis ägs av ett svenskt eller utländskt bankinstitut eller dotterbolag till sådant institut, eller
  2. företaget driver finansieringsverksamhet riktad mot konsumenter, eller
  3. nettovärdet av tillgångarna i verksamheten enligt fastställd balansräkning för det senaste räkenskapsåret är minst femtio miljoner kronor och det inte finns anledning anta att värdet därefter har gått ned under detta belopp, eller
  4. det annars är uppenbart att nettovärdet av tillgångarna i verksamheten överstiger femtio miljoner kronor.
- I nettovärdet enligt första stycket 3-4 skall inte räknas in värdet av tillgångarna i sådan finansieringsverksamhet som anges i 3 § första stycket.
- Tillstånd krävs inte, om finansieringsverksamheten bedrivs av andra än aktiebolag, ekonomisk förening, handelsbolag eller enskild näringsidkare.

Paragrafen har utformats i överensstämmelse med lagrådets förslag. Av paragrafen framgår närmare under vilka förutsättningar det krävs tillstånd för finansieringsverksamhet.

Första stycket 2 innehåller en nyhet som innebär att företag som driver finansieringsverksamhet riktad mot konsumenter, oberoende av verksamhetens omfattning, omfattas av bestämmelserna i lagen. Vad som avses med finansieringsverksamhet riktad mot konsumenter har beskrivits i avsnitt 2.2. Därvid är att märka att en köpkredit eller en avbetalningskredit enligt 3 § första stycket inte omfattas av tillståndstvånget även om en sådan kredit riktar sig mot konsumenter. I *första stycket 3 och 4*, enligt nuvarande bestämmelse 2 och 3, har föreslagits att gällande utrymme för att fritt driva finansieringsverksamhet skall höjas från 10 milj. kr. i nettotillgångar till 50 milj. kr. Detta gäller dock endast finansieringsverksamhet som inte riktar sig mot konsumenter, vilket framgår av första stycket.

Av *tredje stycket*, som är nytt, framgår att finansieringsverksamhet som drivs av andra än de som anges i stycket inte omfattas av tillståndskravet.

Frågorna har behandlats i den allmänna motiveringen, avsnitt 2.2.

- 3 § Tillstånd krävs inte, om finansieringsverksamheten
1. avser finansiering endast i samband med avsättning av tjänster som erbjuds eller varor som framställs eller säljs av företaget, eller
  2. avser finansiering endast i samband med avsättning av tjänster som erbjuds eller varor som framställs eller säljs av annat företag i samma koncern eller med annat nära samband som anges i 4 § andra stycket och medel för verksamheten inte anskaffas från allmänheten, eller
  3. tillgodoser finansieringsbehov endast inom en grupp näringsidkare med ekonomisk intressegemenskap och medel för verksamheten inte anskaffas från allmänheten.
- Tillstånd krävs inte heller om bankinspektionen efter särskild prövning finner att finansieringsverksamheten
1. utgör en normal likviditetsförvaltning och inte kan anses ha ett självständigt syfte vid sidan av företagets huvudsakliga verksamhet, eller
  2. drivs utan vinstsyfte av en förening vars uppgift endast är att tillgodosätta finansieringsbehov hos föreningens medlemmar.
- Tillstånd krävs inte heller för företag som omfattas av annan lagstiftning om särskild tillsyn.

I paragrafen, som har utformats i överensstämmelse med lagrådets förslag, anges liksom för närvarande vissa undantag från tillämpningsområdet.

I överensstämmelse med nuvarande bestämmelser omfattas inte s. k. handelskrediter av lagens bestämmelser. I detta sammanhang bör observeras att utvidningen av kravet på tillstånd att driva finansieringsverksamhet riktad mot konsumenter innebär att bankinspektionen får vissa möjligheter att indirekt utöva kontroll över sådana krediter. Dessa får nämligen inte överlåtas till andra än auktoriserade kreditinstitut, och överlåtelse får inte ske om inte det auktoriserade institutet kunnat lämna krediten direkt till konsumenten.

I *andra stycket 1* föreslås som en nyhet att ett företags normala likviditetsförvaltning, efter prövning av bankinspektionen, skall kunna undantas från FiL:s tillämpningsområde. Likaså skall enligt *andra stycket 2*, efter prövning av bankinspektionen, vissa föreningars verksamhet kunna undantas från lagens tillämpningsområde. Exempel på verksamheter som avses är kreditkassor inom studentkårer eller föreningar med sparlåneverksamhet där insättarna inte erhåller ränta på insatta medel men i gengäld kan låna till låga kostnader.

Frågorna har behandlats i den allmänna motiveringen, avsnitt 2.3.

4 § Om det finns nära samband mellan två eller flera företag, skall vid tillämpning av 2 § första stycket 3–4 hänsyn tas till det sammanlagda nettovärdet av tillgångarna i finansieringsverksamheten.

Nära samband skall anses föreligga om företagen leds av samma eller i huvudsak samma personer eller om vinsten av företagets verksamhet helt eller till betydande del skall, direkt eller indirekt, tillfalla samma eller i huvudsak samma personer.

Paragrafen överensstämmer med nuvarande lydelse.

Förutsättningar för tillstånd m. m.

5 § Tillstånd får meddelas endast om finansieringsverksamheten drivs i aktiebolagsform och aktiekapitalet är minst fem miljoner kronor.

Tillstånd skall ges, om

1. bolagsordningen inte strider mot denna lag eller annan författning,
2. bolaget inte är olämpligt att driva finansieringsverksamhet,
3. verksamheten kan antas inte bli till skada för det allmänna, och
4. bolaget uppfyller de villkor som i övrigt anges i denna lag.

Paragrafen har utformats i överensstämmelse med lagrådets förslag.

Paragrafen anger förutsättningarna för tillstånd att driva finansieringsverksamhet i form av finansbolag. Frågan har behandlats i avsnitt 2.2. Bestämmelserna har utformats med motsvarande bestämmelser i 6 § första stycket fondkommissionslagen (1979:748) (FKL) som förebild.

Punkt 1 motsvarar i huvudsak 10 § andra stycket i nuvarande lag.

Punkt 2 anger att företaget inte får vara olämpligt att driva finansieringsverksamhet. Den lämplighetsprövning som föreskrivs bör utgöra en väsentlig del av bankinspektionens prövning av ett tillståndsärende. I likhet

med vad som gäller vid prövning av tillstånd att driva fondkommissionsrörelse bör de organisatoriska förhållanden under vilka den planerade rörelsen skall drivas uppmärksammas. Vidare bör en prövning ske av den personliga lämpligheten hos den verkställande ledningen och hos ägarna. Det måste kunna antas att verksamheten kommer att bli bedriven på ett korrekt och omdömesgillt sätt.

Förutsättningarna enligt *punkt 3* innebär att det också skall göras en lämplighetsprövning med utgångspunkt i att den planerade verksamheten kan antas bli bedriven utan skada för det allmänna. Det bör inte ligga någon kvantitativ begränsning i prövningen. Den bör i stället närmast avse en prövning av att den planerade inriktningen av verksamheten ej är olämplig.

Punkten 4 innehåller ett krav på att övriga i FiL uppställda villkor skall vara uppfyllda. Här avses t. ex. kravet på ett minsta aktiekapital av fem milj. kr. I detta sammanhang bör framhållas att bestämmande för aktiekapitalets storlek utöver minimikravet – naturligtvis skall vara den planerade verksamhetens inriktning och omfattning.

6 § Ansökan om tillstånd får göras innan bolaget har registrerats i aktiebolagsregistret. Har ansökan gjorts inom sex månader från stiftelseurkundens undertecknande, räknas den i 2 kap. 9 § första stycket aktiebolagslagen (1975:1385) föreskrivna tiden från tillståndsbeslutet.

Till bolagsordningen skall vara fogad en plan för den tilltänkta verksamheten.

Paragrafens *första stycke* har utformats med 6 § andra stycket FKL som förebild. *Första stycket* innebär att bankinspektionen kan pröva en ansökan om tillstånd innan bolaget har registrerats hos patent- och registreringsverket.

Vidare framgår att den tid under vilken en aktietecknare är bunden i visst fall skall räknas från tiden för bankinspektionens tillstånd. *Patent- och registreringsverket* har framfört att den frist som anges i 2 kap. 9 § aktiebolagslagen bör gälla även finansbolag. Bestämmelsen har utformats med motsvarande bestämmelse i FKL som förebild. Även bankaktiebolagslagen innehåller en liknande bestämmelse. *Andra stycket* har införts efter förebild av bl. a. bestämmelsen i 2 kap. 3 § första stycket bankaktiebolagslagen (1987:618).

7 § Beslut om ändring av finansbolags bolagsordning skall prövas av bankinspektionen och får inte registreras innan det har godkänts av inspektionen.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 10 § första stycket i den nuvarande lagen. Som lagrådet anfört saknar godkännande av bolagsordningen i samband med tillståndsprövning enligt 5 § självständig betydelse.

8 § Bolag som har fått tillstånd att driva finansieringsverksamhet kallas finansbolag. Annan än finansbolag får inte i sin firma eller annars vid beteckning av verksamhet använda ordet finansbolag eller finansaktiebolag.

Paragrafen överensstämmer i huvudsak med nuvarande lydelse i 5 § första stycket andra meningen och 5 § andra stycket.

9 § För finansbolag gäller vad som är föreskrivet om aktiebolag i allmänhet, om annat inte följer av denna lag.

Vid tillämpning av bestämmelserna i 10 kap. 4 § första stycket 4 aktiebolagslagen (1975:1385) i fråga om finansbolag skall med låneskuld och annan där angiven förpliktelse jämföras förvärv av fordringar och upplåtelse av egendom som avses i 1 §.

Paragrafen överensstämmer med nuvarande lydelse i 6 §.

Finansbolags verksamhet

10 § Aktier i ett finansbolag får genom teckning eller överlåtelse förvärvas endast av

1. svenska medborgare,
2. svenska bolag och föreningar som inte är kontrollsobjekt enligt lagen (1982:617) om utländska förvärv av svenska företag m. m.,
3. andra svenska samfälligheter,
4. fondbolag till aktiefonder enligt aktiefondslagen (1974:931)

Har aktieförvärv skett på annat sätt än genom teckning eller överlåtelse, skall första stycket inte i något fall medföra hinder för aktieägaren att förvärva ytterligare aktier, om det sker med stöd av den företrädesrätt till teckning eller erhållande av nya aktier som är förenad med de redan förvärvade aktierna enligt aktiebolagslagen (1975:1385) eller den bolagsordning som gällde vid förvärvet.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, bankinspektionen kan medge undantag från första stycket.

Förvärv av aktie i strid med innehållet i första stycket är ogiltigt.

Paragrafen överensstämmer med nuvarande lydelse i 6 a §.

11 § Finansbolag får högst låna upp medel med dels ett belopp som svarar mot bolagets kassa och mot vad som inestår hos riksbanken, riksgäldskontoret, bankaktiebolag, sparbank, central föreningsbank, kreditaktiebolag, hypoteksinstitut och postgirot eller utlånats till annat finansbolag, dels ett belopp som svarar mot tolv och en halv gånger det egna kapitalet. Om det finns särskilda skäl kan bankinspektionen medge högre upplåning, dock högst till tjugo gånger det egna kapitalet.

Som upplåning anses inte vad som motsvarar av finansbolaget utfärdade skuldförbindelser som för långgivaren medför rätt till betalning först efter bolagets övriga borgenärer eller som har garanterats av staten, bankaktiebolag, sparbank eller central föreningsbank. Till upplåningen skall läggas ingångna garantiförbindelser och andra åtaganden på kapitalmarknaden som innebär en kreditrisk för bolaget. Garantiförbindelser skall tas upp till sitt nominella belopp. Detsamma gäller andra åtaganden, om inte regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, bankinspektionen har föreskrivit ett lägre belopp.

Med eget kapital avses aktiekapital, reservfond, dispositionsfond och av bolagsstämman fastställd vinstbalans. Med eget kapital får likställas

1. garantifond, som bildats genom tillskott av aktieägare i finansbolaget

eller förbindelser utfärdade av bankaktiebolag, sparbanks, central för- eningsbank eller annan som bankinspektionen godkänt, intill ett belopp motsvarande fem gånger bolagets aktiekapital,

2. fyrtio procent av ett belopp som svarar mot sådana bolagets reserver som avses i 2 kap. 9 § bankrörelselagen (1987:617) intill ett belopp motsva- rande bolagets eget kapital samt

3. kapital som tillförts bolaget mot av bolaget utfärdade skuldförbindel- ser som medför rätt till betalning först efter bolagets övriga borgenärer, intill ett belopp motsvarande bolagets eget kapital.

Från finansbolagets eget kapital skall avräknas det bokförda värdet av vad bolaget tillskjutit som aktiekapital eller i annan form till annat in- eller utländskt företag som driver finansieringsverksamhet.

Om det mellan finansbolag råder sådant nära samband som anges i 4 §, kan bankinspektionen i det särskilda fallet bestämma att upplåningsrätt skall beräknas gemensamt för bolagen.

Paragrafen motsvarar nuvarande 7 §. *Första, andra och tredje styckena* överensstämmer med nuvarande lydelse. I anslutning till bestämmelserna om garantifond i tredje stycket 1 har *Svenska Kreditförsäkringsaktiebola- get* i en särskild framställning hemställt att dessa bestämmelser borde kompletteras så att även förbindelser utfärdade av försäkringsbolag med svensk koncession eller t. ex. kreditaktiebolag får likställas med eget kapi- tal. Av nuvarande bestämmelse framgår att detta kan ske efter bankinspek- tionens godkännande. Enligt *min mening* bör den av *Kreditförsäkringsbo- laget* föreslagna ändringen behandlas i samband med att kapitaltäcknings- reglerna för bl. a. bank och finansbolag mera grundligt tas upp till prövning (avsnitt 2.4).

Fjärde stycket, som utformats efter förebild i 2 kap. 9 § fjärde stycket i bankrörelselagen, innehåller en ny bestämmelse som innebär att från fi- nansbolagets eget kapital skall avräknas det bokförda värdet av vad bola- get som aktiekapital eller i annan form fört till ett annat företag som driver finansieringsverksamhet. Förslaget har behandlats i den allmänna motive- ringen, avsnitt 2.4.

12 § I finansbolag skall minst en av bolagsstämman utsedd revisor vara auktoriserad revisor eller auktoriserat revisionsbolag.

Paragrafen överensstämmer med nuvarande 8 §.

Tillsyn m. m.

13 § Finansbolag står under tillsyn av bankinspektionen.

Bankinspektionen skall övervaka att finansbolag följer denna lag och annan författning som reglerar finansbolags verksamhet, föreskrift som har beslutats med stöd av denna lag samt bolagsordningen och de beslut som med stöd av lag eller bolagsordningen har fattats av bolagsstämman eller styrelsen.

Bankinspektionen skall även i övrigt med uppmärksamhet följa finans- bolagens verksamhet för att hålla sig underrättad om förhållanden som kan inverka på ett bolags säkerhet eller i övrigt är av betydelse för en sund utveckling av verksamheten.

Bankinspektionen är inte skyldig att vaka över att sådana bestämmelser iakttas som gäller rättigheter och skyldigheter för aktieägare i finansbolag i förhållande till bolaget eller till annan aktieägare eller sådana bestämmelser som angår bolagets inre angelägenheter.

Paragrafen motsvarar nuvarande 9 och 11 §§. I *första stycket*, som motsvarar 9 §, har en ändring gjorts. Ändringen är föranledd av föreslaget tillståndskrav för finansbolag. Paragrafen motsvarar i övrigt helt nuvarande lydelse i 11 §.

14 § Bankinspektionen utövar tillsyn med ledning av handlingar som finansbolag enligt denna lag skall lämna till inspektionen och upplysningar som inspektionen inhämtar vid undersökning hos bolaget eller på annat sätt.

Undersökning hos finansbolag skall ske när bankinspektionen anser det behövligt eller när regeringen beslutar om det.

Paragrafen motsvarar i sak nuvarande 12 §.

15 § Finansbolags tillstånd kan återkallas av bankinspektionen, om bolaget överträtt denna lag eller uppenbart åsidossatt kundernas intressen eller om annars förutsättningarna för tillstånd enligt 5 § inte längre föreligger.

Om ett tillstånd har återkallats enligt första stycket, skall bolaget stå under bankinspektionens tillsyn till dess att verksamheten avvecklats eller drivs på ett sådant sätt att tillstånd enligt denna lag inte krävs.

Paragrafen är ny och innehåller förutsättningarna för återkallelse av tillstånd. Utformningen har skett i överensstämmelse med lagrådets förslag och motsvarar 29 § FKL. I paragrafen ges uttryck för den naturliga principen att ett tillstånd bör kunna återkallas i de situationer då förutsättningarna för tillstånd inte längre föreligger. Med hänsyn till bestämmelserna i 13 kap. aktiebolagslagen (1975:1385) om skyldighet att träda i likvidation om viss del av aktiekapitalet gått förlorat och de kapitaltäckningskrav som gäller för finansbolag har det inte ansetts behövligt att i FiL föreskriva att tillstånd skall återkallas vid förlust av visst eget kapital.

16 § Råder förhållande som anges i 15 §, får bankinspektionen meddela finansbolaget skriftlig erinran i stället för att återkalla bolagets tillstånd, om det kan antas att bolaget låter sig rättas av detta. Inspektionen får även meddela ett finansbolag skriftlig erinran, om bolaget annars inte följer i 13 § andra stycket angivna föreskrifter och beslut eller om annat förhållande råder som menligt inverkar på bolagets säkerhet eller som kan äventyra en sund utveckling av bolagets finansieringsverksamhet. Skriftlig erinran får förenas med föreläggande om rättelse.

Råder missförhållanden hos finansbolag i annat fall än som anges i första stycket, får bankinspektionen i särskilt beslut göra anmärkning om det.

Om ett finansbolag har fattat beslut som strider mot denna lag eller annan författning som reglerar finansbolags verksamhet, mot föreskrift som har meddelats med stöd av denna lag eller mot bolagsordningen, får bankinspektionen förbjuda att beslutet verkställs. Har beslutet verkställts, får inspektionen förelägga bolaget att göra rättelse, om det kan ske.

Paragrafens *första stycke* motsvarar i sak nuvarande 17 § andra stycket och 18 §. *Andra stycket* är nytt och innebär att bankinspektionen, till skillnad från vad som f. n. gäller, kan rikta en anmärkning mot missförhållanden som föreligger hos ett finansbolag. *Tredje stycket* överensstämmer med nuvarande 17 § första stycket. Hela paragrafen har utformats med 31 § FKL som förebild.

17 § Bankinspektionen skall, om inte särskilda skäl talar däremot, förordna en revisor att med övriga revisorer delta i revisionen av finansbolag. Inspektionen kan när som helst återkalla sådant förordnande och i stället utse ny revisor.

Om ett tillstånd för finansbolag att driva finansieringsverksamhet har återkallats, gäller förordnandet för den av bankinspektionen utsedde revisorn till dess att finansieringsverksamheten har avvecklats och revisorn till bankinspektionen har lämnat en berättelse över avvecklingen.

Finansbolaget skall till revisor som har förordnats enligt första stycket betala ersättning med belopp som bankinspektionen bestämmer.

Paragrafens *första och tredje stycken* överensstämmer i sak med nuvarande lydelse i 13 §. *Andra stycket* har utformats med 32 § av FKL som förebild.

18 § Bankinspektionen får kalla till sammanträde med finansbolags styrelse eller begära att styrelsen kallar till extra bolagsstämma. Har styrelsen inte följt en sådan begäran, får inspektionen kalla till extra bolagsstämma. Företrädare för inspektionen får närvara vid styrelsesammanträde, som inspektionen har utlyst, och vid bolagsstämma samt delta i överläggningarna.

Paragrafen överensstämmer med nuvarande 14 §.

19 § Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om hur finansbolags räkenskaper skall föras och hur värdehandlingar skall förvaras och inventeras.

Paragrafen överensstämmer med nuvarande 15 §.

20 § Finansbolag skall på tid och sätt som bankinspektionen bestämmer

1. hålla bolagets kassa, övriga tillgångar, räkenskapsmaterial och andra handlingar tillgängliga för granskning av inspektionen,

2. upprätta och till inspektionen lämna översikt som visar bolagets tillgångar och skulder,

3. till inspektionen lämna årsredovisning och i förekommande fall koncernredovisning samt revisionsberättelse och protokoll vid ordinarie bolagsstämma,

4. i övrigt lämna inspektionen alla de upplysningar och uppgifter som inspektionen anser behövliga för tillämpningen av denna lag.

Paragrafen överensstämmer med nuvarande 16 §.

21 § Bankinspektionen skall föra en förteckning över finansbolagen.

Paragrafen överensstämmer i sak med nuvarande i 5 § tredje stycket. *Patent- och registreringsverket* har föreslagit att det i lagen skall anges att verket för införande i aktiebolagsregistret skall underrättas om vilka bolag som är finansbolag. Jag anser inte, i överensstämmelse med tidigare ställningstaganden i prop. 1979/80: 170 s. 144, att detta är erforderligt.

22 § Finansbolagen skall med årliga avgifter bekosta bankinspektionens tillsynsverksamhet enligt de närmare föreskrifter som regeringen meddelar.

Paragrafen som motsvarar 19 § i den nuvarande lagen har utformats i överensstämmelse med den lydelse som denna dag har föreslagits i prop. 1987/88: 169.

23 § Om det kan antas att ett företag driver sådan finansieringsverksamhet att denna lag är tillämplig, får bankinspektionen förelägga företaget att till inspektionen lämna de upplysningar om sin verksamhet som behövs för att bedöma om lagen är tillämplig.

Paragrafen överensstämmer med nuvarande 20 § första stycket.

Vite

24 § Meddelar bankinspektionen föreläggande eller förbud enligt denna lag, får inspektionen sätta ut vite.

Överklagande

25 § Bankinspektionens beslut enligt denna lag får överklagas hos regeringen. Inspektionens beslut har omedelbar verkan, om inte annat beslutas.

Tystnadsplikt

26 § Den som är eller har varit verksam i finansbolag får inte obehörigen röja vad han därvid har fått veta om någon annans affärsförhållanden eller personliga förhållanden.

Första stycket gäller också den som hos bankinspektionen har tagit befattning med ärende enligt denna lag.

Paragraferna 24–26 överensstämmer med nuvarande 21–23 §§.

Straff

27 § Den som driver finansieringsverksamhet utan tillstånd, där sådant krävs enligt denna lag, döms till böter eller fängelse i högst ett år.

Styrelseledamot eller befattningshavare hos finansbolag som uppsåtligt eller av oaktsamhet genom oriktig bokföring eller på annat sätt lämnar bankinspektionen felaktiga upplysningar om verksamheten döms, om gärningen inte är ringa, till böter eller fängelse i högst ett år.

Den som bryter mot 8 § döms till böter.

Paragrafens *första stycke* är nytt. Med hänsyn till det nya straffstadgandet har bestämmelsen i nuvarande 24 § andra stycket fått utgå. Av 1 § följer att finansieringsverksamhet enligt lagen avser vissa former av näringsverksamhet. Straffbestämmelsen i paragrafen omfattar därför den som är att anse som näringsidkare eller enligt principerna för s. k. företagaransvar är i dennes ställe. Att denne även kan åläggas företagsbot följer av bestämmelserna i 36 kap. brottsbalken. *Andra stycket* motsvarar nuvarande 24 § första stycket och *tredje stycket* motsvarar 24 § tredje stycket.

I sådant fall då vitesföreläggande har meddelats skall vite gå före straff i enlighet med den princip som kommit till uttryck i t. ex. marknadsföringslagen (1975:1418). Om vitesföreläggande har utfärdats bör det alltså inte komma i fråga att utdöma straff för samma gärning.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1988. Genom lagen upphävs lagen (1980:2) om finansbolag.

2. Ett företag som vid den nya lagens ikraftträdande driver finansieringsverksamhet och som avser att ansöka om tillstånd skall göra detta senast vid utgången av år 1988.

3. Ett företag som vid den nya lagens ikraftträdande driver finansieringsverksamhet får fortsätta denna verksamhet enligt den äldre lagen till utgången av år 1988 eller fram till dess att ansökan enligt 2 slutligt prövats.

4. Ansöker ett företag som avses i 3 inte om tillstånd inom tid som anges i 2 eller får företaget inte sin ansökan beviljad, får företaget fortsätta verksamheten enligt den äldre lagen i fråga om de åtaganden som företaget gjort under den tid som verksamheten bedrivits enligt den lagen.

5. Ett företag som vid den nya lagens ikraftträdande driver finansieringsverksamhet skall för att undantas från lagens tillämpningsområde enligt 3 § andra stycket göra ansökan om detta senast vid utgången av år 1988. Vad som sägs i 3 och 4 gäller även sådant företag.

6. Om det i en lag eller i en författning som har beslutats av regeringen hänvisas till en föreskrift som har ersatts genom en föreskrift i denna lag, tillämpas i stället den nya föreskriften.

Förslaget i 1–5 har behandlats i den allmänna motiveringen, avsnitt 2.6. De lagar som åsyftas i 6 är kreditupplysningslagen (1973:1173), lagen (1985:277) om vissa bulvanförhållanden och lagen (1981:1099) om särskilt investeringsavdrag vid redovisningen av mervärdesskatt. Frågan om en ändring av de båda förstnämnda lagarna kommer att tas upp vid ett senare tillfälle.

5 Hemställan

Med hänvisning till vad jag har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att anta förslaget till lag om finansbolag.

6 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta det förslag som föredraganden har lagt fram.

1.2 Sammanfattning

Sammanfattningsvis föreslås i promemorian följande förändringar.

För att driva finansieringsverksamhet, i vilken nettovärdet av tillgångarna överstiger 10 milj. kr. skall krävas särskilt tillstånd till (auktionering). Auktorisationen kommer alltså att ersätta det nuvarande enkla registreringsförfarandet i FiL och skall utgöra en prövning av både formell och kvalitativ art. Som ett kvalitativt krav föreslås också att i lagen tas in ett krav på ett minsta aktiekapital om 10 milj. kr.

Med hänsyn till bl. a. de skyddsintressen som får anses föreligga i finansieringsverksamhet riktad mot hushåll, bör sådan verksamhet få bedrivas endast av auktoriserade institut på marknaden. Detta krav uppställs således oavsett omfattningen av denna typ av verksamhet, dvs. kravet gäller även företag vars verksamhet inte når en sådan omfattning att nettotillgångarna uppgår till 10 milj. kr.

I 1 § FiL ges en definition av vad som enligt lagen förstås med finansieringsverksamhet. Denna definition föreslås bli vidgad till att omfatta andra finansieringsformer, t. ex. fastighetsleasing.

Vidare föreslås vissa kompletteringar och ändringar i FiL:s tillsynsbestämmelser.

Slutligen har det ansetts motiverat att komplettera FiL:s upplåningsrättsregel med en bestämmelse som innebär att det från finansbolagets eget kapital skall avräknas det bokförda värdet av vad bolaget såsom aktiekapital eller i annan form tillskjutit till annat in- eller utländskt företag som driver finansieringsverksamhet.

Författningsförslag

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1980:2) om finansbolag

Allmänna bestämmelser

1 § Med finansieringsverksamhet förstås i denna lag, *med de undantag som anges i andra stycket*, näringsverksamhet som har till ändamål att lämna kredit eller ställa garanti för kredit eller på annat sätt medverka till finansiering.

Förvärv av fondpapper eller förmedling av kredit till annan än konsument är inte finansieringsverksamhet enligt denna lag.

2 § Denna lag gäller med undantag som anges i 3 § företag som driver finansieringsverksamhet, om

1. företaget helt eller delvis ägs av ett svenskt eller utländskt bankinstitut eller dotterbolag till sådant institut, eller

2. företaget driver finansieringsverksamhet riktad mot konsument, eller

3. nettovärdet av tillgångarna i verksamheten enligt fastställd balansräkning för det senaste räkenskapsåret har utgjort minst tio miljoner kronor och det inte finns anledning antaga att värdet därefter har nedgått under detta belopp, eller

4. det eljest är uppenbart att nettovärdet av tillgångarna i verksamheten överstiger tio miljoner kronor.

I nettovärdet skall inte räknas in värdet av tillgångarna i finansieringsverksamhet som anges i 3 § första stycket.

3 § Lagen gäller inte företag som avses i 2 § första stycket 2 och 4, om finansieringsverksamheten.

1. avser finansiering endast i samband med avsättning av tjänster som erbjuds eller varor som framställs eller säljs av företaget, eller

2. avser finansiering endast i samband med avsättning av tjänster som erbjuds eller varor som framställs eller säljs av annat företag i samma koncern eller med annat nära samband som anges i 4 § andra stycket och medel för verksamheten inte anskaffats från allmänheten, eller

3. tillgodoser finansieringsbehov endast inom en grupp näringsidkare med ekonomisk intressegemenskap och medel för verksamheten inte anskaffats från allmänheten.

Lagen gäller inte heller företag som omfattas av annan lagstiftning om särskild tillsyn.

4 § Finns nära samband mellan två eller flera företag, skall vid tillämpningen av 2 § första stycket 3 och 4 hänsyn tagas till det sammanlagda nettovärdet av tillgångarna i finansieringsverksamheten. Nära samband skall anses föreligga om företagen leds av samma eller i huvudsak samma personer eller om vinsten av företagets verksamhet helt eller till betydande del skall, direkt eller indirekt, tillfalla samma eller i huvudsak samma personer.

5 § Företag, för vilket lagen enligt 2–4 § § gäller, skall vara aktiebolag, sådant bolag kallas finansbolag.

Finansbolag får driva finansieringsverksamhet endast efter särskilt tillstånd av bankinspektionen. Tillstånd får meddelas om

1. *bolagsordningen inte strider mot lag eller annan författning*
2. *verksamheten kan antas ej bli till skada för väsentliga allmänna intressen, och*
3. *bolaget uppfyller de villkor som i övrigt anges i denna lag.*

Ansökan om tillstånd får göras innan bolaget registrerats. Har sådan ansökan gjorts inom sex månader från stiftelseurkundens undertecknande räknas den i 2 kap 9 § första stycket aktiebolagslagen (1975:1385) föreskrivna tiden från tillståndsbeslutet.

6 § *Bankinspektionen godkänner finansbolagets bolagsordning i samband med att tillstånd meddelas bolaget. Till bolagsordningen skall vara fogad en plan för den tilltänkta verksamheten.*

Beslut om ändring av finansbolagets bolagsordning skall också godkännas av bankinspektionen.

7 § *Aktiekapitalet i ett finansbolag skall vara minst tio miljoner kronor.*

8 § *Annan än finansbolag får ej i sin firma eller annars vid beteckning av verksamhet använda ordet finansbolag eller finansaktiebolag.*

9 § För finansbolag gäller vad som är föreskrivet om aktiebolag i allmänhet om annat ej följer av denna lag.

Vid tillämpning av bestämmelserna i 10 kap. 4 § första stycket 4 aktiebolagslagen (1975:1385) i fråga om finansbolag skall med låneskuld och annan där angiven förpliktelse jämföras förvärv av fordringar och upplåtelse av egendom som avses i 1 §.

10 § Aktier i ett finansbolag får genom teckning eller överlåtelse förvärvas endast av

1. svenska medborgare,
2. svenska bolag och föreningar som inte är kontrollsobjekt enligt lagen (1982:617) om utländska förvärv av svenska företag m. m.
3. andra svenska samfälligheter.
4. fondbolag till aktiefonder enligt aktiefondslagen (1974:931).

Har aktieförvärv skett på annat sätt än genom teckning eller överlåtelse skall vad nu föreskrivits inte i något fall medföra hinder för aktieägaren att förvärva ytterligare aktier om det sker med stöd av den företrädesrätt till teckning eller erhållande av nya aktier som är förenad med de redan förvärvade aktierna enligt aktiebolagslagen (1975:1385) eller den bolagsordning som gällde vid förvärvet.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, bankinspektionen kan medge undantag från första stycket.

Förvärv av aktier som skett i strid med innehållet i första stycket är ogiltigt.

11 § Finansbolag får högst låna upp medel med dels ett belopp som svarar mot bolagets kassa och mot vad som inestår hos riksbanken, riksgäldskontoret, bankaktiebolag, sparbankscentralföreningsbank, kreditaktiebolag, hypoteksinstitut och postgirot eller utlånats till annat finans-

bolag, dels ett belopp som svarar mot tolv och en halv gånger det egna kapitalet. Om särskilda skäl föreligger kan bankinspektionen medge högre upplåning, dock högst till tjugo gånger det egna kapitalet.

Som upplåning anses inte vad som motsvarar av finansbolaget utfärdade skuldförbindelser, som för långivaren medför rätt till betalning först efter bolagets egna övriga borgenärer eller som har garanterats av staten, bankaktiebolag, sparbank eller central föreningsbank. Till upplåningen skall läggas ingångna garantiförbindelser och andra åtaganden på kapitalmarknaden som innebär en kreditrisk för bolaget. Garantiförbindelser skall tas upp till sitt nominella belopp. Detsamma gäller andra åtaganden, om inte regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, bankinspektionen i föreskrift angivit ett lägre belopp.

Med eget kapital avses aktiebolag, reservfond, dispositionsfond och av bolagsstämman fastställd vinstbalans. Med eget kapital får likställas

1. garantifond, som bildats genom tillskott av aktieägare i finansbolaget eller förbindelser utfärdade av bankaktiebolag, sparbank, central föreningsbank eller annan som bankinspektionen godkänt, intill ett belopp motsvarande fem gånger bolagets aktiekapital,

2. fyrtio procent av ett belopp, som svarar mot sådana bolagets reserver som avses i 2 kap. 9 § bankrörelselagen (1987:617), intill ett belopp motsvarande bolagets eget kapital samt

3. kapital, som tillförts bolaget mot av bolaget utfärdade skuldförbindelser som medför rätt till betalning först efter bolagets övriga borgenärer, intill ett belopp motsvarande bolagets eget kapital.

Om det mellan finansbolag råder sådant nära samband som anges i 4 §, kan bankinspektionen i det särskilda fallet föreskriva att upplåningsrätt skall beräknas gemensamt för bolagen.

Från finansbolagets eget kapital skall avräknas det bokförda värdet av vad bolaget såsom aktiekapital eller annan form tillskjutit till annat in- eller utländskt företag som driver finansieringsverksamhet.

12 § I finansbolag skall minst en av bolagsstämman utsedd revisor vara auktoriserad revisor eller aktoriserat revisionsbolag.

Tillsyn m. m.

13 § Finansbolag står under tillsyn av bankinspektionen.

Bankinspektionen skall övervaka att finansbolag följer denna lag och annan författning, som reglerar finansbolags verksamhet, föreskrift som har meddelats med stöd av lag eller bolagsordningen och det beslut som med stöd av lag eller bolagsordningen har meddelats av bolagsstämman eller styrelsen.

Det åligger bankinspektionen att även i övrigt med uppmärksamhet följa finansbolags finansieringsverksamhet i den mån det behövs för kännedom om de förhållanden som kan inverka på bolagets säkerhet eller i övrigt är av betydelse för en sund utveckling av finansieringsverksamheten.

Bankinspektionen är ej skyldig att vaka över att sådana bestämmelser iakttas som gäller rättigheter och skyldigheter för aktieägare i finansbolag i förhållande till bolaget eller till annan aktieägare eller sådana bestämmelser som angår bolagets inre angelägenheter.

14 § Bankinspektionen utövar tillsyn med ledning av handlingar, som finansbolag enligt denna lag skall lämna till inspektionen, och upplysningar som inspektionen inhämtar vid undersökning hos bolaget eller på annat sätt.

Undersökning hos finansbolag skall äga rum när bankinspektionen anser det behövt eller när regeringen beslutar om det.

Prop. 1987/88: 149
Bilaga 2

15 § *Finansbolags tillstånd att driva finansieringsverksamhet kan återkallas av bankinspektionen, om*

1. finansbolag genom att överträda denna lag eller uppenbart åsidosätta kunds intresse eller på annat sätt visar sig olämpligt att utöva finansieringsverksamhet,

2. verksamheten annars prövas vara till skada för väsentliga allmänna intressen.

16 § *Råder förhållande som anges i 15 §, får bankinspektionen meddela finansbolaget skriftlig erinran i stället för att återkalla bolagets tillstånd, om det kan antas att bolaget låter sig rättas av detta. Inspektionen får även meddela ett finansbolag skriftlig erinran, om bolaget annars ej följer i 13 andra stycket angivna stadganden och beslut eller om annat förhållande råder som menligt inverkar på bolagets säkerhet eller som kan äventyra en sund utveckling av bolagets finansieringsverksamhet. Skriftlig erinran får förenas med föreskrift om rättelse.*

Föreligger missförhållanden hos finansbolag i annat fall än som anges i första stycket, får bankinspektionen i särskilt beslut göra anmärkning om det.

Har finansbolag fattat beslut som strider mot denna lag eller annan författning, som reglerar finansbolags verksamhet, mot föreskrift som har meddelats med stöd av denna lag eller mot bolagsordningen, får bankinspektionen förbjuda att beslutet verkställs. Har beslutet verkställts, får inspektionen förelägga bolaget att göra rättelse, om det kan ske.

17 § *Bankinspektionen skall, om ej särskilda skäl talar däremot, förordna en revisor att med övriga revisorer delta i revisionen av finansbolag, Inspektionen kan när som helst återkalla sådant förordnande och i stället utse ny revisor.*

Har tillstånd för finansbolag att driva finansieringsverksamhet återkallats, gäller förordnandet för den av bankinspektionen utsedde revisorn till dess finansieringsverksamheten har avvecklats och revisorn till bankinspektionen har avlämnat en berättelse över avvecklingen.

Finansbolaget skall till revisor, som har förordnats enligt första stycket, utge ersättning med belopp som bankinspektionen bestämmer.

18 § *Bankinspektionen får kalla till sammanträde med finansbolags styrelse eller begära att styrelsen kallar till extra bolagsstämma. Har styrelsen ej efterkommit sådan begäran, får inspektionen kalla till extra bolagsstämma. Företrädare för inspektionen får närvara vid styrelsesammanträde, som inspektionen har utlyst, och vid bolagsstämma samt deltaga i överläggningarna.*

19 § *Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om hur finansbolags räkenskaper skall föras och hur värdehandlingar skall förvaras och inventeras.*

20 § *Finansbolag skall på tid och sätt som bankinspektionen bestämmer*

1. hålla bolagets kassa, övriga tillgångar, räkenskapsmaterial och andra handlingar tillgängliga för granskning av inspektionen,

2. upprätta och till inspektionen lämna översikt som visar bolagets tillgångar och skulder,

3. till inspektionen lämna årsredovisning och i förekommande fall koncernredovisning samt revisionsberättelse och protokoll vid ordinarie bolagsstämma.

4. i övrigt lämna inspektionen de upplysningar och uppgifter som inspektionen anser behövliga för tillämpningen av denna lag.

21 § *Bankinspektionen skall föra en förteckning över de finansbolag som innehar tillstånd att driva finansieringsverksamhet.*

22 § För att täcka kostnaden för bankinspektionens tillsynsverksamhet skall finansbolag årligen betala bidrag enligt de närmare föreskrifter som meddelas av regeringen. Bidraget får ej överstiga två hundra delar procent av nettovärdet av tillgångarna i bolagets finansieringsverksamhet närmast föregående räkenskapsår.

23 § Om det kan antas att ett företag driver sådan finansieringsverksamhet att denna lag är tillämplig, får bankinspektionen förelägga företaget att till inspektionen lämna de upplysningar om sin verksamhet som behövs för att bedöma om lagen är tillämplig.

Besvär

25 § Bankinspektionens beslut enligt denna lag överklagas hos regeringen. Inspektionens beslut har omedelbar verkan, om ej annat beslutas.

Tystnadsplikt

26 § Den som är eller har varit verksam hos finansbolag får ej obehörigen röja vad han därvid har fått veta om annans affärsförhållanden eller personliga förhållanden.

Straff

27 § *Den som uppsåtligen driver finansieringsverksamhet utan tillstånd, där sådant krävs enligt denna lag, döms till böter eller fängelse i högst ett år.*

Styrelseledamot eller befattningshavare hos finansbolag som uppsåtligen eller av oaktsamhet genom oriktig bokföring eller på annat sätt lämnar bankinspektionen felaktiga upplysningar om verksamheten döms, om gärningen ej är ringa, till böter eller fängelse i högst ett år.

Den som bryter mot 8 § döms till böter.

1. Denna lag träder i kraft den 1 maj 1988.

2. Ett företag som vid lagens ikraftträdande driver finansieringsverksamhet i enlighet med äldre bestämmelser får utan tillstånd enligt 5 § fortsätta verksamheten enligt de äldre bestämmelserna till den 1 maj 1989. Om ett företag senast den 1 november 1988 har ansökt om tillstånd enligt 5 § får dock verksamheten fortgå även efter den 1 maj 1989, dock längst sex månader efter det att ansökningen slutligt prövats.

3. Har ett företag som avses i 2 inte senast den 1 november 1988 ansökt om tillstånd enligt 5 §, får företaget därefter inte göra några nya kreditåtaganden gentemot konsument.

4. Ett företag som avses i 2 får, i fråga om kreditåtaganden som företaget gjort innan riksdagen antagit denna lag, fortsätta sin verksamhet utan tillstånd enligt 5 § även efter den 1 maj 1989.

5. Finansbolag som vid ikraftträdandet inte uppfyller det föreskrivna kapitalkravet får utan hinder av detta och under förutsättning av lämnat tillstånd att driva finansieringsverksamhet fortsätta verksamheten till utgången av maj månad 1989.

Förteckning över remissinstanserna och sammanställning av yttrandena

Prop. 1987/88: 149
Bilaga 3

Efter remiss har yttrande över departementspromemorian (Ds Fi 1987:13) Auktorisation av finansbolag m. m., avgetts av bankinspektionen, hovrätten för Nedre Norrland, konsumentverket, försäkringsinspektionen, näringsfrihetsombudsmannen (NO), patent- och registreringsverket, fullmäktige i Sveriges riksbank, Svenska Bankföreningen — med instämmande av PKbanken —, Svenska sparbanksföreningen, Sveriges Föreningsbankers Förbund, Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Finansbolagens förening, Föreningen Auktoriserade Revisorer (FAR), Svenska Revisorsamfundet (SRS), kreditmarknadskommittén (Fi 1983:06), Sveriges industriförbund, Småföretagens Riksförbund (SHIO), Svenska Försäkringsbolags Riksförbund och Folksam.

Därjämte har yttranden ingivits av JAK Riksförening för ekonomisk frigörelse, Fria Kulturfonden, Svenska kreditförsäkringsaktiebolaget, Sveriges läkarförbund, *FastighetsRenting AB*, *Entreprenörföreningen*, *Nordisk Renting AB*, *FV Fastighetsvärden AB*, *Svensk Fastighetsleasing AB*, *Skandinavisk Fastighetsrenting AB* och *Granit & Beton Fastighetsrenting AB*.

Till yttrandet från fullmäktige i riksbanken har fogats en reservation av Johan Gernant.

Av remissyttrandena från LO, TCO och Folksam framgår i huvudsak endast att de i departementspromemorian framlagda förslagen tillstyrks.

Övriga remissinstanser har i huvudsak anfört följande.

1 Allmänt och om auktorisation

1 Bankinspektionen

I promemorian har behandlats frågor som departementet anser att det är särskilt angeläget att snabbt få lösta. Förslagsställarens ambition har därvid varit att göra så få ingrepp i lagen (1980:2) om finansbolag (FiL) som möjligt och vidare att förslagen skall ligga i linje med de större strukturella förändringar som kreditmarknadskommittén enligt uppgift kommer att föreslå.

De angivna utgångspunkterna för förslagen anser bankinspektionen viktiga. Bankinspektionen tillstyrker i allt väsentligt att man genomför förslagen, som bygger på de lösningar som diskuterats i kreditmarknadskommittén. Nedan berör bankinspektionen huvudpunkterna i förslagen.

1 Behov av lagstiftning

Bankinspektionen redovisade i skrivelse 1982 till regeringen sina dittillsvarande erfarenheter av finansbolagen. Inspektionen konstaterade att tillsynen av finansbolagen rymde problem som var svåra att lösa och framförde vissa förslag om ändringar i finansbolagslagen. Eftersom en auktorisation diskuterades när lagen infördes ville bankinspektionen inte då aktualisera auktorisationsmöjligheten utan föreslog andra vägar att förbättra förutsättningarna för tillsynsarbetet. En stor del av de förslag bankinspektionen framförde medförde ändringar i finansbolagslagen.

Som departementet anger i promemorian är det bankinspektionens uppfattning att förhållandena i dag är i stort sett likartade med dem som redovisades i skrivelsen 1982. Ett problem i sig för inspektionen är naturligtvis det kraftigt ökade antalet finansbolag. I dag uppgår antalet till 277 varav 36 bankägda och 241 icke bankägda. Antalet koncerner utgörs av 6 inom banksektorn omfattande 24 bolag och 32 utanför banksektorn omfattande 138 bolag. Antalet bolag utanför koncerner utgörs av 12 bankägda och 103 icke bankägda. Uttalandet i skrivelsen från 1982 är alltså giltigt att en del finansbolag inte skulle ha erhållit tillstånd att bedriva finansbolagsverksamhet, om lagen innehållit ett auktorisationssystem av det slag som gäller för t. ex. banker eller fondkommissionsbolag.

Det finns problem för bankinspektionen att få under tillsyn alla sådana företag som skall stå under tillsyn. Företag som bedriver finansieringsverksamhet långt över tiomiljonersgränsen anmäler sig inte till inspektionen när de rätteligen borde göra det. I en del fall har refinansieringen skett hos finansbolag som står under inspektionens tillsyn. Problemet med företag som driver verksamhet strax under tiomiljonersgränsen kvarstår. I många fall sker sådan verksamhet i mer eller mindre nära samarbete med finansbolag som står under bankinspektionens tillsyn. Verksamheten har i en del fall varit sådan att bankinspektionen sett sig föranlåten att i generell skriftlig rekommendation (etikmeddelande nr 53) avråda finansbolag från att överta krediter som varit förenade med sådana villkor — räntor, avgifter, uppsägning o. a. — att det skulle strida mot god sed om finansbolaget självt skulle ha beviljat krediten.

Det finns som framgår ovan problem också med de finansbolag som står under bankinspektionens tillsyn. Flera bolag kan inte uppfylla de lagstadgade kraven på kapitaltäckning. Ett antal bolag underlåter att sända in rapporter som skall utgöra underlag för bedömning av bolagen. Kvaliteten på kreditportföljerna skiftar ibland i en oroväckande grad. Av de rapporter om engagemang på en hand som finansbolagen sänder in till bankinspektionen kan utläsas att vissa finansbolag får allt större enhandsengagemang mot ett generellt sett osäkrare belåningsunderlag/objekt som är svårare att bedöma det långsiktiga värdet av. Kreditportföljerna har fått ett allt mindre inslag av den traditionella factoringen och leasingen och ett allt större inslag av värdepapperskrediter. För mindre kapitalstarka finansbolag kan enstaka kreditförluster slå hårt.

Ett auktorisationstvång med därtill hörande bestämmelser om återkallande, möjlighet att meddela skriftlig erinran m. m. och straffbestämmelse skulle ge en helt annan stadga åt tillsynsarbetet. Bankinspektionen anser därför att den auktorisation som föreslås i promemorian är synnerligen angelägen. Även om kreditmarknadskommitténs betänkande kan förväntas under våren kan det fortsatta lagstiftningsarbetet — remissbehandling, propositionsarbete, riksdagsbehandling — medföra att ett lagförslag skulle träda i kraft först om ett och ett halvt till två år. Det är en alldeles för lång tid att avvakta med hänsyn till de brister hos finansbolagen som bankinspektionen kunnat konstatera. Promemorieförslaget bör därför genomföras snarast.

2 Auktorisationsförfarandet

Bankinspektionen instämmer i uppfattningen att det bör ställas höga kvalitativa krav på de institut som skall få vara verksamma på kreditmarknaden. Vidare

delar bankinspektionen bedömningen att behovsprövning bör avvisas. Prövningen bör inriktas på en kvalitativ prövning.

De organisatoriska förhållandena under vilka verksamheten skall drivas bör, som promemorian framhåller, uppmärksammas. En prövning måste naturligtvis ske av den personliga lämpligheten hos den verkställande ledningen och ägarna. Det uppställs som en förutsättning för tillstånd att ett sådant bolag inte bryter mot t. ex. skattelagstiftning, konsumentlagstiftning, kreditpolitisk lagstiftning eller valutalagstiftning. Vidare bör verksamheten bedrivas så att det föreligger en betryggande marginal mellan det faktiska handlandet och de yttersta gränserna för tillåtet handlande som dras upp i bl. a. nyssnämnd lagstiftning. Promemorian upplyser också att denna inställning bygger på en tradition som redan finns inom bankväsendet och att den med hänsyn till kreditmarknadens utveckling och finansbolagens i flera fall breddade verksamhet bör utsträckas även till finansbolagens verksamhet.

Bankinspektionen instämmer i promemorians beskrivning av vilka kvalitativa krav som bör gälla för att få tillstånd att vara finansbolag. Det är enligt bankinspektionens uppfattning av stor vikt att dessa kriterier sammanfattas också i en specialmotivering som erhåller uttryckligt stöd av departementschefen.

Bankinspektionen avser att i sin prövning utnyttja sina hittillsvarande erfarenheter av de bolag som redan står under tillsyn. Vidare kommer bankinspektionen att inhämta erfarenheter som andra myndigheter gjort om sökandens standard beträffande t. ex. tillämpning av konsumentlagstiftning m. m.

Det kan diskuteras om det starka stöd för prövningen som föreslås i promemorian får ett riktigt uttryck i lagtexten. Den innehåller att tillstånd får meddelas om "verksamheten kan antas ej bli till skada för väsentliga allmänna intressen". Enligt bankinspektionens uppfattning kan det hävdas att denna formulering ger ett svagare stöd för prövningen än fondkommissionslagens "rörelsen kan antagas ej bli till skada för det allmänna". Bankinspektionen föreslår för sin del att samma uttryckssätt som i fondkommissionslagen används. Under alla förhållanden bör relationen mellan de båda uttryckssätten klarläggas under det fortsatta lagstiftningsarbetet.

3 Aktiekapitalet

I promemorian understryks betydelsen av upplåningsrättsregeln i den nu gällande finansbolagslagen. Det är av vikt att finansbolagen liksom andra kreditinstitut har god soliditet.

Bankinspektionen tillstyrker att det föreslagna kravet på ökat aktiekapital genomförs.

I promemorian anges visserligen att omkring 75 procent av de nuvarande finansbolagen skulle få höja sitt aktiekapital om förslaget genomförs. Åtskilliga av de bolag som har mycket lågt aktiekapital ingår emellertid i en koncern där kravet på ökat aktiekapital i varje enskilt bolag utan större besvär kan genomföras genom en omdisponering inom koncernen.

Gränsen för när ett finansieringsföretag ställs under tillsyn föreslås beträffande företagskrediter oförändrat bli 10 Mkr. Det kan därför göras gällande att ett finansbolag när det passerar nämnda gräns och upp till ca 100 Mkr blir i varierande grad överkapitaliserat. Bankinspektionen anser för sin del att en över-

kapitalisering av mycket små finansbolag inte är någon olägenhet. Kravet torde medföra en planering från början av en större verksamhet än runt 10 Mkr-gränsen vilket framtvingar överväganden om större administrativa resurser och stabilitet.

Enligt uppgift avser kreditmarknadskommittén att föreslå en frigräns för företagskreditgivning på 50 Mkr. Bankinspektionen har i och för sig inte någon erinran mot att det förslaget genomförs redan nu. Därmed skulle en bättre relation uppnås mellan aktiekapitalet och storleken på den kreditportfölj som kräver tillstånd som finansbolag. Å andra sidan bör beaktas att de minsta finansbolagen i sin kreditgivning sannolikt vänder sig till de mindre företagen som intar en ställning som från skyddssynpunkt liknar konsumentens.

2 Konsumentverket

Behovet av auktorisation

Konsumentverket/KO har omfattande tillsynsuppgifter inom konsumentkreditområdet enligt konsumentkreditlagen (1977:981), marknadsföringslagen (1975:1418) och lagen (1971:112) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden (avtalsvillkorlagen). Verket mottar årligen ett stort antal ärenden och förfrågningar som direkt eller indirekt rör finansieringsföretags verksamhet. Härvid har framkommit att brister i marknadsföringen, höga avgifter och oskäligen avtalsvillkor inte är ovanliga, speciellt på den oreglerade kreditmarknaden.

Konsumentverkets/KO:s åtgärder syftar till att förbättra konsumenternas ställning på kreditmarknaden. Verket har haft skäl att rikta kritik mot finansbolag och andra finansieringsföretag avseende de sätt på vilka krediterna marknadsförts och till viss del avseende avtalsvillkoren. KO har under de senaste åren utfärdat ett flertal s. k. förbuds- och informationsförelägganden inom området samt i några fall fört talan i Marknadsdomstolen. Riksdagens beslut 1986 om inriktningen av konsumentpolitiken har lett till en förstärkning inom verket av arbetet med hushållsbudget- och skuldsaneringsfrågor. Arbetet bedrivs i nära samarbete med kommunernas konsumentvägledare och socialarbetare, kriminalvårdsinstitutioner m. fl. samhällsinstitutioner men även med banker och finansbolag. Konsumentverket har i det arbetet tydligt kunna iaktta sambandet mellan lättillgängliga krediter och för stor skuldsättning hos enskilda hushåll. Den enskilde har ofta svårt att förstå vad en kredit i verkligheten kostar och får ofta bära alltför stora kreditkostnader. Såsom det påpekas i promemorian, har finansinstitutet ett faktiskt övertag gentemot den enskilde konsumenten, som normalt är oinsatt i finansiella frågor. Trots de många negativa erfarenheterna kan verket konstatera att det naturligtvis är nödvändigt att konsumenterna har lånemöjligheter och kan göra kreditinköp. För att konsumenterna skall kunna bedöma sina ekonomiska åtaganden och planera sin ekonomi måste dock kreditgivningen ske på en seriös marknad där osäkerhetsfaktorerna minimeras, marknadsföringen är balanserad, avtalsvillkoren är överblickbara och skäligen samt där kreditgivarna är ansvarskännande.

Konsumentverket stöder uppfattningen att det föreligger ett behov för samhället att starkare än idag kunna påverka finansieringsbolagsverksamheten och att finansieringsverksamhet riktad mot konsument som regel endast ska få bedrivas av auktoriserade företag.

3 Försäkringsinspektionen

I promemorian föreslås att ett auktorisationsförfarande införs för finansbolagen och att vissa andra ändringar görs i finansbolagslagen, allt i syfte att skapa en ökad trygghet för att bolagens verksamhet drivs på ett i olika avseenden från sundhetssynpunkt godtagbart sätt. Kreditmarknadskommitténs översyn av finansbolagslagen kan förutsättas avse frågor av det slag som tagits upp i promemorian. Även om kommitténs förslag kommer att lämnas senare under denna vår kommer det att av naturliga skäl att förflyta åtskillig tid, innan en lagstiftning på grundval av kommitténs samlade förslag om den svenska kreditmarknaden blir genomförd. Mot denna bakgrund och då de nu föreslagna lagstiftningsåtgärderna framstår som angelägna har försäkringsinspektionen i huvudsak ingen erinran mot att finansbolagslagen nu ändras i överensstämmelse med vad som föreslagits i promemorian.

4 Näringsfrihetsombudsmannen, NO

2.3 Nuvarande registreringsförfarande

Som bakgrund till förslaget om auktorisation av finansbolag lämnas en översikt över olika former av tillståndsgivning. Här nämns kortfattat att det inte är ovanligt med krav på auktorisation. Några exempel ges på både offentligt reglerad obligatorisk auktorisation och på av branschorgan anordnade frivilliga auktorisationsystem. Gemensamt för dessa fall sägs vara att auktorisationen ger en konsumentupplysning och även en form av konsumentskydd. Några försök att förutsättningslöst analysera för- och nackdelar med auktorisationssystem görs inte och konkurrens effekterna av sådana system berörs knappast alls.

NO finner därför inledningsvis anledning att erinra om vad som anfördes om bl. a. auktorisation och olika former av tillståndsvång i förarbetena till konkurrenslagen.

Departementschefen underströk (prop. 1981/82:165 med förslag till konkurrenslag s. 231) att en av de bärande tankarna beträffande en ekonomi med marknadshushållning är att det finns näringsfrihet och etableringsfrihet. Här gäller det alltså att det finns fritt marknadstillträde för såväl nya företag som för varor och tjänster från andra marknader. Att nya företag kan etableras framhöll departementschefen, driver ju utvecklingen framåt och utövar ett tryck på de befintliga företagen att inte stelna till utan att vara effektiva och hålla rimliga priser.

Departementschefen anförde vidare:

”Min bedömning är därför att man måste iakttäta stor restriktivitet med etableringskontroll, privat såväl som offentlig auktorisation samt olika former av tillståndsvång, där villkor ställs upp för att etablering skall få ske i viss verksamhet. Beslut och regler, som framstår som motiverade sett mot bakgrund av sitt syfte, kan allvarligt inverka på konkurrensförutsättningarna, t. ex. mellan olika företag i en bransch, eller på förutsättningarna för att det över huvud skall förekomma konkurrens inom en viss samhällssektor eller på en viss marknad.

— — —

I de fall etableringsfriheten begränsas genom lagstiftning är det i regel fråga om enskilda branscher, där speciella skäl såsom hälso- och säkerhetsrisker, behov av

integritetsskydd eller skydd för stora ekonomiska värden anses föreligga. Även i dessa fall bör emellertid återhållsamhet iakttas med att ställa andra villkor, än sådana som hänför sig till kompetensen hos dem som utövar verksamheten. Villkoren bör alltså i princip inte innefatta en bedömning av behovet av antalet företag i en bransch eller på en ort."

Viktiga principiella ställningstaganden görs också i prop. 1985/86:126 med förslag till lag om näringsförbud m. m. (s. 24ff). Näringsfriheten betecknas där som en av grundstenarna i det ekonomiska systemet. Vidare pekas på att inskränkningar i näringsfriheten mot denna bakgrund har varit mycket sparsamma och haft speciella bevekelsegrunder. Föredragande statsrådet uttalar att man bör värna om den vidsträckt näringsfriheten och att det generellt sett bör krävas starka skäl för att göra ytterligare inskränkningar i denna.

I sammanhanget kan också hänvisas till konsumentverkets rapport "Auktorisation och konsumentskydd" (KOV 1978:8—01) bl. a. för en utvärdering av olika auktorisationssystemens för- och nackdelar. I promemorian redovisas som exempel från finansmarknader där tillståndsprövning förekommer etableringsreglerna för banker, försäkringsbolag och fondkommissionsbolag. Gemensamt för dessa områden kan sägas vara att ett väsentligt motiv för etableringskontrollen är konsumentskyddet. Det rör således för konsumenten stora ekonomiska värden i den meningen att den som sätter in pengar i banken, tecknar försäkring mot viss premie eller anlitar en fondkommissionär för att förvärva, sälja eller förvara värdepapper skall vara säker på att den som erhållit ett sådant ekonomiskt förtroende skall kunna stå för sina förpliktelser.

I fråga om finansbolagen har tidigare inte ansetts föreligga något behov av en mer omfattande tillståndsprövning. I dag gäller därför bara krav på registrering grundad på viss formell prövning. Detta är enligt NO:s mening också naturligt eftersom det inte för konsumenterna föreligger så betydande skyddsvärda intressen på en marknad där företagen huvudsakligen lämnar krediter och på andra sätt medverkar till finansiering. Analogin med banker, försäkringsbolag och fondkommissionärer är således i väsentliga avseenden felaktig.

2.5 Överväganden och förslag

I promemorian föreslås att registreringssystemet skall ersättas med ett auktorisationssystem.

Tendensen under senare år har gått mot en avreglering på olika områden av kreditmarknaden och ytterligare steg i form av en uppmjukning av etableringsbestämmelserna kommer förhoppningsvis att kunna tas på grundval av kreditmarknadskommitténs betänkande. Ett resultat bör då bli att den raka behovsprövningen av banker ersätts av mera konkurrensfrämjande etableringsregler, även om någon form av tillståndsprövning troligen fortfarande kommer att vara nödvändig.

Finansbolagen har verksamt bidragit till att det ifråga om kreditgivning råder en stark konkurrens mellan olika typer av företag. Inte minst har finansbolagen medverkat till att främja utvecklandet av nya produkter. När det däremot gäller inlåning från allmänheten, där bankerna har ett genom lagstiftningen givet försteg, är inte konkurrensen lika påtaglig, vilket senast visats genom sänkningar av inlåningsräntorna utan motsvarande justeringar av utlåningsräntorna. Om eta-

bleringsmöjligheterna försvåras och vissa av de existerande finansbolagen tvingas lämna marknaden finns risk för att nytänkande och kreativitet försvagas och således att effektiviteten inom branschen hämmas. Förslaget kommer att innebära att de i dag stora och etablerade finansbolagen, bland vilka de bankägda dominerar, får ett verksamt skydd mot konkurrens från mindre och nyetablerade företag.

Några allvarigare missförhållanden hos de med stöd i nuvarande lagstiftning registrerade finansbolagen har enligt NO:s uppfattning knappast påvisats. Här kan hänvisas till den i promemorian (s. 38) nämnda skrivelsen år 1982 från bankinspektionen samt den information som bankinspektionen senare lämnat till departementet. Problemen är generellt sett därför inte så stora att de motiverar införande av ett auktorisationssystem. De ganska fåtaliga problem som redovisas är mera av den karaktären att de skulle kunna förhindras eller avhjälpas genom en väl fungerande tillsyn. En springande punkt synes här vara att bankinspektionen på grund av otillräckliga resurser har haft svårigheter att upprätthålla en effektiv tillsyn. Att antalet finansbolag blivit större än vad som beräknades vid nuvarande lagstiftnings tillkomst kan knappast tillåtas tas till intäkt för att genom etableringskontroll begränsa antalet. Däremot är det ett uppenbart skäl att ge tillsynsmyndigheten ökade resurser vilket med nuvarande avgiftsfinansiering kan ske utan att det belastar statsbudgeten. Möjligen kan också bankinspektionens befogenheter när det gäller att få finansbolagen att vidta rättelse då missförhållanden har konstaterats behöva skärpas ytterligare.

NO finner mot bakgrund av det anförda, bl. a. nackdelarna från konkurrenssynpunkt, att övervägande skäl talar för att förslaget i denna del inte bör genomföras.

I promemorian avvisas en rak behovsprövning av finansbolag och det sägs att någon kvantitativ begränsning inte bör ligga i den föreslagna tillståndsprövningen. Emellertid föreslås ett materiellt prövningskriterium som i princip överensstämmer med det som gäller vid prövning av fondkommissionstillstånd. Bankinspektionen skall således bevilja tillstånd om verksamheten inte kan antas bli till skada för väsentliga allmänna intressen. Samtidigt återges (s. 23) ett regeringsbeslut rörande tolkningen av etableringsbestämmelserna för fondkommissionsrörelse. Motsvarande rekvisit som i promemorian föreslås för finansbolag innefattar enligt regeringen förutom en lämplighetsbedömning från allmänna utgångspunkter också ett visst hänsynstagande till om behov av rörelse föreligger. NO vill för sin del bestämt avvisa ett prövningskriterium för finansbolag som innefattar inslag av behovsprövning.

Om någon skärpning av nuvarande regler skall genomföras anser NO att prövningen enbart bör vara av kvalitativ natur, innefattande en lämplighetsprövning av ledande personer hos finansbolagen. En lämplighetsprövning som inte grundar sig på formell utbildning torde dock kunna bli vanskelig och ge utrymme för ett betydande mått av godtycke.

— — —

2.5.3 Aktiekapitalets storlek

Förslaget att införa krav på ett minsta aktiekapital på 10 miljoner kronor kommer enligt vad som uppges att innebära att ungefär 75 procent av de nuvarande

finansbolagen måste höja sitt aktiekapital för att få tillstånd att driva finansieringsverksamhet. Motiveringen är att endast företag med ett relativt stort aktiekapital kan anses ha förutsättningar att driva finansieringsverksamhet på ett självständigt och förtroendeingivande sätt. Ett syfte synes också vara att minska antalet finansbolag.

Vid sidan av de auktoriserade finansbolagen kommer det även fortsättningsvis att accepteras att det finns finansieringsföretag med en balansomslutning under 10 miljoner kronor om finansieringsverksamheten inte riktar sig mot konsument. Dessa finansieringsföretag kan emellertid inte på ett naturligt sätt expandera sin verksamhet eftersom de om de når över 10 miljoner kronor i balansomslutning, genom kravet på minst 10 miljoner kronor i aktiekapital i praktiken, enligt vad som redovisas i promemorian, måste uppnå en balansomslutning på 100 miljoner kronor för att verksamheten skall vara företagsekonomiskt försvarbar. Det är normalt att nyetablerade företag startar i mindre skala. Genom successiv expansion uppnår företagets verksamhet en större omfattning. Denna naturliga tillväxt omöjliggörs genom förslaget eftersom tröskeleffekten att i ett slag expandera från en balansomslutning på 10 miljoner kronor till 100 miljoner kronor, när auktorisation blir erforderlig, för de allra flesta små finansieringsföretag torde vara oöverstiglig. Många av de i dag registrerade finansbolagen med en balansomslutning mellan 10 miljoner kronor och drygt 100 miljoner kronor torde komma att försvinna från marknaden eftersom de får svårt att snabbt expandera sin verksamhet i erforderlig omfattning. Det ter sig över huvud taget egendomligt att ha ett system av detta slag med ett område, mellan en balansomslutning på 10 miljoner kronor och 100 miljoner kronor, där finansieringsverksamhet inte får bedrivas.

Förslaget kommer att hämma nyetableringen av finansieringsföretag. Efter- som impulser till nytänkande normalt ofta kommer från de mindre företagen får förslaget också i denna del konsekvenser som är mycket allvarliga från konkurrenssynpunkt. Självfallet innebär systemet även på denna punkt ett starkt skydd för de stora, etablerade företagen som inte möter någon konkurrens från mellan- stora företag.

Om det ändå införs ett minimikrav på aktiekapitalets storlek, utöver vad som återfinns i aktiebolagslagen, anser NO att kravet bör läggas på en betydligt lägre nivå än 10 miljoner kronor.

5 Patent- och registreringsverket

Patentverket som tillstyrker förslaget om en auktorisation av finansbolag begränsar sitt yttrande till att i huvudsak omfatta frågor som direkt berör verkets verksamhetsområde.

6 Sveriges riksbank

1 Sammanfattning

Fullmäktige tillstyrker förslaget om skärpt lagstiftning i syfte att sanera finansbolagsmarknaden. Fullmäktige vill understryka vikten av konsistens mellan prövningsreglerna i lagstiftningen för olika finansinstitut. Auktorisation av finansbolag kan vara en väg. Fullmäktige vill emellertid framhålla att ett auktorisa-

tionskrav inte utan vidare medför en sanering av finansbolagsmarknaden eftersom åtskilliga möjligheter till kringgående öppnas. Fullmäktige vill därför framhålla möjligheterna att åstadkomma en önskvärd sanering genom en förstärkning av bankinspektionens övervakning, eventuellt baserad på skärpt lagstiftning om konsumentkreditgivning.

Fullmäktige vill särskilt framhålla att lagförslaget (5 §) lämnar avsevärt utrymme för tolkning av prövningskriterierna. Dessa bör ytterligare preciseras i förarbetena till lagstiftningen för att undanröja risken för godtycke i auktorisationsprövningen.

På några punkter förordar fullmäktige ändringar av promemorians förslag.

- Definitionen av begreppet finansieringsverksamhet i lagförslaget 1 § synes innebära att företags likviditetsförvaltning kan träffas av bestämmelserna i lagen och således medföra krav på auktorisation som finansbolag. Lagförslaget bör justeras så att denna icke avsedda effekt undanröjs.
- Lagförslagets syften tillgodoses genom kravet att aktiekapitalet i ett finansbolag skall vara minst tio miljoner kronor. Däremot synes behov inte föreligga att också ha en gräns på tio miljoner kronor för nettovärdet av tillgångarna. Sistnämnda gräns bör höjas till femtio miljoner kronor.
- Fullmäktige tillstyrker att fastighetsleasing omfattas av auktorisationskravet i enlighet med förslaget. Däremot avstyrker fullmäktige att bankinspektionen skulle utnyttja sin rätt enligt lagen att medge upplåning till högst tjugo gånger det egna kapitalet för bolag som sysslar med fastighetsleasing.

2 Behovet av auktorisation

Den svenska finansbolagsmarknaden har efter hand tenderat att omfatta ett allt bredare spektrum av företag, från välskötta institut till administrativt och finansiellt undermåliga bolag. Denna för finansbolagen specifika utveckling kan i huvudsak hänföras till den bristfälliga lagstiftning som reglerat verksamheten. Såväl riksbanken som bankinspektionen möter i sina verksamheter åtskilliga exempel på institut som inte fyller ens lågt ställda sundhetskrav. Också från konsumentpolitisk utgångspunkt talar starka skäl för en sanering av finansbolagsmarknaden genom skärpt lagstiftning.

Fullmäktige delar således de bedömningar om behovet av skärpt lagstiftning som redovisas i promemorian. Det framgår att förslagen i huvudsak innebär ett föregripande av kreditmarknadskommitténs slutsatser, vilket i och för sig kan vara en olägenhet p. g. a. risken för inkonsistenser gentemot kommitténs förslag i övrigt. Eftersom kommitténs överväganden emellertid kan väntas resultera i lagstiftning först om ca två år, talar starka skäl för att denna för kreditmarknadens sundhet viktiga fråga behandlas med förtur.

Fullmäktige vill emellertid framhålla att ett auktorisationskrav för finansbolag inte utan vidare medför en sanering av finansbolagsmarknaden. Eftersom bl. a. leverantörskrediter i detaljhandeln lämnas utanför auktorisationskravet, föreligger åtskilliga möjligheter till kringgående av lagstiftningen genom att på olika sätt låta säljare av varor träda in mellan konsument och finansiär. Fullmäktige vill därför framhålla möjligheterna att åstadkomma en önskvärd sanering genom en förstärkning av bankinspektionens övervakning, eventuellt baserad på skärpt lagstiftning om konsumentkreditgivning.

Fullmäktige tillstyrker den föreslagna kombinationen av kvalitativ prövning och ett lägsta aktiekapital som villkor för auktorisation. Det rådande systemet som i praktiken begränsas till ett registreringsförfarande är helt otillräckligt som grund för fortlöpande tillsyn. Fullmäktige tillstyrker också att auktorisation skall vara ett krav för den som överhuvud taget skall få ge kredit till konsument.

Fullmäktige vill särskilt framhålla att auktorisationsprövningen måste bli en grannlaga uppgift för bankinspektionen. Lagförslaget (5 §) lämnar avsevärt utrymme för tolkning av prövningskriterierna, inte minst av vad som skall anses utgöra "väsentliga allmänna intressen". Lagstiftningens förarbeten måste ytterligare precisera prövningskriterierna för att kunna ge klarare riktlinjer för auktorisationsprövningen. Fullmäktige vill understryka vikten av konsistens mellan prövningsreglerna i lagstiftningen för olika finansinstitut.

I två avseenden vill emellertid fullmäktige förorda ändringar av promemorians förslag.

Den första ändringen synes vara nödvändig för att motverka en knappast avsedd utsträckning av auktorisationskravet så att det träffar också företags reguljära likviditetsförvaltning. Av 1 § lagförslaget framgår att näringsverksamhet som har till ändamål att lämna kredit eller ställa garanti för kredit eller på annat sätt medverka till finansiering faller under lagstiftningens definition av finansieringsverksamhet. Lagen gäller enligt 2 § företag som driver sådan verksamhet bl. a. om nettovärdet av tillgångarna i verksamheten överstiger tio miljoner kronor. Härifrån gäller enligt 3 § vissa undantag. För att inte kreditgivning som sker inom ramen för företags normala likviditetsförvaltning skall omfattas av lagens tvingande och straffsanktionerade bestämmelser om finansieringsverksamhet, bör i 3 § införas möjlighet för bankinspektionen att dispensera från bestämmelserna efter en särskild prövning. Sådan dispens bör kunna lämnas företags likviditetsförvaltande verksamhet när finansieringsverksamheten är till omfattningen begränsad jämförd med företagets egentliga verksamhet.

Fullmäktige vill för det andra föreslå att lagen skall gälla företag som har nettotillgångar i finansieringsverksamheten på minst femtio miljoner kronor, en höjning från förslagets tio miljoner kronor. Som också konstateras i promemorian innebär kombinationen av aktiekapital på tio miljoner kronor och tillgångsportfölj på likaledes tio miljoner kronor en onödig inkonsistens i form av ett mycket högt kapitaltäckningskrav i ett uppbyggnadsskede.

Om i stället tillgångarna i finansieringsverksamheten skall uppgå till minst femtio miljoner kronor för att auktorisation skall krävas, blir kapitaltäckningen mer kontinuerlig. Det är knappast ett starkt skyddsintresse att auktorisation skall krävas för direktlån till företag och andra juridiska personer på mindre än femtio miljoner kronor. Lån till konsument får ju enligt förslaget över huvud taget inte ges utan auktorisation.

7 Svenska Bankföreningen/PKbanken

Bankföreningen anser att förslaget om auktorisation innebär en allvarlig inskränkning av näringsfriheten. Om ett sådant ingrepp skall övervägas, erfordras givetvis först en noggrann utredning och analys av konsekvenser, kostnadseffek-

ter, gränsdragningsproblem m. m. En sådan analys saknas i promemorian — dels beträffande förslaget om auktorisation, dels beträffande övriga förslag.

Ett sålunda bristande underlag för lagstiftning inte bara strider mot statmakernas numera ställda krav på utredningar utan är självfallet i sak inte godtagbart. Dessa brister motiverar i och för sig enligt bankföreningen att förslaget inte läggs till grund för lagstiftning. Förslaget motsvarar inte heller de rättssäkerhetskrav som måste ställas på utformningen av straffsanktionerade inskränkningar i näringsfriheten.

Vidare anser bankföreningen att det påstådda behovet av skyndsam, provisorisk lagstiftning inte föreligger. Sambandet med Kreditmarknadskommitténs kommande förslag rörande alla kreditinstitut är inte tillräckligt beaktat. Kreditmarknadskommitténs förslag bör avvaktas innan nu föreslagna åtgärder övervägs.

Bankföreningen finner att den remitterade promemorian inte är ägnad att läggas till grund för lagstiftning.

I behandlingen av detta remissärenda har PKbanken deltagit. PKbanken har förklarat sig dela här framförda synpunkter.

8 Svenska Sparbanksföreningen

Det har under senare år framförts krav på en fastare reglering av den verksamhet som finansbolagen bedriver. Antalet finansbolag har under denna tid ökat påtagligt, och verksamheten som sådan har tilltagit kraftigt i omfattning. Överhuvud taget kännetecknas utvecklingen inom finansbolagssektorn av en betydande expansion. Även om denna marknad domineras av ett antal stora och välrenommerade bolag, har inslaget av mindre seriösa företag blivit markant.

Det är ett allmänt och samhälleligt intresse att all kreditgivning bedrivs i seriösa och sunda former. Detta är väsentligt också från konsumentpolitisk synpunkt. På företag som skall få bedriva verksamhet på kreditmarknaden bör man därför ställa höga kvalitativa krav. Allmänt sett bör dessa företag kunna fungera så att allmänheten har fullt förtroende för deras förmåga och vilja att fullgöra sina förpliktelser och att bedriva sin verksamhet under invändningsfria former.

Det är uppenbart att det idag förekommer aktörer inom finansbolagssektorn vilka inte uppfyller de krav som man från samhällelig och konsumentpolitisk synpunkt har anledning att ställa. Den nuvarande lagstiftningen ger inte möjligheter att effektivt ingripa mot de företag som missköter sig. Det behövs därför en fastare och mera kraftfull lagstiftning. Ett auktorisationssystem är tveklöst ett betydelsefullt inslag i en sådan lagstiftning.

För flertalet kreditinstitut föreligger idag krav på särskilt tillstånd. Det finns enligt Sparbanksföreningens uppfattning all anledning att ställa motsvarande krav på finansbolagen. Föreningen har också tidigare hävdad, inte minst inom ramen för kreditmarknadskommitténs verksamhet, att det behövs en auktorisationslagstiftning. Sparbanksföreningen hälsar därför det nu framlagda förslaget med tillfredsställelse.

Det kan måhända vara ägnat att väcka viss förvåning att man nu föregriper kreditmarknadskommitténs kommande betänkande genom att behandla auktorisationsfrågan i särskild ordning. Kommitténs betänkande, som kan förväntas under våren 1988, kommer emellertid att omfatta även ett flertal andra frågor.

Med normal lagstiftningstakt kommer dessa förslag inte att kunna genomföras under i vart fall det närmaste året. Med tanke på det enligt Sparbanksföreningens mening starka behovet av snara lagstiftningsåtgärder är det därför motiverat att bryta ut frågan om auktorisation av finansbolagen till särskild behandling.

Med hänvisning till ovanstående tillstyrker Sparbanksföreningen att det snart införs ett auktorisationssystem för finansbolagen.

Sparbanksföreningen har i huvudsak inget att erinra mot enskildheter i promemoriaförslaget. Föreningen vill dock särskilt framhålla följande.

Enligt förslaget krävs som huvudregel auktorisation om företagets tillgångar uppgår till minst 10 miljoner kronor. Detta gäller dock inte företag som ägs av bankinstitut eller dotterbolag till ett sådant institut. Alla sådana företag betraktas som finansbolag och erfordrar enligt förslaget alltid auktorisation för sin verksamhet.

Sparbanksföreningen anser i och för sig att den beloppsmässiga gränsen för tillståndsplikt är väl avvägd. Föreningen vill emellertid framhålla den bristande konkurrensneutralitet som uppkommer genom att auktorisation alltid blir nödvändig för de bankägda företagen. Föreningen, som ifrågasätter denna ojämlighet, anser att den bör undanröjas.

För finansieringsverksamhet som riktas direkt till konsument föreslås också alltid gälla tillståndskrav. Detta betyder att i fortsättningen endast auktoriserade finansbolag får lämna konsumentkrediter.

Eftersom behovet av auktorisation är särskilt angelägen från konsumentpolitisk synpunkt, är det välmotiverat att ha ett generellt tillståndskrav för verksamhet som avser konsumentkreditgivning. De missförhållanden som idag föreligger är särskilt påtagliga inom just detta område.

Enligt förslaget skall tillståndsprövningen vara av såväl formell som materiell natur. Någon behovsprövning skall dock inte göras utan prövningen skall vara av kvalitativ art. Tillstånd skall enligt förslaget (s. 33 i promemorian) beviljas om verksamheten inte kan antas bli till skada för väsentliga allmänna intressen.

Sparbanksföreningen hade i och för sig inte invänt om en behovsprövning hade föreslagits. När nu emellertid tillstånd skall meddelas om vissa kvalitativa förutsättningar föreligger, bör detta klart återspeglas i lagtexten. I 5 § bör därför föreskrivas att tillstånd "skall" meddelas om de i paragrafen angivna förutsättningarna föreligger och inte "får", vilket nu är fallet enligt förslaget.

Som framhålls i promemorian kan endast företag med relativt stort aktiekapital förväntas kunna bedriva finansieringsverksamhet på ett självständigt och förtroendeingivande sätt. Det är därför naturligt att ställa krav på visst minsta aktiekapital för auktoriserande bolag. Beloppet, minst 10 miljoner kronor, förefaller lämpligt och tillstyrks från sparbanksföreningens sida.

9 Sveriges Föreningsbankers Förbund

I promemorian tas upp vissa av de frågor rörande finansbolag som f. n. behandlas av kreditmarknadskommittén (KMK). Det anføres att förhållandena inom finansbolagssektorn är sådana att man på vissa punkter inte bör avvakta KMK:s betänkande utan lösa vissa problem genom skyndsamt lagstiftning (med ikraftträdande redan 1988-05-01). Förslag läggs fram enligt följande.

1. krav på auktorisation av finansbolag om nettovärdet av tillgångarna överstiger 10 miljoner kronor
2. krav på att auktoriserade bolag skall ha ett aktiekapital på minst 10 miljoner kronor
3. förbud för andra än auktoriserade bolag att driva finansieringsverksamhet riktad mot hushåll
4. utvidgning av definitionen av finansieringsverksamhet till att omfatta andra finansieringsformer, t. ex. fastighetsleasing (ibland kallad fastighetsrenting)
5. kompletteringar och ändringar i tillsynsbestämmelserna
6. införandet av en ny straffbestämmelse avseende den som uppsåtligen bedriver finansieringsverksamhet utan tillstånd, där sådant erfordras
7. komplettering av upplåningsrättsreglerna med en bestämmelse som innebär att det från finansbolagets eget kapital skall avräknas det bokförda värdet av vad bolaget såsom aktiekapital eller i annan form tillskjutit till annat in- eller utländskt företag som driver finansieringsverksamhet.

Enligt den tidplan som KMK arbetar med kommer KMK:s huvudbetänkande att framläggas under våren 1988. Detta torde innebära att lagstiftning baserad på KMK:s förslag kan träda i kraft tidigast den 1 juli 1989, troligen ej före den 1 januari 1990. Innebörden av förslagen i departementspromemorian är därför att införandet av vissa väsentliga nyheter — redan aviserade av KMK — tidigareläggs med 1—1,5 år. SFF är överraskat över departementets brådska. Eftersom förslagen innebär genomgripande förändringar av finansbolagssektorn — diskuterade under relativt lång tid — hade det varit naturligt om KMK fått slutföra sitt arbete, varvid lagstiftningen på dessa punkter skulle ha kunnat bli mer genomarbetad än som nu kan bli fallet. SFF kan emellertid inte bedöma om förhållandena inom finansbolagssektorn är sådana att åtgärder måste vidtagas mer eller mindre omedelbart. SFF vill därför — särskilt som förslagen i promemorian i allt väsentligt har en bred förankring i sak inom KMK — inte motsätta sig att lagstiftning genomförs redan under 1988.

I sak tillstyrker SFF i stort förslagen i promemorian.

Således anser SFF att det är helt befogat att finansbolag skall vara auktoriserade om verksamheten har en omfattning av någon betydelse. Gränsen 10 miljoner kronor kan accepteras, liksom motsvarande gräns avseende minsta storlek på aktiekapitalet. Att den senare gränsen medför att finansbolag, vars omslutning inte uppgår till minst ca 100 miljoner kronor, blir överkapitaliserade är visserligen riktigt. SFF anser emellertid att ett relativt högt aktiekapital är en form av garanti för att endast seriösa intressenter ger sig in i finansbolagsbranschen. SFF tillstyrker också förslaget att endast auktoriserade finansbolag skall få ägna sig åt finansieringsverksamhet riktad mot hushåll.

10 Finansbolagens Förening

Inledning

I den promemoria (DsFi 1987:13) Auktorisation av finansbolag m. m. som föreningen har erhållit på remiss föreslås en rad ändringar i lagstiftningen om finansbolag. Det viktigaste av förslagen avser auktorisation. Med hänsyn till att alla de frågor som berörs i promemorian också behandlas av kreditmarknadskommittén kommer lagstiftningen, som avses träda i kraft redan under första halvåret 1988, att få en interimistisk karaktär.

Utgångspunkterna för föreningens granskning av förslagen måste vara följande:

1. Är lagändringarna motiverade i sak?
2. Om så är fallet, finns det tillräcklig anledning att föregripa kommitténs förslag?

Föreningens inställning är sammanfattningsvis följande

- Övervägande skäl talar för att auktorisationsbestämmelser bör införas för finansbolag åtminstone på sikt och särskilt när det gäller behörigheten att ge konsumentkrediter. Skälen är mindre övertygande när det gäller företagskrediter men med hänsyn bl. a. till de definitions- och gränsdragningsproblem som uppkommer i annat fall anser föreningen att kraven även bör omfatta kreditgivningen till näringslivet. Flera modifieringar bör dock göras i rege- ringsförslaget. Eftersom kommittén i denna del avser att lägga fram ett lik- nande förslag med förmodligen samma argument kan föreningen inte se att det finns några sakliga skäl emot att lagstifta i denna fråga redan nu. Å andra sidan är förhållandena på kreditmarknaden inte sådana att kommitténs för- slag inte skulle kunna avvaktas.
- Utvidgningen av finansieringsverksamhetsdefinitionen till att omfatta leasing av fast egendom är såtillvida logisk som att likheterna i sak mellan leasing av lös respektive fast egendom är tydliga. Samtidigt finns det betydande skillna- der. Definitions- och gränsdragningsvårigheterna är påtagliga även här. En lagstiftning fordrar en mer ingående analys av skilda verksamheter inom fas- tighetssektorn samt av de legala förutsättningarna för just fastighetsleasing.
- Skärpningarna av tillsynsbestämmelserna är motiverade om en auktorisation skall genomföras. Förslagen när det gäller utländskt ägande är endast delvis godtagbara.
- Avräkningsbestämmelserna är i sin här presenterade form oacceptabla.
- Allmänt sett finner föreningen det betänkligt att en provisorisk lagstiftning initieras när samtliga de frågor som behandlas sedan många år övervägts av en annan statlig utredning, vars huvudbetänkande är i det närmaste färdigt. Om behovet av lagstiftning anses brådskande vore det mer i enlighet med svensk rättstradition att snabbbehandla det kommande kommittébetänkandet helt eller delvis.

Föreningen behandlar i det följande de viktigaste förslagen i särskilda avsnitt. I ett avslutande kapitel tar föreningen upp en del andra frågor samt övergångsbe- stämmelserna.

Auktorisationsfrågan

Allmänna synpunkter

FF har i det föregående gett uttryck åt uppfattningen att det är principiellt olämpligt att nu lagstifta i frågor som är centrala i kreditmarknadskommitténs snart färdiga slutbetänkande. Detta gäller även frågan om eventuell auktorisa- tion av finansbolag.

Mot detta kan emellertid ställas att de sakskalet som anges i promemorian för att genomföra en lagstiftning om auktorisation i huvudsak är invändningsfria. De torde komma att åberopas även av kommittén som motiv för ett förslag om auktorisation varom åtminstone hittills enighet synes ha rått inom kommittén, låt

vara att den lösning som har diskuterats något skiljer sig från den nu föreslagna.

Den grundläggande frågan är givetvis: Behövs auktorisation av finansbolag? I promemorian anges på sidorna 27—29 några väsentliga skäl för auktorisation. Det överordnade önskemålet är att kreditgivningen skall vara sund. Uppenbart är att det har förekommit mindre lyckade inslag i kreditgivningen från den grå marknaden och en del finansbolag sedan lager infördes. Bankinspektionens möjligheter att ingripa mot osund kreditgivning är otillräckliga och branschens självreglerande förmåga har också gränser. De nämnda förhållandena är, som framhålls i promemorian, otillfredsställande från allmänhetens synpunkt. Frågan är om olägenheterna är av sådan natur och omfattning att de kan motivera ett auktorisationskrav, som i sig innebär en konkurrensbegränsning.

Förutom de skäl som anges i promemorian vill föreningen peka på följande omständigheter. För att en kreditmarknad skall fungera effektivt fordras en viss disciplin av de agerande bolagen på denna marknad. Det finns flera skäl till detta. Statsmakterna i olika länder har traditionellt utsatt just kreditmarknaden för en rad regleringar rörande kreditinstitutens organisation och om kreditgivningens mål och medel. Detta har alltid ansetts legitimt eftersom just kontrollen över betalningsströmmarna är ett viktigt statligt prerogativ. Konsumenter och kredittagare har ett berättigat intresse av att marknadsföringen av krediter utformas på ett sätt som inte vilseleder. Kreditavtalsvillkoren får inte vara sådana att de ger kreditgivaren otillbörliga fördelar.

I dessa avseenden har på senare år uppförandet hos många kreditgivare, reglerade som oreglerade, lämnat mycket i övrigt att önska. Följsamheten till lagens regler om angivande av effektiv ränta vid marknadsföring av konsumentkrediter är dålig på många håll. Räntevillkoren i övrigt är ofta alltför ensidigt fördelaktiga för kreditgivaren, särskilt bland de s. k. källarbolagen. De möjligheter som marknadsföringslagen erbjuder att ingripa mot sådana missförhållanden är visserligen effektiva när det gäller enskilda bolag men i allmänhet helt utan effekt på denna kategori av kreditgivare totalt sett. På senare tid har man kunnat observera att den bristande seriositeten hos vissa bolag på marknaden också har haft en "smittoeffekt". Obenägenheten hos en rad kreditinstitut på marknaden att följa överenskommelsen mellan riksbanken och kreditinstitutens organisationer om amorteringsvillkor vid konsumentkrediter är ett exempel på detta.

Det bör även observeras att de finansiella tjänsterna blir allt flera och allt mer komplexa. Internationaliseringen av kreditgivningen tilltar. Kraven ökar därmed på finansbolagen i olika avseenden. En auktorisation skulle vara ett verksamt medel för att förbättra de seriösa företagens rating och anseende i internationella förhållanden.

Gentemot krav på auktorisation brukar alltid anföras konkurrensbegränsningssynpunkter. Enligt konkurrenslagen (1982:729) är en konkurrensbegränsande åtgärd förbjuden om den har "skadlig verkan". Därmed skall förstås att åtgärden på ett sätt som är otillbörligt från allmän synpunkt (1) påverkar prisbildningen (2) hämmar effektiviteten inom näringslivet eller (3) försvårar eller hindrar annans näringsutövning.

Enligt departementets beräkningar kommer antalet finansbolag att minska med ca 2/3 som en följd av förslaget. Detta är i sig en kraftig inskränkning men ur näringslivets och konsumenternas synvinkel torde effekten knappt bli märkbar så länge det förutom ett hundratal finansbolag finns ca 300 banker och ett trettiotal

kreditaktiebolag samt en växande grupp fondkommissionärer, investmentbolag och andra som konkurrerar om att erbjuda krediter. Den konkurrensbegränsade åtgärden — auktorisationen — är i detta fall ägnad att öka effektiviteten inom näringslivet, inte att hämma den. Att det mot bakgrund härav skulle kunna hävdas att auktorisationen är otillbörlig från allmän synpunkt är inte rimligt.

På här och i promemorian angivna skäl finner föreningen sammanfattningsvis att kravet på auktorisation är väl underbyggt i sak.

Föreningen går därefter över till att diskutera vilka förutsättningar som bör gälla för auktorisation och vilka rättsverkningar auktorisationen bör medföra för kreditinstituten.

Förutsättningar för auktorisation

I ett tillägg till § 5 finansbolagslagen beskrivs förutsättningarna för auktorisation. Bankinspektionen "får" meddela tillstånd att driva finansieringsverksamhet om (1) bolagsordningen inte strider mot lag eller annan författning, (2) verksamheten "kan antas ej bli till skada för väsentliga allmänna intressen" och (3) bolaget uppfyller de villkor i övrigt som anges i lagen.

När det gäller frågan om vem som skall bli auktoriserande myndighet diskuteras i promemorian inget alternativ till bankinspektionen. Också föreningen anser det naturligt att inspektionen får denna befogenhet. Föreningen utgår från att det i instruktionen för inspektionen föreskrivs en ordning för prövningen som så långt möjligt garanterar saklighet och opartiskhet vid auktorisationsförfarandet.

Föreningen konstaterar först att avsikten är att bankinspektionen skall göra en kvalitetsprövning av finansbolagen, däremot inte en behovsprövning. De under (1) — (3) angivna omständigheterna styr ensamma frågan om tillstånd. Är villkoren uppfyllda måste inspektionen följaktligen meddela auktorisation. Detta framgår inte klart av lagtexten där uttrycket "Tillstånd får meddelas" bör ändras till "Tillstånd skall meddelas".

Med uttrycket "väsentliga allmänna intressen" förstås enligt promemorian samma sak som uttrycket "ej bli till skada för det allmänna" i § 6 i fondkommissionslagen (1979:748). I promemoriexterna anförs att det är en förutsättning att ett finansbolag som erhållit auktorisation inte bryter mot lagstiftningen utanför finansbolagslagen och aktiebolagslagen. Hänvisning görs till lagstiftningen om skatter, konsumentskydd och kreditpolitik samt till valutalagstiftningen.

FF delar i stort denna uppfattning men anser att det i motiven bör påpekas att varje brott mot den angivna lagstiftningen inte bör föranleda att auktorisationen upphävs. Vad som skall utgöra ett brott mot t.ex. skattelagstiftningen eller marknadsföringslagstiftningen låter sig inte alltid lätt avgöras på förhand av de enskilda bolagen. Vid bankinspektionens fortlöpande prövning av auktorisationsfrågor bör detta beaktas, vilket bör komma till uttryck i motiven. Hänsynen till rättssäkerheten kräver att motivskrivningarna inrymmer en utförlig exemplifiering av beteenden som kan föranleda att auktorisationen omprövas.

I promemorian anförs (sid 32) att kreditmarknadskommittén avser att föreslå att finansbolagen skall vara renodlade finansiella institut och att, i avvaktan på att kommitténs förslag genomförs, bankinspektionen vid tillståndsprövningen

skall bedöma huruvida det i bolagsordningen upptagna verksamhetsgrenarna är förenliga med varandra.

Tanken att ett finansbolag (kreditmarknadsbolag enligt kommittén) skall få bedriva finansieringsverksamhet och *därmed förenlig verksamhet* har lanserats inom kommittén, som också överväger vilka verksamheter som skall anses "förenliga med" finansieringsverksamhet. Förslaget innebär i själva verket en begränsning av möjligheterna för finansbolag att bedriva annan än finansiell verksamhet. Det bör enligt föreningens mening inte komma ifråga att banksinspektionen tillämpar dessa principer innan de har anammats av lagstiftaren. Föreningen vill påpeka att det förhållandet att vissa finansbolag idag i begränsad omfattning bedriver även verksamheter som inte är finansiella har, såvitt känt, inte medfört nämnvärt ökade risker eller förluster för bolagens låntagare eller borgenärer.

På auktoriserade bolag ställs kravet att de skall ha ett aktiekapital på minst 10 miljoner kronor. Även föreningen anser att en föreskrift om minsta aktiekapital är önskvärt. Nivån är väl avvägd.

Emellertid kan enligt föreningens mening ett ovillkorligt kapitalkrav få olyckliga konsekvenser. Till en början må uppmärksammas att regeln att alla auktoriserade institut måste ha ett aktiekapital på 10 miljoner kronor kommer att drabba bankägda och icke bankägda finansbolag olika. Enligt finansbolagslagen, som i denna del inte föreslås ändrad, gäller lagen för alla bolag som bedriver finansieringsverksamhet och som ägs helt eller delvis av bank. Med andra ord, ett bankägt bolags hel- eller delägda bolag blir alltid finansbolag och måste, i konsekvens härmed, vart och ett i fortsättningen ha ett aktiekapital på minst 10 miljoner kronor. För icke bankägda finansbolagskoncerner gäller inte detta, utan hel- eller delägda bolag blir finansbolag endast om värdet av tillgångarna överstiger 10 miljoner kronor. Denna "konkurrensolikhet" skulle kunna elimineras om det föreskrevs att alla ett auktoriserat bolags hel- eller delägda bolag måste ha ett aktiekapital på 10 miljoner kronor, oavsett vem som äger moderbolaget. En sådan lösning vill dock inte föreningen rekommendera av andra skäl, som här skall anges.

Det förekommer på kreditmarknaden en betydande mängd bolag som är hel- eller delägda av finansbolag och som har tillkommit i andra syften än att bedriva en omfattande utlåning till tredje man/konsumenter. Det finns bolag med mycket liten eller ingen verksamhet som närmast eller endast tillkommit för att skydda ett namn. Andra bolag arbetar i kommission för moderbolaget, ofta gentemot en begränsad krets av kunder. Sådana bolag tecknar kredit med låntagare i eget namn eller direkt i moderbolagets namn. I det senare fallet överläts krediterna oftast till moderbolaget, som har det erforderliga egna kapitalet. Det är vanligt att finansbolag samäger andra bolag med leverantörer av t. ex. fordon eller maskiner. Ägarandelen varierar i regel från 91% till 25%. Kreditavtal tecknas i det leverantörsanknutna bolaget och överläts senare till finansbolaget. Alternativt tecknas avtalen med det samägda bolaget men med finansbolaget angivet som kreditgivare. Syftet med det är att man slipper en extra överlåtelse av avtalet.

Ytterligare andra bolag har tillkommit för att utgöra den juridiska ramen för enstaka samarbetsprojekt. Ett finansbolag kan ofta finna det naturligt att av administrativa skäl dela upp verksamheten i "profit centers" utan att det därför är tänkt att verksamheten skall nå en sådan volym att den kan bära ett aktiekapital på 10 miljoner kronor.

Till sist må framhållas att det väsentliga ur allmän synvinkel och ur borgenärsynvinkel inte bör vara att just varje dotterbolag eller delägt bolag i en finansbolagskoncern uppfyller kapitalkravet utan att det bolag som i sista hand svarar för krediten, dvs. moderbolaget, är tillräckligt kapitaliserat.

De nu diskuterade problemen är egentligen en del av en större fråga, nämligen huruvida det verkligen är sakligt motiverat med ett auktorisationskrav på verksamhet som enbart innefattar kreditgivning eller uthyrning till företag.

Det viktigaste skälet för auktorisation är enligt FF:s mening det konsumentpolitiska. Genom tillsyn och högre krav på kapital och soliditet skall i första hand konsumenternas behov av skydd i olika avseenden tillgodoses. I den allmänna debatten har, när kritik framförts mot finansbolagen, denna så gott som alltid föranletts av konsumentsynpunkter. Enligt föreningens mening är det också tveksamt om det finns ett behov av auktorisation av kreditgivare till näringslivet. Det handlar här om affärsmässiga förhållanden där det får anses att parterna på bägge sidor väl kan överblicka konsekvenserna av ett avtal.

Föreningen vill dock inte motsätta sig att ett auktorisationskrav uppställs även för sådana kreditgivare och detta främst med hänsyn till de definitionsproblem som uppkommer när man måste skilja på begreppen konsumentkredit och företagskredit inom ett företag. Det finns en uppenbar risk att osäkerhet skulle uppkomma huruvida en kreditgivares verksamhet i ett visst skede är "auktorisationspliktig" eller ej. Exempelvis klassificeras de s. k. treparts krediterna hos finansbolagen i regel som rörelse- eller företagskrediter men avser i slutledet ofta nog krediter till konsumenter. Föreningen återkommer till denna problematik i ett följande avsnitt.

Det nu anförda leder föreningen till uppfattningen att det bör fastställas i lag att det är tillräckligt att, i en finansbolagskoncern, endast moderbolaget skall ha ett aktiekapital på minst 10 miljoner kronor. Av detta följer att om ett finansbolag endast är delägt av ett annat finansbolag och alltså ej konsoliderat i detta bör huvudregeln gälla, dvs. ett kapitalkrav på minst 10 miljoner kronor.

Föreningen tar för givet att kreditgivning till auktoriserade institut inte heller bör medföra auktorisationsstvång även om kreditens storlek överstiger 10 miljoner kronor. Ansvar för den slutliga utlåningen mot konsument och företag ligger i sista hand på ett auktoriserat institut och alla skyddsintressen är därmed tillgodosedda.

I promemorian framhålls (sid 36) att ett bolag kommer att vara överkapitaliserat i samband med en auktorisation till dess att omsättningen växt från 10 till drygt 100 miljoner kronor. Detta är riktigt och gränsen torde i själva verket ligga högre än så om man i kapitalbasen räknar in även garantifond, förlagslån och reserver enligt § 7 finansbolagslagen, tillskjutet kapital som ju också kräver avkastning. Beträffande de bolag som nu finns vore det med hänsyn härtill motiverat med en längre övergångstid än den som föreslås i promemorian. Härtill kan läggas att om föreningens förslag antas när det gäller aktiekapital i koncerner skulle olägenheterna med den föreslagna ordningen minskas ytterligare.

11 Föreningen Auktoriserade Revisorer (FAR)

Reglerna för finansbolags verksamhet behandlas även av Kreditmarknadskommittén, som beräknas lägga fram sitt huvudbetänkande under våren 1988. FAR

föreslår i första hand att detta betänkande avvaktas. FAR kan nämligen för sin del inte finna att en större skyndsamhet är påkallad beträffande de nu aktuella frågorna.

Skulle de i den föreliggande promemorian behandlade frågorna ändå bli föremål för lagstiftning nu får FAR *i andra hand anför*a följande.

FAR *tillstyrker* att lägsta aktiekapitalet i finansbolag sätts till 10 miljoner kronor i de fall som föreslås i promemorian.

---

12 Svenska Revisorsförbundet (SRS)

Frågor om strukturen på kreditmarknaden övervägs f. n. av Kreditmarknadskommittén, en viktig uppgift är därvid att utforma regler för ett auktorisationssystem för finansbolagen. Kommittén har aviserat ett huvudbetänkande under våren 1988. I den mån det remitterade förslaget leder till lagstiftning blir den således av provisorisk karaktär.

Samfundet har i remissvaret över "Finansiella koncerner" (Ds Fi 1987:3) utvecklat varför provisoriska lagstiftningsåtgärder bör undvikas. Under vissa förutsättningar var samfundet dock berett att tillstyrka provisoriska lagstiftningsåtgärder. Som argument för att tillgripa denna lagstiftnings teknik anför s i betänkandet endast att flera frågor kräver en skyndsam behandling (s. 3), behovet av en skyndsam behandling utvecklas inte vidare. Inte heller redovisas någon genomgripande utvärdering av nuvarande regelsystem om man undantar den skrivelse från bankinspektionen från 1982 som synes ha hänvisats till kreditmarknadskommittén. Vad som anförts i betänkandet är enligt samfundets mening inte tillräckliga skäl för en provisorisk lagstiftning. Inte heller förhållandena på kreditmarknaden i övrigt motiverar enligt samfundet en provisorisk reglering enligt förslaget. På grund av det nu anförda och oklarheter i förslaget vad gäller begreppsbestämningar, motiv och effekter av de olika förslagen avstyrker samfundet att betänkandet läggs till grund för lagstiftning. Samfundet förordar istället att kommande betänkande från kreditmarknadskommittén snabbbehandlas helt eller delvis.

13 Kreditmarknadskommittén

Kreditmarknadskommittén konstaterar att förslagen i promemorian i alla grunddrag bygger på kommitténs kommande förslag och att texten utarbetats i god överensstämmelse med av kommittén redan i början av 1986 utarbetat material (PM 29, 30 och 42). De avvikelser som gjorts från kommitténs förslag har samtliga sin grund i promemorians utgångspunkt att så få ingrepp som möjligt nu bör göras i gällande finansbolagslag.

Vägleddande för kreditmarknadskommitténs arbete har varit att översynen av strukturen på marknaden bör göras så samlat som möjligt eftersom reglerna för de olika instituten är i hög grad beroende av varandra och att varje förändring i ett instituts regler kan skapa nya förutsättningar även för andra aktörer än de som direkt berörs av lagändringen. Kommittén har därför valt att i ett huvudbetänkande lägga fram den stora merparten av sina förslag för att kunna värdera och bedöma förslagen i ett sammanhang. Den nu utarbetade departementspro-

memorian visar med all önskvärd tydlighet att kommitténs bedömning har varit riktig. Trots att utgångspunkten i promemorian sägs vara att kommitténs förslag beträffande finansbolagen varken kan eller bör brytas loss från helhetslösningen är det vad som skett. Detta har visat sig förenat med påtagliga olägenheter. Kommittén skall peka på några.

— — —

Banker äger nu inte bedriva finansbolagsverksamhet genom annat än ett registrerat finansbolag. Följden av förslaget kommer att bli att företag på det här området vari bank äger andel måste vara auktoriserat finansbolag med ett minsta aktiekapital på 10 miljoner kronor. Kreditmarknadskommittén anser att motsvarande bör gälla för de auktoriserade finansbolagen. Det ligger i sakens natur att dessa inte bör få bedriva verksamhet på det här området genom något annat än ett auktoriserat finansbolag. Kommittén föreslår därför att regeln i 2 § 1 st 1 p kompletteras så att regeln också omfattar finansbolag eller dotterbolag till sådant bolag.

Sammanfattningsvis anser kommittén att en rad olägenheter visat sig förenade med promemorian förslag att nu bryta loss vissa delar av kreditmarknadskommitténs förslag på detta område. Detta skulle emellertid kunna neutraliseras genom att promemoriaförslaget revideras och kompletteras i enlighet med kommitténs nu framförda förslag. Tillräckligt bärande skäl för att genomföra förslaget utan dessa ändringar har inte framkommit.

14 Sveriges Industriförbund

Auktorisationssystem — särskilt med inslag av behovsprövning — innebär alltid risker från konkurrenssynpunkt. Förslag av denna karaktär måste därför föregås av en noggrann analys och även bygga på ett starkt allmänt intresse för att genomföras.

Den remitterade promemorian ger enligt Industriförbundet belägg för att de missförhållanden — t. ex. oöskliga räntor och betalningsvillkor gentemot konsument — som förekommer i samband med viss finansieringsverksamhet är av icke obetydlig omfattning. Det finns därför fog för en skärpning av regelsystemet. Förslaget innebär — kortfattat uttryckt — att det blir förbjudet att yrkesmässigt bedriva finansieringsverksamhet utan tillstånd. Undantag görs bl. a. för verksamhet med en omslutning under 10 miljoner kronor per år och som inte riktas mot konsument. Den som driver verksamhet utan tillstånd riskerar åtal och straff. Straffet föreslås bli böter eller fängelse i högst ett år.

— — —

Enligt promemorian bör den typ av behovsprövning som finns på bankområdet avvisas för finansbolagens del. Förslaget innebär istället att prövningen av finansbolag skall överensstamma med vad som gäller för fondkommissionärer enligt fondkommissionslagen. Även en utformning i linje med fondkommissionslagen skulle dock innehålla inslag av behovsprövning vilket framgår av promemorian s. 23, där det sägs att en prövning av en ansökan att driva fondkommissionsrörelse också innefattar ett visst hänsynstagande till om behov av rörelsen föreligger. Detta går inte ihop med ett uttalande (s. 32) att någon kvantitativ begränsning inte skall ligga i den föreslagna tillståndsprövningen av finansbolag.

Enligt förbundets mening bör behovssynpunkter inte beaktas vid tillståndsprovning. Behovsprövning medför en allvarlig risk för att konkurrensen på marknaden hämmas och att en önskvärd nyetablering hindras. Prövningen bör uteslutande inriktas på en kvalitativ bedömning. Detta bör enligt förbundet komma till tydligt uttryck i lagtexten, förslagsvis genom ett tillägg i 5 § där det poängteras att en bedömning av behovet av den sökta verksamheten inte får beaktas. I varje fall måste skrivningarna i motiven göras tydligare än promemorians.

I avsnitt 2.5.3 föreslås att finansbolag bör ha ett aktiekapital som uppgår till minst 10 miljoner kronor. Enligt uppgifter, sid 36, skulle förslaget medföra att ungefär 75 procent av de nuvarande finansbolagen måste höja sitt aktiekapital för att få tillstånd att i fortsättningen driva finansbolag.

Även förbundet anser det befogat med krav på minsta aktiekapital. 10-miljonerskravet är dock enligt förbundets uppfattning omotiverat högt. Det skulle innebära att verksamheten försvaras för majoriteten av befintliga bolag och även hämma nyetablering vilket är till skada för effektiviteten i branschen. Minimikravet bör enligt förbundets uppfattning därför sättas avsevärt lägre.

Sammantaget är alltså Industriförbundet tveksam till om förslaget leder till avsedda effekter för att komma till rätta med oseriös verksamhet. Under förutsättning att tillståndsprovningen hålls fri från behovsinslag och att kravet på minsta aktiekapital sätts avsevärt lägre vill förbundet dock inte motsätta sig att förslaget genomförs.

15 Småföretagens Riksorganisation (SHIO)

Sammanfattningsvis avstyrker organisationen förslaget om auktorisation av finansbolag. Organisationen anser att kreditmarknadskommitténs betänkande bör avvaktas innan beslut fattas. Det gäller särskilt frågan om att låta bolag som sysslar med fastighetsleasing omfattas av lagen. Denna fråga behandlas även av justitiedepartementets utredning om leasing av fast egendom.

Lagen om finansbolag innebär idag bl. a. att bolag i vilka nettovärdet av tillgångarna överstiger 10 miljoner kronor står under tillsyn av bankinspektionen. Departementet föreslår att denna grupp bolag ska tvingas söka auktorisation med åtföljande provning. Samtidigt föreslås ett krav på minsta aktiekapital för auktoriserade bolag om 10 miljoner kronor.

Finansieringsverksamhet riktad mot konsument ska endast få utövas av auktoriserade institut. Departementet anser ett sådant krav nödvändigt för att skydda konsumenterna.

Småföretagens Riksorganisation har funnit att konsumenterna, enligt promemorian, främst behöver skyddas mot otillbörliga avtalsvillkor. Organisationen kan inte finna annat än att dessa behov huvudsakligen skulle kunna tillgodoses i nuvarande lagstiftning, såsom brottsbalkens ockerparagraf och avtalslagen. Genom att utöka informationen till konsumenterna om deras rättigheter kan man underlätta för dem att tillvarata sina intressen. I den mån konsumentskyddet likväl inte skulle anses tillräckligt, bör i första hand kompletteringar av ifrågavarande lagregler övervägas.

När det gäller frågan om att införa ett obligatoriskt auktorisationssystem på konsumentområdet vill organisationen särskilt hänvisa till Konsumentverkets rapport Auktorisation och konsumentskydd (KOV 1978:8—01);

”Enligt arbetsgruppens mening saknas skäl att frångå den i Sveriges hittills förhärskande synen på obligatorisk auktorisation. *Restriktivitet bör iakttas med införande av obligatoriska auktorisationssystem* med de långtgående begränsningar av marknadsinträdet som de innefattar. Arbetsgruppen har härvid särskilt fäst sig vid de konkurrensbegränsande verkningarna såsom främst riskerna för negativa verkningar från konsumentsynpunkt i form av högre prisnivåer och försvagade incitament till nytänkande och rationaliseringar.

De områden där obligatorisk auktorisation vid en samlad bedömning kan vara av värde synes väsentligen vara sådana där dylika åtgärder bedöms erforderliga till säkerställande av *trygghet till liv, hälsa, säkerhet och personlig integritet*. De kan också tänkas vara befogade i situationer där *större ekonomiska värden* för den enskilde kan stå på spel. En förutsättning bör dock alltid vara att obligatorisk auktorisation verkligen befinns vara en adekvat och klart behövlig åtgärd för att komma till rätta med eller åtminstone reducera berörda risker. I första hand bör man undersöka om inte andra, från etableringskontrollerande synpunkt mjukare system kan ge konsumenterna tillräckligt ekonomiskt skydd.” (KOV 1978:8—01.)

Enligt Småföretagens Riksorganisation finns det inte anledning att nu frångå ovanstående bedömningar. Förslaget i den nu aktuella promemorian uppfyller enligt vår uppfattning inte de krav som ställs i Konsumentverkets rapport för att en obligatorisk auktorisation skall införas. Organisationen avstyrker därför departementets förslag.

Kreditmarknadskommittén kommer i sitt huvudbetänkande, som läggs fram under våren, att behandla finansbolagens verksamhet. Enligt organisationens uppfattning bör detta betänkande avvaktas innan ett eventuellt beslut fattas om auktorisation av finansbolag.

16 Svenska Försäkringsbolags Riksförbund

Inledningsvis får riksförbundet konstatera att utredningsarbetet beträffande kreditmarknaden befinner sig i ett skede som ger en i det närmaste kaotisk bild. Sedan flera år har varit verksam försäkringsverksamhetskommittén (FVK) som i sitt i november 1987 avgivna slutbetänkande ”Försäkringsväsendet i framtiden” (SOU 1987:58) berör frågor om försäkringsbolagens roll på kreditmarknaden. Kreditmarknadskommittén (KMK) utreder sedan relativt lång tid tillbaka kreditmarknadens struktur i stort och förväntas enligt den nu remitterade promemorian avge ett huvudbetänkande ”under våren 1988”. Redan innan FVK:s slutbetänkande blivit remissbehandlat begärs yttrande över den nu aktuella promemorian, i vilken man dels hämtar upp vissa tankegångar från FVK:s betänkande, dels framlägger förslag som sägs skola ”ligga i linje med de större strukturella förändringar som KMK enligt uppgift kommer att föreslå i det regelverk som idag styr kreditmarknaden”. En sådan utredningsteknik med eventuellt därpå följande lagstiftning väcker inte förtroende och gör det snart sagt omöjligt för remissinstanserna att veta vad de uttalar sig om. Riksförbundet ifrågasätter i och för sig inte att vissa ändringar i lagen om finansbolag kan övervägas men ingenting i promemorian anger en sådan brådska att frågor om finansbolag skulle behöva brytas ut ur ett större sammanhang, framför allt i den mån frågorna inte kan anses ingå i den mera ”tekniska” översynen av reglerna om auktorisation.

Den tekniska översynen

Förslaget innebär att finansbolag i framtiden måste ha tillstånd (auktorisering) från bankinspektionen för att få bedriva sin verksamhet. I regel skall krävas tillstånd om nettovärdet av bolagets tillgångar uppgår till 10 miljoner kronor eller mer. Tillståndgivningen skall föregås av en kvalitativ prövning, varvid tillstånd skall ges om verksamheten bl. a. "inte antas bli till skada för väsentliga allmänna intressen".

Som finansbolag skall i framtiden även anses bolag som driver fastighetsleasing. Även dessa bolag måste således ansöka om tillstånd om deras tillgångar har ett nettovärde på minst 10 miljoner kronor.

Riksförbundet delar uppfattningen att ett auktorisationsförfarande är till gagn för finansbolagens verksamhet genom att verksamheten får en seriös prägel. Förbundet har inte heller något att erinra mot att bolag som till övervägande del driver fastighetsleasing kommer att ingå i kretsen finansbolag och omfattas av lagen om finansbolag.

17 Sveriges läkarförbund

Förbundet har i promemorian inte kunnat finna någon övertygande argumentation varför en höjning av *aktiekapitalet* skulle vara den enda effektiva metoden för att säkerställa verksamheten. Ställda garantier av olika slag — givetvis av betryggande utformning — kan enligt förbundets uppfattning fylla samma funktion.

En regel av innebörden att kapitalkravet kan fullgöras på annat sätt vore därför av värde.

2 Definitionen av finansieringsverksamhet

1 Bankinspektionen

Den föreslagna finansieringsverksamhetsdefinitionen samläst med undantagen i andra stycket av bestämmelsen rymmer såväl fastighetsleasing som kreditförmedling till konsument. Bankinspektionen har som framgår nedan inte någon erinran häremot.

Med hänsyn till den straffbestämmelse som är knuten till bestämmelsen om auktorisation som förutsättning för att bedriva verksamheten kan det ifrågasättas om inte en del av *näringslivets kreditgivning* mellan olika företag försvåras. Bankinspektionen har nämligen inte ansett sig ha anledning att mot bakgrund av nu gällande finansbolagslag — definitionen i förening med avsaknad av tillståndsplikt och straffbestämmelse — ingripa och ställa under tillsyn börsföretag som lämnat enstaka krediter till annat företag. Med den nu föreslagna uppläggningen kan det ifrågasättas om inte även enstaka krediter om de överstiger 10 miljoner kronor-gränsen blir tillståndspliktiga. Utvidgningen av definitionen till "ställa garanti för kredit eller på annat sätt medverka till finansiering" accentuerar ytterligare problematiken. Bankinspektionen har inte något förslag till lösning utan vill endast rikta uppmärksamheten på frågan.

En företeelse som bankinspektionen anser att definitionen bör träffa är s. k. *kommissionärsbolag*. Det är bolag som driver finansieringsverksamhet i kommis-

sion för annat bolag. Ett sådant bolag bör nämligen anses medverka till finansiering och torde därmed falla under den föreslagna definitionen.

Bankinspektionen anser att det i promemorian anförts fullgoda skäl för krav på tillstånd för *konsumentfinansiering* och tillstyrker förslaget.

Kreditförmedling är problematisk att ställa under tillsyn på grund av gränsdragningsproblem. Bankinspektionen har tidigare avstyrkt ett sådant förslag. Kreditförmedlingen till konsument är emellertid särskilt känslig från konsumentens synpunkt och så nära förknippad med kreditgivningen i det fall som anges i promemorian s. 69 n (aktiv medverkan från mäklaren) att bankinspektionen tillstyrker även det förslaget.

2 Konsumentverket

I begreppet "finansieringsverksamhet riktad mot konsument" (2 § punkt 2 i lagförslaget) ingår inte s. k. *leverantörskrediter*, dvs. kredit eller betalningsansvändning i direkt samband med försäljningen av en vara eller tjänst. Härigenom undantas avbetalningskrediter. Denna kreditform har minskat i omfång avsevärt sedan systemet med kontokort infördes. Inom vissa branscher har den dock fortfarande en stor betydelse, t. ex. inom bilbranschen, där krediterna oftast gäller höga belopp.

Erfarenheterna hos Konsumentverket, och även hos Allmänna Reklamationsnämnden, är att det föreligger allvarliga problem inom avbetalningshandeln. Kontrakten innehåller ofta oskäliga avtalsvillkor och kreditkostnaderna är höga, samtidigt som många säljare brister i information enligt konsumentkreditlagen och/eller lämnar vilseledande uppgifter i kontraktsformulären.

Till detta kommer att problem uppstår när konsumenten vill utnyttja sin rätt enligt konsumentkreditlagen att förtidsbetala krediten; han får ofta betala en för hög summa. Avbetalningskontrakt övertas regelmässigt av finansieringsföretag och finansbolag. Konsumentverket har i flera fall begärt Bankinspektionens bedömning om finansbolagen kan anses ha brustit i god sed genom att överta krediter som är förenade med sådana villkor att det skulle strida mot god sed om finansbolaget självt skulle ha beviljat krediten. — I promemorian föreslås att endast auktoriserade finansbolag skall få rätt att överta eller ställa garantier för avbetalningskontrakt, vilket är en förutsättning för att lagen inte ska kunna kringgås. Det finns skäl att här skärpa kontrollen vid övertagandet så att inte kontrakt med oskäliga villkor (t. ex. räntor och avgifter) övertas och finansbolagen på det sättet ger förutsättningar för en oseriös avbetalningshandel. Det har ju t. o. m. förekommit att finansieringsföretag övertagit fiktiva avbetalningskontrakt, som egentligen är lån, inom bil- och vitvarubranschen.

3 NO Näringsfrihetsombudsmannen

Många av de principiella invändningar som NO riktat mot att införa en auktorisation av finansbolag gäller även promemorians förslag att all *finansieringsverksamhet riktad mot konsument*, oavsett omfattning, skall kräva auktorisation av berörda företag.

Förslaget innebär att endast finansbolag med nettotillgångar på mer än 10 miljoner kronor, vid sidan av banker och andra "auktoriserade" kreditinstitut,

får ge konsumentkrediter. Kravet på minst 10 miljoner kronor i aktiekapital och i praktiken en balansomslutning på drygt 100 miljoner kronor medför givetvis att nästan alla de finansieringsföretag som i dag sysslar med konsumentkrediter utan att vara finansbolag kommer att försvinna från marknaden. Detta är uppenbarligen också syftet med förslaget vars effekter kan liknas vid ett näringsförbud för de företagare som nu bedriver sådan finansieringsverksamhet. Ett så långtgående ingrepp i näringsfriheten kan svårligen accepteras. Sannolikt skulle förslaget innebära att fler seriösa än oseriösa företag måste lämna marknaden.

Genom sin existens under många år måste ändå sägas att finansieringsföretagen på den s. k. grå lånemarknaden har visat att det föreligger ett behov av dem. Konsumenterna kan ha flera skäl för att inte vända sig till de stora etablerade kreditgivarna. Exempelvis kan åtskilliga känna en osäkerhet inför att anlita de traditionella kreditinstituten. Detta bör enligt NO:s uppfattning respekteras.

Det måste dock anses belagt att det finns olika missförhållanden på den i dag oreglerade marknaden för konsumentkrediter. Dessa missförhållanden är emellertid även på detta område av det slaget att man i första hand borde pröva vägen att se till att gällande lagstiftning följs. Det rör sig bl. a. om marknadsföringen av krediter enligt konsumentkreditlagen och brottsbalkens ockerbestämmelser. Vidare bör konsumentupplysningen på kreditmarknadsområdet kunna intensifieras ytterligare.

Som en mildare form än den föreslagna auktorisationen borde kunna övervägas en obligatorisk registrering av alla företag som ger eller förmedlar konsumentkrediter samt någon form av myndighetstillsyn. Kontrollsvårigheterna i ett sådant system skulle dock troligen bli betydande men ändå borde en förbättring jämfört med nuvarande förhållanden kunna uppnås.

Skulle registreringsalternativet visa sig otillräckligt talar erfarenheterna på just detta område — konsumentkrediter — kanske för att auktorisation skulle erfordras när det gäller mindre finansieringsföretag. En sådan ordning skulle göra det möjligt att skilja ut de seriösa mindre företagen, som enligt NO:s mening har en uppgift att fylla från konsumentsynpunkt. Härtill kommer givetvis de nyss nämnda nackdelarna från konkurrenssynpunkt av att branschen inte förnyas underifrån.

4 Sveriges Föreningsbankers Förbund

Även beträffande förslaget om att i finansieringsverksamhetsdefinitioner inordna *kreditförmedling* är SFF tveksam. Från de utgångspunkter som lagstiftningen har att beakta bör det vara fullt tillräckligt att det bolag, som i sista hand lämnar kredit till en konsument, är auktoriserat. Att dessutom kräva att kreditförmedlaren är ett auktoriserat bolag anser SFF vara att gå för långt. I vart fall anser SFF att detta förslag inte har underbyggts i sådan grad och är så brådskande att det behöver införas i en provisorisk lagstiftning. SFF anser således att det finns anledning att avvakta KMK:s ställningstagande beträffande förslaget om att inordna kreditförmedling i finansieringsverksamhetsdefinitionen.

Konsumentkrediter

Som ovan framhållits är bevekelsegrunderna för auktorisation främst av konsumentpolitisk natur. Regeringens förslag innebär att all konsumentkreditgivning förbehålls auktoriserade institut. Lagen är på denna punkt straffsanktionerad.

Auktorisation innebär för de auktoriserade bolagen huvudsakligen förpliktelse i form av strängare tillsyn och ökade kapitalkrav. Skall det te sig meningsfullt att söka auktorisation måste denna också förenas med någon form av offentligrättslig "rättighet". Ur denna synvinkel är det logiskt att endast reglerade institut skall få ge konsumentkrediter. Även konsumentpolitiska synpunkter talar för en sådan ordning. En rad motiv för förslaget har redovisats på sidorna 62—65 i promemorian och föreningen tillstyrker förslagen i denna del.

6 Kreditmarknadskommittén

Promemorians förslag till ny finansieringsverksamhetsdefinition överensstämmer med kommitténs. Kommittén har emellertid såvitt gäller krediter till annan än konsument ansett lämpligt att föreslå undantag från tillståndskravet då verksamhetens omfattning understiger 50 miljoner kronors omsättning (frizon). Promemorians förslag innebär här ett bibehållande av finansbolagslagens frizon på 10 miljoner kronor.

Redan när finansbolagslagen tillkom föreslog bankinspektionen att gränsen skulle sättas vid 25 miljoner kronor. I likhet med kommitténs förslag innebär promemorian att all konsumentkreditgivning skall ligga på auktoriserade institut. Skyddsintresset för verksamheten utanför dessa minskar därmed avsevärt. Det blir fråga om avtal mellan professionella aktörer. Kommittén har mot denna bakgrund inte funnit något hinder mot att höja gränsen för frizonen till en avsevärt högre nivå än för närvarande.

Frågan om frizonens storlek ställs på sin spets vid en jämförelse mellan denna och kravet på aktiekapital. Kommittén anser att kravet på aktiekapital är väl avvägt. I promemorian konstateras att ett företag med ett aktiekapital om 10 miljoner kronor bör ha en balansomslutning på drygt 100 miljoner kronor för att verksamheten skall vara "företagsekonomiskt försvarbar". Även med beaktande av att den nyssnämnda omslutningssiffran kan synas hög kommer resultatet av det aktiekapitalskrav (10 miljoner kronor) och den omsättningsgräns (10 miljoner kronor), som föreslagits i promemorian, att framstå som uppenbart orimligt ur företagsekonomisk synpunkt. Om man dessutom tar hänsyn till att resultatet av kommitténs förslag kan bli att frizonen bestäms till 50 miljoner kronor eller, i varje fall görs större än för närvarande är det olämpligt att nu i en interimistisk lagstiftning vidta en så drastisk åtgärd som kan framtvunga en avsevärt hårdare strukturuomvandling än vad som är påkallat av de skäl som ligger bakom promemorians förslag. Kommittén föreslår därför att tillståndskrav för finansieringsverksamheten skall inträda då nettovärdet av tillgångarna i verksamheten överstiger 50 miljoner kronor, dock med undantag för finansieringsverksamhet riktad mot konsument.

Ett ytterligare problem som inte beaktats i departementspromemorian är *näringslivsföretagens likviditetsförvaltning*. Problemet skall ses mot bakgrund av

den diskussion som fördes av finansieringsbolagskommittén i det betänkande som låg till grund för finansbolagslagen. I betänkandet diskuterades lämpligheten att låta all kreditgivning omfattas av en samhällelig kontroll. Man avvisade emellertid en sådan konstruktion. Kommittén anförde att den skulle innebära ett ingrepp i vanliga företags verksamhet på ett sätt som hittills varit främmande för svensk lagstiftning. Inte heller framstod det för kommittén som motiverat med en så långtgående lagstiftning. Den kreditgivningsverksamhet som sker t. ex. hos större tillverkningsföretag är normalt avhängig av den allmänna kreditpolitiken — såväl via dess effekter på kreditinstituten som via de mer generella kreditpolitiska åtgärderna. Kommittén fann det därför vara tillfyllest att låta sina förslag enbart omfatta företag som kunde betraktas som kreditinstitut. Övervägandena resulterade i ett förslag att finansieringsverksamheten endast skulle träffas av regleringen om den utgjorde företagets huvudsakliga verksamhet. Detta förslag fick emellertid kritik under remissbehandlingen.

Departementschefen fann det inte lämpligt att ett företag genom organisatoriska åtgärder kunde bestämma om dess verksamhet skulle ligga inom eller utom tillämpningsområdet. Det fick inte bli så att finansieringsverksamheten kom att falla utanför reglering bara för att den kombinerades med en något större annan verksamhet. Till skillnad från kommittén ansåg han därför att en bestämd värdegräns borde finnas i lagen. Denna kom att läggas vid en balansomslutning på 10 miljoner kronor.

Strikt tillämpad innebär den nuvarande regeln att en finansieringsverksamhet överstigande 10 miljoner i balansomslutning som förläggas i ett näringslivsföretag kommer att innebära att företaget skall registreras som finansbolag. När det gäller de stora likviditeter som många näringslivsföretag för närvarande förvaltar innebär direktlån företag emellan upp till ett belopp på 10 miljoner endast en ytterst ringa del av företagets hela likviditetsförvaltning. Hittills har man i praxis löst problemet genom att bankinspektionen i enlighet med lagens förarbeten ansett att lagen inte omfattar normal likviditetsförvaltning i näringslivsföretag. Saken kommer genom lagstiftningens annorlunda utformning i ett annat läge då finansieringsverksamhet i strid mot lagen kommer att falla under allmänt åtal.

Kreditmarknadskommitténs uppfattning är att näringslivsföretagen bör ha möjlighet att ägna sig åt en likviditetsförvaltning som till sin art och omfattning är naturlig i förhållande till företagets verksamhet och storlek. Genom den tidigare behandlade regeln om en frizon upp till ett nettovärde om 50 miljoner kronor av tillgångarna i finansieringsverksamheten ges alla ett utrymme för sådan verksamhet under förutsättning att verksamheten inte riktas mot konsument. Härutöver bör emellertid ytterligare ett utrymme ges som medger näringslivsföretagen en möjlighet att inom ramen för sin likviditetsförvaltning ge vissa enstaka stora direktlån. Kommittén kommer att i sitt förslag skapa ett undantag från tillståndskravet när finansieringsverksamheten inte kan anses ha ett självständigt syfte vid sidan av den huvudsakliga verksamheten. En ytterligare förutsättning är att tillsynsmyndigheten finner att verksamheten kan bedrivas utan tillstånd. Eftersom det blir fråga om en straffsanktionerad verksamhet har kommittén ansett att gränsdragningen bör ankomma på bankinspektionen och inte på det enskilda företaget. Ifrågavarande undantag kan alltså inte åberopas utan att bankinspektionen i beslut funnit att ifrågavarande företag äger rätt att bedriva finansieringsverksamhet av viss art och omfattning utan att ha auktorisation som finans-

bolag. Tanken bakom regeln är inte att ge de ifrågavarande företagen möjlighet till en mera omfattande finansieringsverksamhet. Utrymme för marknadsföring av krediter eller att lämna ett stort antal smärre lån bör inte rymmas inom undantaget. Det bör istället vara fråga om ett fåtal mycket stora lån, där sammanlagda beloppet avsevärt kan komma att överstiga 50 miljoner kronor.

Om ett näringslivsföretags finansieringsverksamhet har en sådan art och omfattning, att den bedöms ha ett självständigt syfte vid sidan av den huvudsakliga verksamheten, får finansieringsverksamheten enligt kommitténs förslag inte bedrivas inom ramen för näringslivsföretaget. Finansieringsverksamheten måste i här avsett fall separeras och förläggas till ett kreditmarknadsbolag av det slag som kommittén föreslår. Med dagens lagstiftning och struktur på kreditmarknaden skulle en anteciperad av kommitténs förslag i denna del innebära, att näringslivsföretaget hänvisades till att förlägga finansverksamheten till ett finansbolag.

Kommittén föreslår att för det fall auktorisationen nu införs promemorians förslag kompletteras med den beskrivna undantagsregeln för att inte begränsa näringslivsföretagens möjligheter till en optimal likviditetsförvaltning. Om så inte sker måste direktlångivningen företagen emellan begränsa sig till 10 miljoner kronor för att undvika straffsanktioner, vilket inte är påkallat av hänsyn till de skyddsintressen som gör sig gällande i sammanhanget.

7 Sveriges Industriförbund

I promemorian föreslås vidare, s. 66, att undantaget i gällande 3 § finansbolagslagen skall gälla också i fortsättningen. Bestämmelsen undantar från lagens tillämpningsområde företag med finansieringsverksamhet som avser finansiering i samband med avsättning av tjänster som erbjuds eller varor som framställs eller säljs av företaget. Departementschefen har i uttalanden i propositionen till lagen (1978/79:170), återgivna s. 14—15 i promemorian, närmare redogjort för skälen för bestämmelsen. Industriförbundet vill understryka vikten av att regeln förblir oförändrad. Några skäl för att föra in t. ex. industriföretag med finansieringsverksamhet under lagen om finansbolag föreligger inte. Departementschefens uttalanden har samma bärkraft idag som vid lagens tillkomst.

2.1 Särskilt om fastighetsleasing

1 Bankinspektionen

Marknaden för fastighetsleasing torde som promemorian anger ha stor utvecklingspotential. Samtidigt föreligger vissa juridiska oklarheter. Den ursprungliga överlåtelsen kan i vissa fall ifrågasättas. Därtill kommer att utfästelser att sälja fast egendom är ogiltiga enligt nu gällande lagstiftning. Även ur redovisnings- och skatterättslig synpunkt förekommer flera problem. Det föreligger också risker beträffande kreditbedömning, alternativ användning av fastigheten m. m.

Det är alltså ur flera synpunkter mycket tveksamt om verksamheten bör ställas under statlig tillsyn med det accepterade som det skulle kunna anses innebära.

Företeelsen är emellertid etablerad på marknaden och utgör obestriddligen en finansiering. Vikten av att fastighetsleasingbolag bedrivs i solida och sunda former på en marknad som växer i betydelse tar över den ovan angivna tvekan.

Bankinspektionen tillstyrker därför förslaget. För sin gränsdragning kommer bankinspektionen att hålla sig till de två former av leasing som anges i promemorian.

Bankinspektionen måste emellertid avvisa förslaget att använda möjligheten i 11 § att medge en högre upplåningsmultipel för att övergångsvis komma tillrätta med eventuella kapitaltäckningsproblem. Nämnda bestämmelser är enligt förarbetena avsedd att användas för särskilt säkra krediter vilket fastighetsleasing i vart fall inte generellt kan betecknas som. Bankinspektionen föreslår att i stället en övergångstid på två år införs, dvs. att full kapitaltäckning föreligger vid den tidpunkt då kreditmarknadskommitténs kommande lagförslag sannolikt blivit lag.

2 NO Näringsfrihetsombudsmannen

Genom att införa en mera heltäckande definition av vad som skall avses med finansieringsverksamhet kommer enligt förslaget även leasing av fast egendom att omfattas av finansbolagslagen. Detta innebär att de företag som specialiserat sig på fastighetsleasing, förutom av de föreslagna auktorisationsbestämmelserna, även kommer att omfattas av lagens upplåningsregler.

Några bärande skäl för att införa auktorisation för fastighetsleasingsbolag har knappast anförts. Konsumentskyddsaspekter gör sig såvitt NO kan se inte gällande på detta område. Några missförhållanden påtalas inte heller i promemorian. Som grund för lagstiftning skulle behövas en närmare kartläggning av branschen och en analys av konsekvenserna av förslagen.

NO vill särskilt peka på att det torde föreligga vissa gränsdragningsproblem mellan vad som kallas fastighetsleasing och mera traditionellt bedriven förvaltning och uthyrning av fastigheter inom fastighets- och byggbolag. En snedvridning av konkurrensen uppstår om bara den ena företagsformen träffas av upplåningsreglerna i finansbolagslagen.

Eftersom även andra legala problem på området väntar på sin lösning synes det lämpligt att avvakta med att föra in leasing av fast egendom under finansbolagslagen tills förhållandena i branschen närmare har utretts. En allmän översyn av fastighetsleasing pågår redan enligt vad som uppges i promemorian.

3 Sveriges riksbank

Marknaden för fastighetsleasing har expanderat mycket snabbt under senare år. Fullmäktige delar de betänkligheter som kommer till uttryck i promemorian mot att en så omfattande verksamhet växer fram på kreditmarknaden utan att de legala förutsättningarna är tillfredsställande reglerade. En sådan lagstiftning bör skyndsamt komma till stånd.

I avvaktan på sådana åtgärder bör företag som ägnar sig åt fastighetsleasing ställas under samma krav på auktorisation och tillsyn som vid annan leasingverksamhet. Fullmäktige tillstyrker således promemorians förslag härvidlag.

Däremot avstyrker fullmäktige att bankinspektionen, så som föreslås på sid 79 skulle utnyttja lagens möjligheter till dispens vad gäller finansbolagens upplåningsrätt i leasingverksamheten (från 12,5 till 20 gånger det egna kapitalet). Denna dispensmöjlighet är avsedd att kunna utnyttjas om ett finansbolag be-

driver utlåningsverksamhet med osedvanligt låg risk, t. ex. finansiering av statspappersportföljer. Fastighetsleasing kan inte karakteriseras som en lågriskverksamhet. I synnerhet leasing av industrifastigheter med begränsad alternativ användning måste anses motivera en kapitaltäckning på åtminstone 8 procent, alltså motsvarande en upplåningsrätt på 12,5 gånger finansbolagens egna kapital.

— — —
I reservation mot yttrandet anförde *Johan Gernandt* följande.

Frågan om även fastighetsleasingbolagen bör omfattas av finansbolagslagen bör vila intill dess de rent juridiska frågorna lösts och blivit föremål för lagstiftning.

4 Svenska Sparbanksföreningen

Enligt förslaget skall fastighetsleasing ingå i den definition av finansieringsverksamhet som finns i lagen om finansbolag. Därmed skulle fastighetsleasing omfattas av den lagstiftning som gäller för finansbolagens verksamhet.

Sparbanksföreningen delar i och för sig uppfattningen att det inte finns anledning att behandla leasing av fast egendom på annat sätt än leasing av lös egendom, som idag träffas av finansbolagslagstiftningen. Fastighetsleasing är emellertid en verksamhet som är föremål för en allmän översyn. I verksamheten ingår företeelser och moment som från rättsliga utgångspunkter kan ifrågasättas eller i vart fall bli föremål för tvekan. Härtill kommer att gränserna för fastighetsleasing och andra rättsliga företeelser, t. ex. hyra, i många fall synes oklara. Just det förhållandet att fastighetsleasing ansågs innefatta olika rättsligen outhärdliga frågor anfördes ursprungligen som skäl för att undanta denna verksamhet från tillämpningsområdet för finansbolagslagstiftningen. Det synes därför tveksamt om man nu bör inordna fastighetsleasing i den föreslagna provisoriska auktorisationslagstiftningen.

5 Sveriges Föreningsbankers Förbund

Beträffande förslaget om att definitionen av finansieringsverksamhet skall utvidgas till att omfatta även fastighetsleasing (fastighetsrenting) kan argument för och emot anföras enligt SFF. Frågan om hur man rättsligt skall se på de transaktioner som man benämner "fastighetsleasing" och om behovet av en ny lagstiftning på det civilrättsliga området behandlas f. n. inom justitiedepartementet, eventuellt med sikte på en särskild utredning.

Även KMK behandlar frågor om fastighetsleasing. I kommitténs uppdrag ligger att överväga om leasing av fast egendom — oavsett optionens rättsliga karaktär — bör anses som finansieringsverksamhet och om lämplig kapitaltäckningsgrad för denna typ av tillgång.

Redan det förhållandet att den tämligen nya företeelsen fastighetsleasing blir föremål för granskning från två skilda håll just nu gör SFF betänksam mot att provisorisk lagstiftning tillgrips.

Därtill kommer att det föreligger osäkerhet beträffande de yttre gränserna för fastighetsleasing gentemot såväl fastighetsbolag som driver rörelse, bestående i köp och försäljning av fastigheter, som traditionella bygg- och fastighetsbolag. SFF vill dock betona att SFF anser att finansieringsinslaget i fastighetsleasing är starkt och att övervägande skäl talar för att fastighetsleasing bör inordnas i

finansieringsverksamhetsdefinitionen. SFF kommer dock till uppfattningen att det vore klokast att i vart fall avvakta KMK:s betänkande och att inte nu tillgripa en provisorisk lagstiftning, särskilt som det är fråga om verksamhet, för vilken krav på auktorisation uppställs och som kan föranleda straffsanktion, om den bedrivs utan tillstånd.

6 Finansbolagens Förening

Definitionen av finansieringsverksamhet i finansbolagslagen omfattar leasing av lös egendom ("... upplåta lös egendom till nyttjande...") men inte leasing av fast egendom. I Sverige har leasing av fast egendom inte varit möjlig som finansieringsform hos finansbolagen. Ett skäl härför är att en utfästelse om framtida förvärv av fast egendom inte kan göras gällande fastighetsrättsligt. Det fanns därför vid tidpunkten för finansbolagslagens tillkomst inte någon produkt i de dåvarande finansieringsföretagen värd namnet fastighetsleasing. Utanför den finansiella sektorn torde det dock redan då ha varit vanligt med en form av "öppna" lösningar. I regeringens prop 1978/79:170 anfördes att leasing av fast egendom undantogs från lagens tillämpningsområde eftersom företeelsen ansågs inrymma olika outhärdade frågor av såväl civil- som skatterättslig natur.

Som beskrivs i promemorian (sid 75—76) har emellertid under de senaste åren vissa former av leasing av fast egendom utvecklats i praxis. Dessa benämnes i regel fastighetsrenting eller fastighetsleasing. Det är underförstått mellan parterna i ett avtal om fastighetsrenting att det löfte om återköp av den fasta egendom som lämnas inte är sakrättsligt giltigt utan endast bindande för dem själva. I andra fall sätts fastigheten på aktier eller andelar i bolag och optionen kommer då att gälla andelarna, som är lös egendom. Frågan om hur man rättsligt skall se på dessa transaktioner och om de nyss berörda förhållandena bör föranleda ny lagstiftning på det civilrättsliga området behandlas f. n. inom justitiedepartementet, eventuellt med sikte på en särskild utredning. När resultatet av en sådan utredning kan föreligga är tills vidare osäkert.

Även kreditmarknadskommittén behandlar frågor om fastighetsleasing men ur andra synvinklar. I kommitténs uppdrag ligger att överväga om leasing av fast egendom — oavsett optionens rättsliga karaktär — bör anses som finansieringsverksamhet och om lämplig kapitaltäckningsgrad för denna typ av tillgång, sålunda just de frågor som tas upp i finansdepartementets promemoria.

Redan den omständigheten att frågan om fastighetsleasing utreds på två andra håll hos myndigheterna talar enligt föreningens mening för att man bör vara försiktig med att tillgripa en provisorisk lagstiftning av nu föreslagen karaktär utan att konsekvenserna är tillräckligt utredda. I detta avseende företer promemorian stora brister.

I promemorian motiveras förslaget främst med att fastighetsleasing som verksamhet är behäftad med osäkerhet och risker. Detta är dock inte visat. I själva verket har fastighetsleasing i sin nuvarande form inte funnits så länge på marknaden att en utvärdering i sak är möjlig. De hotbilder som antyds i promemorian synes i vart fall överdrivna. Att utan en grundlig analys av de juridiska och ekonomiska särdragen avseende fastighetsleasing föra in denna företeelse under finansbolagslagen skulle enligt föreningens mening dessutom öka osäkerheten ytterligare.

Först bör framhållas att de yttre gränserna för begreppet fastighetsleasing eller fastighetsrenting är mycket oklara. Att de renodlade fastighetsrentingföretag som bildats på sistone skulle föras in under lagen kan synas naturligt och övervägande skäl talar för att verksamheten är att se som finansiering. Från dessa bolags sida har det å andra sidan hävdats i debatten att man inte bedriver finansieringsverksamhet utan i stället är att betrakta som fastighetsbolag som driver rörelse, bestående i köp, försäljning och förvaltning av fastigheter. En ytterligare komplikation är att en stor del av fastighetsinnehavet i rentingbolagen i själva verket är transformerat till innehav av andelar i handels- eller kommanditbolag. Optionen ställs ut av dessa bolag, som dock inte skulle kunna förbli handelsbolag eller kommanditbolag om verksamheten betraktades som finansieringsverksamhet. Att handelsbolags- eller kommanditbolagsformen föredras framför en aktiebolagskonstruktion medför vissa kostnads fördelar för parterna. När det gäller de bolag som äger handels- eller kommanditbolagen i fråga, alltså fastighetsrentingbolagen, kan det ifrågasättas om de bedriver finansieringsverksamhet. Den enda egentliga tillgång som förvaltas är ju aktierna i dotterbolagen.

Ett annat problem avser gränsdragningen mot den verksamhet som de traditionella bygg- och fastighetsbolagen bedriver. Det är inte ovanligt att nyuppförda industrifastigheter och kontorshus i slutet av byggnadstiden "sätts på bolag", vanligen handels- eller kommanditbolag. Syftet med detta arrangemang från byggbolagets sida är i regel att underlätta administrationen, uthyrningen och försäljningen av fastigheten. Ofta ställs i detta skede ut en option för en hyresgäst eller annan att senare, dvs. när fastigheten är helt färdig, förvärva densamma. En annan möjlighet är att en hyresgäst erbjuds att förvärva fastigheten inom en viss, längre tid efter färdigställandet mot att han under hyrestiden betalar en hyra som täcker byggnadskostnaderna men som just därför ligger över marknadsvärdet för motsvarande hyresobjekt. Kombinationen hyra—option gör att upplägget skulle kunna betraktas som ett leasingförhållande och, enligt det aktuella departementsförslaget, följaktligen bli ansett som "medverkan till finansiering". Det är dock inte rimligt att tillämpa finansbolagslagen i dessa fall.

Liknande svårigheter uppkommer när man skall skilja fastighetsleasing och liknande från rent fastighetsförvaltande verksamhet. Den omständigheten att ett fastighetsförvaltande bolag under löpande hyresperiod träffar ett avtal med en hyresman om att denna senare skall få köpa fastigheten helt eller delvis bör inte förändra det ursprungliga hyresförhållandets natur, även om hyressättningen påverkas under den återstående hyrestiden.

Ett vanligt sätt att lösa definitionsproblem av nyss beskriven natur är att överlämna åt en tillsynsmyndighet, i det här fallet bankinspektionen, att göra en bedömning från fall till fall. Med hänsyn till de stora värden som här står på spel och till att det rör sig om en straffsanktionerad lagstiftning bör dock förutsättningarna för auktorisation tydligt anges i själva lagen.

Nu anförda omständigheter talar enligt föreningens mening starkt för att någon lagstiftning om fastighetsleasing nu inte bör genomföras på grundval av förslaget i promemorian. Om så ändå sker förordar föreningen att det i motiven klart anges att bankinspektionen vid sin prövning av upplåningsrätten i dessa bolag i regel förutsätts tillämpa undantagsregeln i 7 § första stycket, andra punkten finansbolagslagen. Upplåning skulle alltså medges med upp till 20 gånger det egna kapitalet. Reellt sett resulterar detta i ett kapitaltäckningskrav på ca

4%. Ändå är denna kapitaltäckningsnivå högre än för bankerna för ungefär motsvarande typ av kreditgivning. Fastighetskrediter upp till 75% av marknadsvärdet föranleder i banksammanhang endast en kapitaltäckning om 1% och därutöver med 8%. "Genomsnittlig" kapitaltäckning vid 100% belåning blir därmed 2,75%. Det berättigade i att på detta sätt "diskriminera" ägande av fastigheter jämfört med kreditgivning kan ifrågasättas.

7 Föreningen Auktoriserade Revisorer (FAR)

Skulle de i den föreliggande promemorian behandlade frågorna ändå bli föremål för lagstiftning nu får FAR *i andra hand anför*a följande

— — —

FAR tillstyrker

att definitionen på finansieringsverksamhet vidgas till att omfatta bland annat fastighetsleasing.

— — —

8 Kreditmarknadskommittén

Kreditmarknadskommittén har ingen erinran mot att finansieringsverksamhetsbegreppet nu utsträcks till att omfatta också *fastighetsrenting*. När det gäller frågan om kapitaltäckning för sådan verksamhet hänvisar promemorian till möjligheten att ge dispens från gällande upplåningsbegränsning så att kapitalkravet för ifrågavarande placeringar skulle bli omkring 5%. Ifrågavarande verksamhet innebär — som promemorian också mycket riktigt påpekar — i realiteten att lämna kredit upp till 100% av ifrågavarande fastighetsvärde där säkerheten inte utgörs av pantbrev utan av förvärvet av äganderätten. Det innebär att kreditgivaren tar hela risken av att fastigheten nedgår i värde. Här kan jämförelse göras med lån mot pantbrev i industrifastighet där säkerheten endast upp till 50% av fastighetens värde anses så god att den motsvarar en kapitaltäckningsmässig risknivå på 4%. Lån därutöver skall placeras i 8-procentklassen. Eftersom det i fastighetsrenting oftast är fråga om industrifastigheter anser kommittén att jämförelsen väl ger vid handen att ifrågavarande placeringar bör placeras i 8-procentklassen. Kommittén kommer också i sitt kommande betänkande att föreslå en sådan lösning. Mot denna bakgrund vill kommittén på det bestämdaste avråda från en ordning där dispens ges från upplåningsrättsregeln i finansbolagslagen.

9 Sveriges Industriförbund

Fastighetsleasing har ökat kraftigt under senare tid. Därmed har behovet av att utreda olika frågor i samband med denna verksamhetsform accentuerats. Som anförs i promemorian pågår en allmän översyn av frågorna. I det arbetet bör framförallt justitiedepartementets roll framhållas. Vid en av detta departement nyligen anordnad hearing framkom att fastighetsleasingformen väcker frågor på olika områden såsom civilrättsliga, skatterättsliga, kreditpolitiska och redovisningsmässiga. Frågorna får bl. a. avgörande betydelse för hur ett fastighetsleasingbolag skall karakteriseras och definieras.

Överväganden i berörda frågor fortgår nu inom bl. a. justitiedepartementet.

Vad gäller de kreditpolitiska frågorna bör också nämnas kreditmarknadskommitténs arbete. Varken justitiedepartementet eller kommittén har ännu lagt fram några ställningstaganden. Förslaget i promemorian om att fastighetsleasingföretagen skall betecknas som finansbolag och inordnas under lagen om finansbolag föregriper därför den allmänna översyn som nyss skisserats. Detta är olyckligt.

Fastighetsleasing är en ur industrins synvinkel positiv och viktig företeelse. En av effekterna med avtalsformen är att ett industriföretag kan förstärka sin ekonomiska position, vilket kan omsättas i investeringar och utökad verksamhet. Detta är positivt inte bara för industrin utan också ur allmän synpunkt. Industrin anser det viktigt att fastighetsleasing får utvecklas. Promemorians förslag skulle innebära att ett omfattande lagkomplex — lagen om finansbolag — fullt ut skulle bli tillämpligt på fastighetsleasingbolagen.

Enligt förbundets mening bör resultatet av hela översynen av fastighetsleasingfrågorna — bl. a. inom justitiedepartementet — avvaktas innan ställningstagandet görs till det i promemorian framlagda förslaget. Vid denna senare tidpunkt bör ett bättre beslutsunderlag föreligga. Underlaget i promemorian är för ofullständigt och ej acceptabelt som grund för lagstiftning. Särskilt olyckligt är oklarheterna i de grundläggande civilrättsliga frågorna som inte ens är närmare analyserade. Vidare har inte viktiga gränsdragningsfrågor behandlats, t. ex. gränsen mellan fastighetsleasingföretag, byggföretag och fastighetsförvaltande företag.

10 Småföretagens Riksorganisation (SHIO)

Organisationen anser även att man inte med ledning av promemorians material om fastighetsleasingbolag kan urskilja konsekvenserna av att dessa bolag omfattas av lagen om finansbolag. Såväl kreditmarknadskommitténs huvudbetänkande som justitiedepartementets utredning om leasing av fast egendom bör avvaktas innan denna fråga avgörs.

Småföretagens Riksorganisation avstyrker med hänsyn till ovanstående ett genomförande av förslaget i promemorian om auktorisation av finansbolag samt förslaget att låta finansbolagslagen omfatta företag som sysslar med fastighetsleasing.

11 Svenska Försäkringsbolags Riksförbund

När det gäller beskrivningen i promemorian av verksamhetsformen fastighetsleasing uttalas på sid 77 att den beräkning av hyran efter realränta som i vissa fall förekommer i verksamheten innebär en indexering av den svenska kreditmarknaden som ur kreditpolitisk synvinkel bör förhindras. Riksförbundet, som i remiss-svar över den kreditpolitiska lagstiftningens tillämpning i form av räntereglering för försäkringsbolag uttalat att realränta eller indexlån bör få förekomma som ett instrument bland andra på kreditmarknaden, ifrågasätter om uttalandet har någon relevans för den i sammanhanget aktuella frågeställningen.

12 FastighetsRenting AB

Tjänsten fastighetsrenting introducerades i Sverige för tio år sedan av SPP. Sedan dess har en rad företag bildats för att helt eller delvis arbeta med fastighets-

renting/fastighetsleasing (benämningen varierar). Med som ägare/intressenter i dessa företag finns välkända och seriösa företag som SPP, AMF, PK-banken, Trygg-Hansa, Skandia, S-E-Banken och sparbankerna samt ett flertal av de större byggbolagen, t. ex. Skanska, BPA och Riksbyggen.

På hyresgästsidan återfinns också välkända företag som Nobel, Ericsson, Stora, IBM, ASG, Procordia, SAS, för att bara nämna några. Även kommuner finns med som hyresgäster.

Inga missförhållanden eller ens tendenser till missförhållanden har påtalats av berörda parter, dvs. rentingföretagen och deras hyresgäster, under de tio år verksamheten pågått. Däremot finns allmänna utsagor från Föreningen auktoriserade revisorer, Industriförbundet, m. fl. om den nytta för näringslivet som rentingföretelsen innebär.

Fastighetsrenting har tillkommit för att industriföretag och andra anser sig kunna använda sitt eget kapital bättre i den egna huvudverksamheten än om det är bundet i fastigheter. Med hjälp av renting ökar alltså investeringskapitalet i näringslivet utan extern upplåning. Det frigjorda kapitalet möjliggör egenfinansiering av utvecklingsinsatser och bidrar aktivt till ökad konkurrenskraft för svensk industri och svenskt näringsliv.

Mot den här bakgrunden framstår det som minst sagt uppseendeväckande att finansdepartementet i rubricerad promemoria lägger fram ett förslag till provisorisk lagstiftning rörande fastighetsrenting.

Förslaget har inte föregåtts av vare sig kartläggning eller analys av aktuella branschförhållanden. Någon analys av eventuella missförhållanden har heller inte gjorts.

Intrycket av improvisation förstärks av den starkt forcerade beslutstakten. Förslaget presenterades i slutet av december 1987 och är avsett att träda i kraft redan den 1 maj 1988.

Inte ett enda fastighetsrentingföretag har fått promemorian på remiss, trots att antalet remissinstanser är så högt som tjugosju. Även detta är högst uppseendeväckande. Svensk tradition bjuder att den som berörs av ett politiskt beslut skall ges rimliga chanser att komma med synpunkter, *innan* beslut fattas.

I det aktuella fallet ökar vikten av att berörda parter hörs, eftersom förslaget i den form det föreligger helt saknar bakgrundsanalys och hållbar argumentering.

FastighetsRenting avstyrker följaktligen förslaget i promemorian i den del det berör fastighetsrenting.

Samtidigt förklarar vi oss beredda att konstruktivt medverka i det allmänna översynsarbete rörande fastighetsrenting som pågår inom dels justitiedepartementet, dels kreditmarknadskommittén.

FastighetsRenting AB

Avslutningsvis vill vi kort presentera företaget FastighetsRenting AB och något kommentera resonemangen i promemorian.

FastighetsRenting är ett fastighets- och byggbolag. FastighetsRenting köper, bygger, hyr ut och säljer fastigheter. I åtskilliga fall ställer FastighetsRenting ut en option för hyresgästen att i framtiden förvärva fastighet till visst pris.

Optionen som FastighetsRenting ställer ut innebär *aldrig* ett tvång för hyresgästen att köpa, bara en möjlighet.

Fördelarna för ett företag att sälja sin fastighet och sedan hyra den kan i korta drag sammanfattas med följande punkter:

- *Frigör kapital.* Genom en rentingaffär frigörs resurser för andra investeringsmöjligheter.
- *Starkare balansräkning.* Företagens finansiella styrka ökar, vilket stärker deras konkurrenskraft.
- *Internhyressättning.* Efter en rentingaffär åsätts varje enhet av fastigheten en marknadshyra, vilket i allmänhet leder till en effektivisering av verksamheten.
- *Strategiska fastigheter.* Gemensamt för de företag som väljer rentingalternativet är att den aktuella fastigheten ofta är av strategisk betydelse för företaget. Återköpsmöjligheten ger företaget ett starkare besittningsskydd än i ett rent hyresförhållande. Även om man inte för tillfället har några planer på återköp, kvarstår möjligheten.

Den kraftiga utvecklingen för FastighetsRenting och andra rentingföretag har visat att svenskt näringsliv har ett stort behov av att hyra med option. Att i framtiden ha möjligheten att återfå ägarkontrollen av fastigheten är för många av de stora industriföretagen ett livsvillkor för att våga sälja sin fastighet — alternativt låta ett byggföretag uppföra en industrianläggning för att sedan hyra den med option. (Den senare lösningen ligger t. ex. till grund för FastighetsRentings affär med IBM i Göteborg.)

FastighetsRenting kan lämpligast karakteriseras som ett fastighetsbolag som arbetar med ett optionsförfarande för att öppna nya marknader för fastighetsbolagen. Om förslaget i finansdepartementets promemoria genomförs uppstår en rad mycket svåra gränsdragnings- och definitionsproblem mellan vad som är finansbolag, fastighetsbolag och fastighetsrentingbolag. Dessa problem har inte alls berörts av författarna till promemorian. Skillnaderna mellan fastighetsbolag/fastighetsrentingföretag och finansbolag är i själva verket så stora att de på ett avgörande sätt talar emot en likartad reglering av de olika företagsformerna.

Den grundläggande anledningen till att finansdepartementet i promemorian vill auktorisera finansbolagen är omtanken om konsumenterna.

FastighetsRenting arbetar inte med några affärsförhållanden gentemot konsument. Företaget arbetar med uthyrning av fast egendom till juridiska personer, realvärden. Finansbolagen, däremot, arbetar med leasing av lös egendom till såväl juridiska som fysiska personer. Dessa objekt förslits relativt snabbt och sjunker i värde. Här finns en grundläggande skillnad i finansbolagens och fastighetsbolagens riskprofil. Fastighetsbolagen/fastighetsrentingbolagen köper fastigheter till marknadsvärden, varvid fastighetsvärderingen är det centrala. Finansbolagen, å sin sida, grundar sina affärsbeslut på en kreditbedömning av potentiella låntagare.

En risk som finansdepartementet pekar på i promemorian är att rentingföretagen inte skulle ha en kongruens mellan sin intäktssida och sin kostnadssida. Då FastighetsRenting i det stora flertalet fall i sin hyressättning begagnar sig av ränteklausuler torde företagets riskexponering vara lägre än de traditionella fastighetsbolagens, vilka på sin intäktssida oftast arbetar med konsumentprisindexklausuler och på sin kostnadssida med fasta eller rörliga räntesatser.

Som bolag betraktat är därför FastighetsRenting utsatt för lägre risker än både finansbolag och traditionella fastighetsbolag.

Vi betraktar oss således som ett fastighetsbolag och bör behandlas som ett sådant. Vi ser inga behov av att reglera fastighetsrenting som företeelse, då det bara skulle leda till minskad konkurrens eller snedvridna konkurrensförhållanden på fastighetsmarknaden. En omedelbar effekt av reglering skulle således bli ökade kostnader för hyresgästerna.

13 Entreprenörföreningen

I promemorian föreslås viss ändring av finansbolagslagens definition av finansieringsverksamhet. Syftet härmed är att s. k. fastighetsleasing skall falla under lagens tillämpningsområde. Motivet för att så bör vara fallet anges i promemorian vara att fastighetsleasing skall bli föremål för offentlig insyn och att garantier därmed skall skapas för att verksamheten "drivs i sunda former".

Som konstateras i promemorian har fastighetsleasing funnits på marknaden i ca 10 år och omfattningen av densamma är betydande. Såvitt Entreprenörföreningen har sig bekant finns inga exempel under denna tid på att fastighetsleasing drivits i osunda former eller att någon lestagare förorsakats skada. De farhågor som uttalas i promemorian beträffande risker etc. med fastighetsleasing förefaller sålunda enligt Entreprenörföreningen vara överdrivna.

Även i övrigt ger promemorian intryck av en tämligen negativ inställning till fastighetsleasing. Någon grund härför anser Entreprenörföreningen inte finnas. Enligt föreningens mening är fastighetsleasing en för industrin positiv företeelse och föreningen anser att det snarast finns skäl att tillse att förutsättningar skapas för en utveckling av densamma i stället för att införa regler som verkar hindrande eller försvärande för verksamheten. Fastighetsleasing gör det sålunda bl. a. möjligt för lestagaren att frigöra kapital som kan användas för investeringar och utökad verksamhet etc. Detta innebär i sin tur att fastighetsleasing även ur allmän synpunkt utgör en positiv företeelse.

I och för sig finns när det gäller fastighetsleasing frågeställningar på olika områden som inte är helt klarlagda. Som uttalas i promemorian pågår dock en allmän översyn av fastighetsleasingen. Översynen omfattar enligt promemorian såväl den fastighetsrättsliga sidan av fastighetsleasing som den kreditpolitiska. Någon anledning att föregripa dessa utredningar har i promemorian inte visats föreligga. Därtill kan konstateras att det förslag som läggs fram i promemorian riskerar att medföra vissa gränsdragningsproblem. De närmare förutsättningarna för hur en avgränsning skall ske mellan fastighetsleasing och andra verksamheter som inrymmer uthyrning av fastigheter m. m. ges sålunda inte. I stället konstateras bara att avgränsningen bör ske utifrån den praxis som utvecklats när det gäller leasing av lös egendom. Med hänsyn till den stora betydelse avgränsningen har — och till att lagstiftningen dessutom är straffsanktionerad — är det enligt Entreprenörföreningens mening inte acceptabelt att förutsättningarna för lagens tillämplighet är så oklara som är fallet enligt det föreliggande förslaget.

Entreprenörföreningen anser mot bakgrund av ovanstående inte att det finns skäl att utan ordentlig utredning och analys mer eller mindre provisoriskt lagstifta om fastighetsleasing. Entreprenörföreningen avstyrker därför bestämt ett genomförande av promemorieförslaget i nu berörd del.

I promemorian föreslås att "fastighetsleasing" eller "fastighetsrenting" skall anses utgöra finansieringsverksamhet enligt lagen om finansbolag.

Nordisk Renting AB är ett byggnads- och fastighetsbolag som köper, säljer, bebygger och hyr ut olika slags fastigheter. I samband härmed utställs ofta en option till hyresmannen, som härigenom erhåller en rättighet att i framtiden förvärva fastigheten i fråga på vissa bestämda villkor.

Enligt promemorians beskrivning av fastighetsleasing skulle förmodligen vissa delar av vår verksamhet karaktäriseras som finansbolagsverksamhet och andra delar inte. Detta förhållande torde sannolikt drabba de flesta byggnads- och fastighetsbolag eftersom avgränsningen mellan fastighetsleasing och annan fastighetsförvaltning är synnerligen oklar.

Eftersom promemorian inte innehåller någon som helst analys av denna avgränsningsproblematik och de komplikationer som på grund härav kan uppstå anser vi att föreliggande förslag inte kan läggas till grund för lagstiftning.

Från principiella, näringsfrihetsmässiga och inte minst konkurrensneutrala utgångspunkter krävs en klar definition av vad som skall anses utgöra fastighetsleasing i lagens mening.

Fastighetsleasing föreslås dessutom medföra betydande krav på kapitaltäckning till skillnad från den fastighetsförvaltning, som inte anses utgöra fastighetsleasing.

Detta skulle medföra en betydande snedvridning av konkurrensen på marknaden till nackdel för i första hand hyresgästerna. Kraven på kapitaltäckning har till och med föreslagits högre än motsvarande krav i banklagen, vilket vi finner alldeles orimligt.

Eftersom överträdelse av den föreslagna lagstiftningen föreslås bli straffbelagd, med böter eller fängelse upp till ett år, måste vi av lagstiftningen rimligen kunna utläsa vilka verksamheter som kräver tillstånd och inte.

Vi anser att promemorians förslag, såvitt gäller fastighetsleasing, överhuvudtaget inte är motiverad.

I promemorian saknas helt någon kartläggning av fastighetsleasingens omfattning och inte heller finns någon utredning om eventuella missförhållanden. Tvärtom påpekas att de flesta s. k. fastighetsleasingavtalen slutits av välnömerade företag.

Mot bakgrund av detta finner vi inget skäl till att just denna fråga behandlas extra skyndsamt, såsom motivet är för behandling av finansbolagsverksamhet, som riktar sig mot hushåll.

Eftersom frågor om fastighetsleasing nu dels behandlas av kreditmarknadskommittén, dels är föremål för en allmän översyn på andra håll, måste en ny och illa underbyggd lagstiftning i detta läge förefalla synnerligen omotiverad.

Vi vill därför föreslå att departementet avvaktar bland annat kreditmarknadskommitténs betänkande i denna del innan eventuellt ny lagstiftning föreslås.

Det är med stor undran och förvåning som vi noterat, att inte någon företrädare för byggnads- och eller fastighetsbranschen eller för s. k. fastighetsrentingföretag beretts tillfälle att avge yttrande.

Vi inger detta yttrande, trots att vi ej inbjudits här till, därför att vi ser så uppenbara brister i föreliggande förslag.

Vi köper, bygger, hyr ut och säljer fast egendom. I samband med nyttjanderättsupplåtelse utställs i regel en option för hyresmannen att i framtiden förvärva fastigheten för visst pris.

I promemorian föreslås att "fastighetsleasing" eller "fastighetsrenting" ska anses utgöra finansieringsverksamhet enligt lagen om finansbolag. Utan någon analys, då det gäller att avgränsa fastighetsleasing från annan verksamhet som ej bör utgöra finansieringsverksamhet, sägs att ledning bör hämtas "från den praxis som utvecklats vad gäller leasing av lös egendom". Det torde inte finnas någon sådan praxis som skulle kunna klargöra huruvida bl. a. vi skulle bli att bedöma såsom finansbolag eller inte. Detta finner vi synnerligen otillfredsställande. Vi erinrar om att gränsdragningsfrågan blir av mycket stor betydelse inte bara för oss, utan för många företag i fastighetsbranschen, som bedriver olika typer av rörelse.

Från principiella och näringsfrihetsrättsliga utgångspunkter krävs en klar definition av vad som ska anses utgöra fastighetsleasing i lagens mening.

Vi anser inte heller att promemorians förslag, såvitt gäller s. k. fastighetsleasing, är tillfredsställande motiverade. Bl. a. innebär den föreslagna kapitaltäckningsregeln för fastighetsleasingbolag ett betydligt högre kapitalkrav än motsvarande krav i banklagen, vilket vi finner orimligt.

Fastighetsleasing är enligt uppgift i promemorian f. n. föremål för en allmän översyn inom departementet. Vi anser att den nu föreslagna lagstiftningen vad gäller fastighetsleasing ska anstå till dess den allmänna översynen avslutats. De frågor som aktualiserats i promemorian bör nämligen bedömas i samband med denna översyn. Vidare bör i detta sammanhang även beaktas resultatet av kreditmarknadskommitténs betänkande, vilket väntas komma i april 1988.

Sammanfattningsvis avstyrks att innehållet i promemorian vad gäller fastighetsleasing läggs till grund för lagstiftning.

16 Svensk Fastighetsleasing AB

Fastighetsleasing som företeelse har tidigare bedömts i samband med utformningen av nuvarande finansbolagslagen. Det framkom då att upplåtande av fast egendom inte skulle omfattas av finansbolagslagen, beroende på bl. a. svårigheter att definiera företeelsen och klargöra gränsdragningen mot närallgande verksamheter.

Kriteriet på fastighetsleasing är i det nu framlagda förslaget tydligen tänkt att ske utifrån en bedömning om bolaget bedriver sin uthyrning efter samma praxis och omfattning som gäller vid uthyrning av lös egendom. En sådan klassificering framstår som vag och godtycklig. Uthyrning av fastighet med antingen option på framtida köp eller hyressättning baserad på olika ränteförändringar är inte ovanlig på marknaden. Den tänkta klassificeringen skulle lätt kunna få till följd att vissa fastighetsleasingbolag regleras medan företeelsen tillåts fortleva oreglerad i andra icke-reglerade bolag. De senare skulle alltså kunna bedriva sin verksamhet utan att ha tillräckligt eget kapital, lämplig ägarstruktur eller tillräckligt kunnande inom fastighetsbranschen och därmed orsaka just de problem som beskrivs i promemorian.

I promemorian beskrivs vissa möjliga risker förknippade med fastighetsleasing. Vi har viss förståelse för dessa farhågor men uppfattar dem överdrivna då vi hittills inte kunnat se några som helst tendenser till vad som beskrivs i promemorian. Med hänvisning till vad vi anför ovan anser vi det vara av stor vikt att endast seriösa företag med ett tillräckligt eget kapital arbetar med fastighetsleasing. Därför motsätter vi oss inte att regler skapas för denna verksamhet. Vi vänder oss däremot bestämt mot den oklarhet med vilken förslaget söker definiera fastighetsleasingverksamheten.

Vi förstår inte heller varför reglering av fastighetsleasing med denna hast tillfogats förslaget till Auktorisation av finansbolag.

Kreditmarknadskommittén, som beräknas slutföra sitt arbete under 1988, har enligt uppgift för avsikt att behandla fastighetsleasing. Kommittén kommer att belysa denna verksamhet med utgångspunkt i de motiveringar som i promemorian anförts som skäl att nu inordna fastighetsleasing under finansbolagslagen. Inom kommittéarbetet skulle det kunna ges möjlighet att utföra den nödvändiga undersökning av företagens fastighetsleasing som måste föregå ett övervägande huruvida företag som bedriver fastighetsleasing skall omfattas av auktorisation, kapitalkrav och liknande.

Vi avvisar således förslaget att fastighetsleasing regleras på det sätt som anges i promemorian. Vi ställer oss emellertid positiva till att kreditmarknadskommittén utreder fastighetsleasing och lägger fram ett förslag till huruvida denna verksamhet skall kunna regleras. I detta sammanhang anser vi också att man bör utnyttja de erfarenheter som företag verksamma inom just fastighetsleasing gjort av olika former av fastighetsuthyrning.

17 Skandinavisk Fastighetsrenting AB

Fastighets- och finansmarknaderna har under de senaste åren varit föremål för en kraftig utveckling. Nya tjänster har ständigt växt fram. Vissa av dessa nya tjänster innebär närmanden mellan de mer traditionella fastighets- och finansmarknaderna. Fastighetsrenting eller fastighetsleasing är en av dessa företagsformer. Den kraftiga utvecklingen av fastighetsrenting/leasing är ett uttryck för det stora behov svenskt näringsliv har att hyra med option. Att ha möjlighet att få ägarkontrollen av fastigheten i framtiden är för många industriföretag en eftertraktad förstärkning av besittningsskyddet till fastigheten. Att därifrån anse företagens fastighetsrenting/leasing vara en finansiell tjänst leder för långt.

Departementets promemoria avhandlar i huvudsak frågor kring auktorisation av finansbolag. Vi konstaterar att det i den remitterade promemorian helt saknas en kartläggning av fastighetsrentingens omfattning, hur aktörerna ser ut och hur kundkretsen är beskaffad. Än mindre finns någon utredning om eventuella missförhållanden.

Den remitterade promemorian saknar dessutom en definition av företagens fastighetsrenting/leasing. Inte minst illustreras detta av att de i 3 § finansbolagslagen gjorda undantagen för finansiering i samband med produktionsföretags avsättning av egna tjänster eller varor föreslås bli oförändrade. I de flesta byggnads- och fastighetsbolag förekommer hyresavtal både med och utan ränteklausuler. Detta skapar gränsdragningsvårigheter och därigenom konkurrensneutralitetsproblem. Liknande svårigheter uppkommer om man skall skilja fastighets-

renting/leasing från övrig fastighets- och kapitalförvaltande verksamhet. Den omständigheten att ett fastighetsförvaltande bolag under löpande hyresperiod träffar ett avtal med en hyresman om att denne senare skall få köpa fastigheten bör inte förändra det ursprungliga hyresförhållandets natur, även om hyressättningen påverkas under den återstående hyrestiden.

Från principiella och näringsfrihetsmässiga utgångspunkter krävs en klar definition av vad som ska anses utgöra fastighetsrenting/leasing.

Fastighetsrenting/leasing är enligt den remitterade promemorian föremål för en översyn inom departementet. Vi anser det rimligt att avvakta lagstiftning tills dess den allmänna översynen avslutats. Vidare bör även beaktas kreditmarknadskommitténs betänkande. Enligt vår uppfattning finns inga motiv för ett forcerat och mindre penetrerat lagförslag.

Vidare kan vi tycka det vara något förvånande att vi som aktör på den marknad som departementet anger som "fastighetsleasingmarknaden" inte inbjudits att yttra oss över finansdepartementets förslag. Ej heller har oss veterligen någon annan tänkbar företrädare för företeelsen "fastighetsrenting/leasing" inbjudits att yttra sig.

Vi förstår betydelsen av de synpunkter finansdepartementet har lämnat och är icke negativa till insyn i och rimliga krav på vår verksamhet om detta sker på genomtänkta, tydliga och konkurrensneutrala villkor.

Men då vi finner den remitterade promemorian, i de delar den behandlar fastighetsleasing, dåligt genomarbetad saknas idag enligt vår uppfattning helt underlag för lagstiftning rörande fastighetsrenting/leasing.

18 Granit & Beton Fastighetsrenting AB

Inledningsvis konstateras att nämnda promemorian kapitel 4 innehåller ett avsnitt som särskilt behandlar fastighetsleasing. I avsnittet presenteras ett lagförslag som angår alla de bolag som gör eller tidigare gjort s. k. fastighetsleasingaffärer. Till vår förvåning kan vi dock notera att inga företrädare för de fristående fastighetsleasingbolagen finns med bland alla de av departementet utsedda remissinstanser. Detta är förbryllande och synnerligen anmärkningsvärt.

Det är vidare svårt att förstå av vilket skäl finansdepartementet måste behandla frågan om fastighetsleasing så skyndsamt och summariskt. Detta särskilt mot bakgrund av kreditmarknadskommitténs pågående arbete och det faktum att fastighetsleasing utreds ur civilrättslig synpunkt av Justitiedepartementet. Ett förslag om fastighetsleasing kan inte baseras på så svaga argument som t. ex. att det inte torde föreligga något skäl att behandla leasing av fast egendom i annan ordning än lös egendom. Här måste istället ske en grundläggande undersökning av verksamhetens omfattning, intressenter och villkor. Justitiedepartementet har just i detta syfte hållit en hearing med branschens företrädare.

Distinktionen mellan s. k. fastighetsleasingbolag och andra fastighetsbolag förefaller f. n. svävande. Vi vill påpeka att denna typ av fastighetsaffär med en utköpsoption för hyresmannen idag är vanligt förekommande hos många byggföretag, fastighetsbolag, försäkringsbolag m. fl.

Vi är inte negativa — sannolikt inte heller branschen — till insyn och ej heller till konkurrensneutral reglering. Med åberopande av konkurrensneutral reglering åsyftar vi de olikheter som föreligger i lagförslaget beroende på i vilken bolags-

form verksamheten bedrivs. Vi tror definitivt inte att fastighetsleasing som bedrivs i fristående bolag utan vidare kan eller bör jämföras med ett finansbolag som till stor del sysslar med konsumentkrediter.

Sammanfattningsvis avstyrker vi förslaget om fastighetsleasing. Vi menar istället att Justitiedepartementet och kreditmarknadskommitténs utredningar skall bilda underlag för nya lagstiftningsförslag varvid vi förutsätter att även fastighetsleasingbolagens företrädare ges tillfälle att yttra sig.

3 Avräkning för kapitaltillskott till dotterbolag

1 Bankinspektionen

En väsentlig regel för att bevara soliditeten i ett kreditinstitut utgörs av den *avräkningsregel* som återfinns i bankrörelselagen. Regeln innebär att det bokförda värdet av vad en bank som aktiekapital eller i annan form tillskjutit till in- eller utländskt företag som bedriver någon form av bankverksamhet skall avräknas från bankens eget kapital. En liknande regel finns i fondkommissionslagen. Bankinspektionen föreslog i sin skrivelse 1982 att motsvarande regel skulle införas i finansbolagslagen och tillstyrker sålunda att avräkningsregeln införs nu. Avräkningen kommer att följa den praxis som etablerats för banker. De övergångsproblem som finns torde i nuvarande kreditmarknadsläge kunna lösas inom ramen för de föreslagna övergångsreglerna.

2 Svenska sparbanksföreningen

Sparbanksföreningen vill slutligen peka på ett förhållande som har samband med den föreslagna avräkningsregeln, att man från ett finansbolags eget kapital skall avräkna vad bolaget tillskjutit till annat företag som bedriver finansieringsverksamhet. Enligt föreningens mening talar övervägande skäl för att det i den för finansbolagen gällande upplåningsrättsregeln bör införas en avräkningsregel som motsvarar den som gäller enligt bankernas kapitaltäckningsbestämmelser. Det ter sig i så fall rimligt att viss del av de överavskrivningar som görs på leasingobjekt får inräknas i kapitalbasen och därmed bli upplåningsrättsgrundande. Ett förslag av sådan innebörd — att 40 % av ifrågakvarande överavskrivningar skulle få inräknas i kapitalbasen — framfördes av bankinspektionen i en skrivelse år 1982, vilken nu behandlas av kreditmarknadskommittén. Sparbanksföreningen föreslår att kapitalbasen breddas genom att överavskrivningarna till viss del tillåts ingå i denna.

3 Sveriges Föreningsbankers Förbund

Slutligen går SFF in på förslaget avseende ändring i upplåningsrättsreglerna.

SFF delar helt uppfattningen att det är riktigt att reglerna skärps. Inte minst är det fråga om att ändra en bestående skillnad i reglerna för banker och finansbolag. Det är naturligtvis inte konkurrensneutralt att bank i kapitaltäckningshänseende får avräkna från sitt eget kapital satsningar i företag som bedriver finansieringsverksamhet medan motsvarande inte gäller för finansbolag. SFF är emellertid tveksam till om det är rätt att genomföra denna ändring redan nu. Inom KMK har diskuterats ett förslag om att införa en regel om s. k. konsolide-

rad kapitaltäckning, i bankbolagskoncerner. Denna princip, som synes ha fått genomslag i de flesta länder inom den s. k. 10-gruppen, förefaller ha vunnit gehör även inom KMK och kommer troligen att införas i den svenska lagstiftningen. Om så blir fallet kommer den troligen även att bli tillämplig för finansbolagskoncerner. Vid sådant förhållande kommer finansbolagen att få en viss lättnad avseende kapitalkravet jämfört med det som föranleds av de i promemorian föreslagna reglerna (dock en avsevärd skärpning jämfört med nuläget).

Den beskrivna situationen leder till att finansbolagen skulle utsättas för en otillfredsställande ryckighet när det gäller kapitalkravet om förslagen i departementspromemorian leder till en provisorisk lagstiftning. SFF kan därför inte tillstyrka förslaget, trots att det skulle medföra en tidigareläggning av en förbättring av konkurrensförhållandena mellan bank och finansbolag. Om förslaget ändå genomförs redan nu vill SFF peka på en detalj, som i vart fall övergångsvis bör ändras. Förslaget om avräkning från eget kapital vid satsningar i bolag som bedriver finansieringsverksamhet — i kombination med den definition av finansieringsverksamhet som föreslås — leder till att finansbolag får avräkning till 100 % för den händelse kapital satsas i kreditaktiebolag. Detta innebär ett hårdare krav än bankernas i motsvarande fall (8 % kapitaltäckning). Även om det ovan berörda — inom KMK diskuterade — förslaget om s. k. konsoliderad kapitaltäckning senare leder till en avsevärd skärpning för bankerna särskilt avseende aktieinnehav i kreditaktiebolag finns ingen anledning att under en kort övergångstid införa regler som helt vänder på konkurrensförutsättningarna. SFF anser således att — i den mån finansbolag har aktier i kreditaktiebolag — avräkningsregeln bör konstrueras så att den i realiteten innebär en kapitaltäckning på 8 %.

SFF har i sak inget att erinra mot övriga förslag.

4 Finansbolagens Förening

Inledning

I promemorian föreslås ett tillägg till 11 § finansbolagslagen av innebörd att det från finansbolagets egna kapital skall avräknas det bokförda värdet av vad bolaget som aktiekapital eller i annan form tillskjutit till annat in- eller utländskt företag som driver finansieringsverksamhet.

De nuvarande upplåningsrättsbestämmelserna för finansbolag innehåller ingen föreskrift om avräkning från bolagets eget kapital för vad bolaget tillskjutit till organisationsföretag. Den beskrivna regeln är i sak identisk med den bestämmelse i 2 kap. 9 § bankrörelselagen som reglerar motsvarande förhållanden för banker.

Regeln innebär att det "koncerntänkande" som nu finns när det gäller kapitalförsörjningen i banker överförs på finansbolagskoncerner. Den föreslagna regeln kommer att ställa stora krav på stora kapitaltillskott i många finansbolag.

Föreningen har i princip inget att invända emot att en viss avräkning av värdet av aktieinnehav i dotterbolag skall ske i moderbolaget. Det egna kapitalet skall inte helt eller delvis kunna utgöra riskkapital i flera kreditinstitut samtidigt. Föreningen har dock allvarliga invändningar mot förslaget i dess nuvarande form. Enligt föreningens bestämda uppfattning måste regeln kompletteras med ändrade regler för bestämning av kapitalbasen. Vidare bör själva avräkningsbe-

stämelsen förändras till sitt innehåll. Från moderbolagets eget kapital bör nämligen avräknas endast så stor del av det bokförda värdet av aktierna i dotterbolaget som motsvarar värdet av det egna kapitalet i det ägda bolaget. Föreningens synpunkter utvecklas i det följande

Allmänt om kapitaltäckningsbestämmelser

På senare tid har man i olika utredningssammanhang diskuterat kapitalkraven för främst banker, i Sverige också för finansbolag och andra kreditinstitut.

En arbetsgrupp (Baselkommittén) inom den så kallade 10-gruppen i OECD och i vilken Sverige ingår har i åtskilliga år arbetet på att höja kapitalkraven på banker med internationell verksamhet i syfte att öka stabiliteten inom det internationella banksystemet. Gruppen har nu lagt fram ett förslag som under våren 1988 remissbehandlas i Sverige. Det kommer sannolikt att leda till lagstiftning så småningom.

En viktig del av kreditmarknadskommitténs arbete är att föreslå nya regler om kapitalkrav och kapitaltäckning för banker och finansbolag. Kommittén avser att lägga fram dessa förslag dels i sitt huvudbetänkande dels i ett delbetänkande under 1988. Med hänsyn till att viss samordning är önskvärd med 10-gruppens förslag väntas det definitiva förslaget först i det senare delbetänkandet.

En gemensam strävan i dessa båda förslag är att få till stånd en mer realistisk värdering av riskerna i olika kreditengagemang från kreditinstitutens sida, vilket motiverar ändringar i kapitaltäckningsbestämmelserna.

Parallellt härmed löper tanken att även kapitalbasen bör bestämmas på ett mer adekvat sätt. Ett viktigt led häri är att en skäligen andel av värderegleringsreserverna föreslås ingå i det egna kapitalet. För finansbolagens vidkommande föreslår kommittén sålunda att 40 % av värderegleringsreserverna för leasing i fortsättningen skall inräknas i kapitalbasen. I linje härmed föreslår kommittén vidare en avräkningsregel för finansbolag, identisk med den som nu föreslås.

Föreningen konstaterar att den utveckling mot ett ökat koncerntänkande i redovisningshänseende som nu präglar utvecklingen är logisk. Men när förändringar skall genomföras anser föreningen att tre krav ovillkorligen bör ställas på lagstiftningen.

För det *första* skall ändringarna i sig vara välmotiverade och logiskt konstruerade.

För det *andra* bör ändringarna så långt möjligt genomföras samtidigt för alla institut under tillsyn för att konkurrensjämligheter skall undvikas.

För det *tredje* måste förslagen vara så utformade att ryckigheter i kapitalanskaffningen motverkas.

Föreningen anser att kritik kan anföras mot det nu framlagda förslaget från alla dessa utgångspunkter. I korthet innebär kritiken *att* man vid avräkningsregelns utformning inte har beaktat bestämmelsens syfte som är att eliminera dubbelräkningen av det egentliga riskkapitalet inom en koncern, *att* regeln har utbrutits ur sitt logiska sammanhang, vilket innebär att de betydligt viktigare frågorna om kapitaltäckning och vidgning av kapitalbasen lämnats utanför samt *att* ändringen kommer att åtminstone temporärt medföra starkt ökade kapitalkrav för vissa finansbolag. Eftersom denna effekt kommer att mildras när de av kreditmarknadskommittén/10-gruppen förordade reglerna införs blir följden just den ryckighet i kapitalanskaffningen som bör motverkas.

Avräkningsregelns konstruktion

I en framställning år 1982 anförde bankinspektionen att en regel om avräkning borde införas för även finansbolagens vidkommande. Inspektionen anförde därvid att finansbolagens möjlighet att i samma juridiska person driva inte bara finansieringsverksamhet utan åtminstone teoretiskt välja annan verksamhet med en kapitaltäckning på ca 8 % medför att ett sådant diversefierat bolags hela upplåning kommer att ställas i relation till bolagets kapitalkrav oavsett för vilken verksamhet upplåningen verkställs och att för de fall de upplånade medlen används för tillskott av riskkapital i form av aktier/eller förlagskapital till olika bolag, den nuvarande kapitaltäckningsregeln inte är tillfredsställande.

Framställningen hänvisades till kreditmarknadskommittén.

Kommittén överväger med anledning härav en ordning som i huvudsak innebär

att den nuvarande upplåningsrättsregeln ersätts med en kapitaltäckningsbestämmelse, utformad som en trappa med varierande kapitaltäckningsgrader beroende på risktagandet, i stort sett följande de principer som gäller för bankerna,

att banklagens regel om avräkning för dotterbolagsaktier i tillämpliga delar överförs till den gemensamma ramlagen för kreditinstituten och

att kapitalbasen breddas jämfört med nuvarande finansbolagslag i så måtto att däri skall ingå även 40 % av överavskrivningen på leasing.

Föreningen delar uppfattningen att upplåningsrättsregeln bör ersättas med en kapitaltäckningsregel för finansbolagens vidkommande. Banklagsregeln bör i vissa hänseenden kunna utgöra mönster för en sådan bestämmelse. Föreningen stödjer också tanken på att överavskrivningarna på leasing bör inräknas i kapitalbasen på av bankinspektionen föreslaget sätt. Som framhållits ovan är det i själva verket nödvändigt att genomföra åtminstone den sista förändringen om man dessutom tänker införa regler om avräkning för dotterbolagsaktier.

När det gäller den sistnämnda frågan vill föreningen inledningsvis framhålla att det motiv som inspektionen ursprungligen anförde för regelskärpningen i frågan inte torde äga full giltighet om kreditmarknadskommitténs förslag genomförs i övrigt. De blivande kreditmarknadsbolagen får nämligen definitionsmässigt endast ägna sig åt finansieringsverksamhet, låt vara att detta begrepp vidgas något jämfört med den nuvarande definitionen i 1 § finansbolagslagen. Dessa bolag kommer därmed att vara hårdare styrda i sin utlåningsverksamhet, vilket bidrar till en minskning av riskexponeringen.

Icke desto mindre godtar föreningen tanken på att en viss avräkning av värdet av aktieinnehav bör ske i moderbolaget. Frågan är emellertid med vilket belopp avräkningen skall ske.

Banklagsregeln tillämpas nu så att avräkning sker vid förvärv av bolag med ett belopp som motsvarar köpeskillingen, alltså det fulla aktievärdet. Detta innebär att t. ex. värdet av goodwill i det förvärvade bolaget kommer att avräknas helt.

Enligt föreningens uppfattning bör detta sätt att tillämpa regeln på sikt ändras för bankerna. Redan nu finns det emellertid anledning att för finansbolagens del tillämpa en annan ordning. Som påpekats i det föregående är grunden för avräkning att kapitalet inte skall kunna riskeras samtidigt i två olika kreditinstitut (moder- och dotterbolag) i en koncern. Vad är det då som utgör tillskjutet riskkapital i samband med förvärv av ett dotterbolag? Tolkningen får betydelse i de fall det bokförda värdet på aktierna avviker från "förvärvat eget kapital".

Enligt föreningens mening kan det i egentlig mening tillskjutna kapitalet anses vara lika med det förvärvade bolagets egna kapital. Här inräknas, förutom det redovisade beskattade kapitalet, den del av obeskattade reserver (lagerreserv, investeringsfond etc.) som inte utgör latent skatteskuld, alltså i aktiebolag vid nuvarande skattesatser ungefär hälften av dessa reserver. Om priset för dotterbolagsaktierna är lika med det sålunda beräknade egna kapitalet anses koncernens anskaffningskostnad för dotterbolagets tillgångar vara lika med deras i dotterbolaget bokförda värdet.

Om priset för aktierna överstiger det enligt ovan beräknade egna kapitalet kan detta antas i *första hand* bero på att övervärden (dolda reserver) finns i dotterbolagets anläggningstillgångar, maskiner och inventarier, byggnader, mark, värdepappersinnehav (eventuellt även andra specifika tillgångar) eller skulder (t. ex. pensionsskuld), i *andra hand* — under förutsättning att dotterbolaget bedriver rörelse — på att i priset för aktierna ingår ett goodwillvärde som t. ex. värden i form av organisation, affärskontakter och datasystem. Det senare framkommer då som en restpost i analysen. Ingen av dessa poster är att se som riskkapital i här diskuterad mening.

När det gäller den redovisningsmässiga behandlingen av goodwill är följande att notera.

I det förvärvande bolagets balansräkning ingår goodwillen som en icke särdefinierad särpost i den bokförda värdet av dotterbolagsaktierna. Någon nedskrivning av goodwillen i moderbolaget är alltså inte aktuell.

Däremot skrivs goodwill av i koncernbalansräkningen, i regel på 10 år. Avskrivningarna belastar koncernens rörelseresultat. Jämför 17 § bokföringslagen.

Motsvarande gäller för andra koncernmässiga övervärden i anläggningstillgångar.

Upparbetad goodwill i ett dotterbolag behöver inte avräknas mot moderbolagets egna kapital (här bortses från det sällan förekommande fallet att aktierna i dotterbolaget skrivs upp av goodwillskäl). Tanken att detta värde skulle ha någon betydelse i riskkapitalhänseende är inte särskilt närliggande. Det ligger då en viss inkonsekvens i att kräva avräkning av förvärvad goodwill. Båda dessa tillgångar har på olika sätt medfört kostnader för moderbolaget/koncernen. I det första fallet fördelar sig kostnaderna över en längre tid, i det andra är det en engångskostnad i samband med förvärvet, men denna skillnad bör ej vara avgörande.

Enligt det i promemorian föreslagna tillägget till 7 § finansbolagslagen skall avräkningen ske från moderbolagets eget kapital. Som framgått överensstämmer denna lydelse med den som återfinns i banklagstiftningen. Men där tillämpas den så att avräkning sker från **kapitalbasen**. Föreningen utgår från att regeln, om den införs, kommer att tillämpas på samma sätt för finansbolagen. I motsatt fall skulle konsekvenserna bli egendomliga t. ex. inom bankkoncernerna.

Föreningen vill framhålla att en önskvärd effekt av auktorisation för finansbolag är en omvandling på kreditmarknaden i strukturellt hänseende. Omvandlingen sker genom förvärv och sammanslagningar av bolag. Det är då olyckligt om kostnaden för omvandlingen blir så hög att den önskvärde struktureffekten uteblir. Ett krav på avräkning av goodwill mot det egna kapitalet i moderbolaget blir på det sättet kontraproduktivt. Hårtill kommer att redan den omständigheten att avräkning införs för dotterbolagsaktier, oavsett vilken form som väljs, träffar finansbolagen hårt i kapitalkravshänseende. Att då kräva att hela övervärdet i aktierna skall avräknas mot det egna kapitalet är att lägga sten på börda.

Föreningen vill till sist påpeka att skrivningen i promemorian på denna punkt är motsägelsefull. På sidan 82 återfinns nedanför mitten en formulering om att från finansbolagets eget kapital bör således räknas av vad bolaget investerar i andra företag och *där utgör ett upplåningsrättsgrundande kapital*. Mot detta konstaterande kan inget invändas. Längre ner på samma sida refereras den till sist föreslagna bestämmelsen, som alltså enligt föreningens mening egentligen har en annan och mer diskutabel innebörd. Bristen på överensstämmelse mellan motiv och lagtext är här tydlig.

Värderegleringsreserver för leasing

Oavsett vilken metod som skall tillämpas när det gäller aktieinnehaven kommer de nya reglerna medföra krav på, i vissa fall, mycket stora kapitaltillskott till de större finansbolagen. Som redan påpekats innebär avräkningsbestämmelserna att man i redovisningshänseende närmar sig ett rent koncerntänkande. Det finns då all anledning att se till att det egna kapitalet även i andra hänseenden definieras på ett sätt som ger ett rättvisande uttryck för bolagets finansiella ställning.

Bankinspektionen har i sin skrivelse föreslagit att 40 % av överavskrivningarna på leasingobjekt får inräknas i ett finansbolags eget kapital. Även kreditmarknadskommittén är inne på denna linje, låt vara att man för närvarande tänker sig en begränsning av storleken till ett belopp som tillsammans med övriga reserveringar svarar emot det egna kapitalet.

Skälet till att kapitalbasen vidgas på detta sätt är att överavskrivningarna, till den del de icke utgör latent skatteskuld, är att se som en ren konsolidering och att de reserverade medlen inte erfordras för täckning av befarade förluster i leasingverksamheten. Detta understryks bl. a. i den rekommendation ang. redovisning av leasing som föreningen uppställt i samråd med bankinspektionen. I rekommendationen som nu ingår i inspektionens författningssamling slås bl. a. följande fast:

”Konstateras eller befaras ett uthyrt objekt vara för högt värderat p. g. a. hyresmannens bristande betalningsförmåga skall ytterligare nedskrivning göras. I resultaträkningen redovisas denna nedskrivning i beloppet för avskrivningar enligt plan. I not bör upplysning lämnas om totala beloppet för kreditförluster. Härvid skall nedskrivningar av anläggningstillgångarna för konstaterade eller befarade förluster och hyreskontrakt inkluderas, dock öppet redovisade.

När leasingavtal avslutas redovisas försäljnings- eller utrangeringsresultatet inom rörelseresultatet. Avskrivningar redovisade som konsolidering beaktas därvid inte.

Avskrivningar av leasingobjekt utöver vad som ovan har angivits behandlas som en konsolidering och redovisas som bokslutsdispositioner och obesktade reserver”.

Det kan alltså inte råda någon tvekan om att överavskrivningarna är att anse som konsolidering.

Som redan anförts kommer en regel om avräkning för dotterbolagsaktier att träffa särskilt de större finansbolagen mycket hårt. Det är enligt föreningens mening rimligt att en sådan regel, oavsett hur den utformas, i någon mån balanseras genom att en rätt införs att medräkna överavskrivningarna i det egna kapitalet, särskilt som sådan en reform är okontroversiell i sak. Det förtjänar att

påpekas att dessa två åtgärder sammantagna ändock kommer att leda till väsentligt ökade kapitalkrav för berörda finansbolag.

Prop. 1987/88: 149
Bilaga 3

Kapitaltäckning

En allmän inriktning av kreditmarknadskommitténs arbete är att regler skall tillskapas som i största möjliga mån är konkurrensneutrala. I bankernas kapitaltäckningsbestämmelser finns, förutom den nyss berörda avräkningen mot eget kapital av aktier i dotterbolag, en utförlig kapitaltäckningsbestämmelse i övrigt. Som framgått kommer en liknande bestämmelse att föreslås även för de blivande kreditmarknadsbolagens del. Någon större förändring av det sammanlagda kapitalkravet på finansbolagen kan inte förutses som en följd av den väntade reformen. Däremot utgör "kapitaltäckningstrappan" ett mer sofistikerat instrument för risktäckning i kreditinstituten — mer rättvist för bolagen och ett bättre styrmedel för lagstiftaren. Modellen som sådan är inte kontroversiell eftersom samtliga i kommittén företrädde grupperingar synes tillstyrka att den införs. Enligt föreningens mening talar konkurrenslikhetsskäl för att en sådan reform införs redan nu.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis konstaterar föreningen att det finns starka skäl att avvakta med lagstiftning om avräkning. Om en sådan bestämmelse ändock införs finner föreningen att den i vart fall ovillkorligen bör kombineras med nya regler för bestämning av kapitalbasen av innebörd att värderegleringsreserver för leasing till förslagsvis 40 % bör ingå i kapitalbasen, alltså det egna kapitalet. Det är till sist föreningens uppfattning att det finns goda skäl att redan nu införa en kapitaltäckningsregel för finansbolag i huvudsaklig överensstämmelse med den som övervägs inom kreditmarknadskommittén, allt under förutsättning att lagstiftaren står fast vid sin uppfattning att införa en avräkningsregel.

5 Föreningen Auktoriserade Revisorer (FAR)

Skulle de i den föreliggande promemorian behandlade frågorna ändå bli föremål för lagstiftning nu får FAR *i andra hand anför*a följande.

-----
att upplåningsrättsreglerna ändras så att från finansbolagets egna kapital avräknas det bokförda värdet av vad som tillskjutits i kapital till annat företag som bedriver finansieringsverksamhet.

6 Svenska Försäkringsbolags Riksförbund

I kap. 5 om ett finansbolags upplåningsrätt föreslås att från ett finansbolags eget kapital skall avräknas det bokförda värdet av vad bolaget såsom aktiekapital eller i annan form tillskjutit till annat in- eller utländskt företag som driver finansieringsverksamhet. Riksförbundet vill ställa frågan om detta skall gälla även då ett finansbolag med upparbetad goodwill köps av ett annat finansbolag och köpe-

summan omfattar betalning för denna goodwill. Om hela det erlagda beloppet skall avräknas från moderbolagets egna kapital innebär det en 100-procentig täckning av erlagd goodwillersättning.

4 Tillsyn och sanktioner

1 Konsumentverket

Lagförslaget ger enligt verkets mening ett gott underlag för tillsyn och ingripande av tillsynsmyndigheten. Konsumentverket har inget att invända mot att Bankinspektionen utövar tillsynen enligt lagen. Den lösningen skärper dock behovet av en samordning mellan verket och Bankinspektionen. Konsumentverket har ju fortfarande tillsynen enligt marknadsföringslagen/konsumentkreditlagen och viss tillsyn enligt avtalsvillkorlagen (leverantörskrediter). Det är viktigt att Konsumentverkets erfarenheter från den hittillsvarande avtalsvillkorsgranskningen inom kreditområdet tas tillvara av Bankinspektionen.

2 Finansbolagens Förening

Mot bakgrund av att straff skall kunna drabba den som utan auktorisation driver finansieringsverksamhet "riktad mot konsument" är det utomordentligt viktigt att det straffria området är klart avgränsat. I detta avseende uppvisar promemorian emellertid vissa otydligheter.

Föreningen finner det naturligt att de s. k. leverantörskrediterna eller köpkrediterna till konsument från säljare liksom nu undantas från finansbolagslagens tillämpning. Föreningen tillstyrker vidare förslaget att den i konsumentkreditlagen intagna definitionen på konsumentkredit bör utgöra utgångspunkt för bestämningen av begreppet finansieringsverksamhet riktad mot konsument.

Enligt förslaget skall refinansiering av leverantör- och köpkrediter gentemot konsumenter endast få tillhandahållas av auktoriserade institut. Detta innebär att en del finansieringsformer, som hos finansbolagen traditionellt klassificeras som företags- eller rörelsekrediter, nu skulle falla inom det auktorisationspliktiga området. Hit hör t. ex. reversbelåning, finansiering av avbetalningskontrakt och den klassiska företagsformen factoring. Från strikta konsumentutgångspunkter är detta konsekvent. I den mån finansbolagen anses böra ta ett större ansvar för utformningen av säljföretagens kontrakt och marknadsföringsåtgärder i övrigt ter sig förslaget också motiverat ur andra synvinklar. Den föreslagna ordningen kommer dock att medföra praktiska svårigheter för icke-auktoriserade refinansieringsinstitut, nämligen när det gäller att "sortera ut" konsumentkreditkontrakten ur den refinansierade kontraktsstocken. Problemet kan möjligen betraktas som försumbart ur allmän synvinkel. I verkligheten kan förslaget leda till att endast en mycket liten del av företagskreditgivningningen kan refinansieras via sådana institut, i huvudsak mindre leasingstockar.

Föreningen anser dock att lagtextens utformning på denna punkt är otillfredsställande. I texten hänvisas det enbart till konsumentkrediter. Mot bakgrund av vad föreningen nyss anfört bör det klarare anges vilka finansieringsformer som lagen gäller. Eftersom det rör sig om gränserna för straffbarhet är det inte tillräckligt att denna information skall anses innefattad i den diffusa beskrivningen "företaget driver finansieringsverksamhet riktad mot konsument".

Organisationen menar vidare att departementet inte i tillräcklig utsträckning utrett frågan om tillsyn. Hur lagen ska kunna hindra "källarbankirer" från att fortsätta sin verksamhet behandlas överhuvudtaget inte. Visserligen kan enligt lagförslaget straff utmätas om finansieringsverksamhet bedrivs utan vederbörligt tillstånd, men kontrollen torde bli betungande för bankinspektionen. Organisationen kan inte tillstyrka ett lagförslag som medför klara övervakningsproblem.

5 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

1 Bankinspektionen

Övergången till den nya lagen bör som framhålls i promemorian försiggå i mjuka former. Framförallt bör bestämmelserna vara entydiga. Bankinspektionen föreslår därför till en början att samtliga företag som finns vid lagens ikraftträdande får bedriva sin verksamhet enligt äldre bestämmelser — bortsett från åtagande om nya krediter — till april månads utgång 1989, dvs. också beträffande såväl kapitaltäckning som aktiekapital och det oavsett om man sökt tillstånd eller ej. Samtidigt bör anges att sista dag för ansökan för de igång varande bolagen är den 1 november 1988 och att kapitaltäckningen och aktiekapitalet enligt de nya bestämmelserna skall vara uppfyllda senast när tillstånd ges om det sker efter utgången av april månad. Därmed behöver bankinspektionen inte heller i tillståndsprövningen laborera med medgivande om högre upplåningsmultipel för företag som har brister i sin kapitaltäckning. Företag som inte senast den 1 november 1988 ansökt om tillstånd får därefter inte göra några nya kreditåtaganden gentemot konsument men inte heller gentemot näringsidkare över tiomiljonersgränsen.

I fråga om företag som har gjort kreditåtaganden innan riksdagen antagit den nya lagen bör dessa naturligtvis få fortsätta sin verksamhet såvitt avser redan lämnade krediter även efter utgången av april månad 1989. Emellertid bör för dessa företag alljämt gälla de äldre bestämmelserna i finansbolagslagen. Eftersom dessa företag inte kan göra några nya åtaganden är det av särskild vikt att de under sin avvecklingsfas står under tillsyn. Enligt bankinspektionens uppfattning bör avvecklingen av krediterna ske så snart det är civilrättsligt möjligt och under förutsättning att kredittagaren kan beredas krediter med villkor som ej är sämre hos av bankinspektionen godkända finansbolag eller andra kreditinstitut. Det kan t. o. m. ifrågasättas om inte det förhållandet att ett företag inte blir godkänt som finansbolag utgör en sådan extraordinär omständighet som gör att avtalet går att säga upp oavsett villkoren. Detta bör klargöras under det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Sammanfattningsvis tillstyrker bankinspektionen med ovan angivna noteringar att de föreslagna lagändringarna genomförs.

2 Konsumentverket

Konsumentverket delar utredningens uppfattning att lagen bör träda i kraft så snart som möjligt och finner det rimligt p. g. a. omständigheterna att det sker en mjuk övergång. Verket finner det dock inte helt tillfredsställande att finansie-

ringsföretag får göra nya kreditåtaganden gentemot konsumenter så lång tid efter lagens ikraftträdande som november 1988, utan att ens ha ansökt om tillstånd.

Konsumentverket vill i sammanhanget understryka att det är viktigt att auktoriserade finansbolag eller sådana som ansökt om auktorisation och som övertar krediter med oskäligen villkor, som kan förekomma hos avvecklande finansieringsföretag, jämkar avtalen innan ytterligare krav ställs på konsumenterna.

De konsumenter som har redan ingångna kreditavtal med företaget som inte erhåller auktorisation, kan efter det att lagen trätt i kraft hamna i ett delvis nytt läge. Företaget — som tvingas att ändra sin verksamhet eller upphöra — kan komma att driva tillämpningen av kreditavtalen på ett hårdare sätt mot konsumenterna och därvid söka att maximalt utnyttja även oskäligen avtalsvillkor. Enligt Konsumentverkets mening bör i sådana fall domstolarna vid en prövning enligt avtalslagen av villkorens skälighet, ta hänsyn till att borgenären är ett företag som inte har kunnat godtas som kreditgivare till privatpersoner.

3 Patent- och registreringsverket

I nuvarande lagstiftning saknas reglering om hur man skall förfara om det tilltänkta finansbolaget är ett aktiebolag under bildande. Patentverket är därför positivt till att frågan regleras i 5 § 3 st. lagförslaget. Verket vill dock påpeka att den föreslagna åtgärden avsevärt kan förlänga tiden från stiftande av bolaget tills anmälan för registrering sker. Enligt 2 kap. 9 § aktiebolagslagen skall sådan anmälan ske inom sex månader. Med utredningens förslag, att fristen skall räknas från bankinspektionens tillståndsbeslut blir anmälan om registrering beroende av när bankinspektionen fattar sitt beslut. Denna tidpunkt är i sig oviss då den är beroende dels av inspektionens handläggningstid dels av att fördröjning kan uppkomma vid handläggningen p. g. a. komplettering av ärendet. I de fall en ansökan hos bankinspektionen avslås, kan den i 2 kap. 9 § 1 st. aktiebolagslagen stadgade anmälningstiden ha utgått, varvid frågan om bolagets bildande förfallit enligt 2 kap. 9 § 4 st. aktiebolagslagen. I dessa fall skulle aktietecknarna kunna bli bundna av sin aktieteckning under en obestämd och ibland oskäligt lång tid.

Patentverket föreslår därför att fristen i 2 kap. 9 § aktiebolagslagen skall tillämpas även när det gäller finansbolag.

4 Finansbolagens Förening

I kapitlet om Ikraftträdande och övergångsbestämmelser understryks att övergången bör ske under mjuka former. Övergångstiden när det gäller möjligheten att ge konsumentkrediter är ett år om bolaget ansökt om auktorisation. Denna regel är undantagslös, bortsett från det fallet att bankinspektionens prövning drar ut på tiden.

Föreningen anser att det bör införas en möjlighet för bankinspektionen att ge dispens från ettårsfristen om det föreligger särskilda skäl härför. Som exempel på en situation som bör kunna föranleda dispens kan nämnas att det finns lokala, fristående finansbolag i landsorten som bedriver en liten men helt seriös verksamhet, i första hand inriktad på att tillgodose lokala eller regionala behov. Man kan också tänka sig nischföretag som har andra verksamheter än finansiering som huvudgren — t. ex. fakturahantering och inkasso — men som kan finna det angeläget att kombinera denna serviceverksamhet med ett finansieringsinslag. Övergångstiden skulle förslagsvis kunna utsträckas till 3 år.

Auktorisationstvänet för företag som driver finansieringsverksamhet riktad mot konsument innebär, i kombination med kapitalkravet, att ett sannolikt betydande antal företag som i dag verkar inom ramen för gällande lag tvingas lägga ner verksamheten. Detta är ett stort ingrepp i näringsfriheten. Huruvida detta är berättigat eller ej är närmast en fråga av politisk natur, och FAR *tar inte ställning* till förslaget i det avseendet.

FAR *avstyrker* däremot förslaget om ikraftträdandet mot bakgrund av sistnämnda överväganden. Det är rimligt att den tid som utmäts för ökning i förekommande fall av aktiekapitalet eller där kapitalökning inte är möjlig, avveckling av rörelsen, förlängs från omkring ett år till åtminstone två år.

6 Kreditmarknadskommittén

Slutligen vill kommittén peka på en övergångsfråga. Promemorians förslag bygger på att vid ikraftträdandet redan givna konsumentkrediter skall ligga kvar i de företag som inte blir auktoriserade och därigenom berättigade att i fortsättningen ge konsumentkrediter. Det kan för den enskilde konsumenten visa sig förenat med stora nackdelar att krediterna för kanske lång tid framåt ligger kvar i ett institut som är under avveckling. Dessa institut kommer enligt promemorieförslaget inte alls att stå under tillsyn även om de före ikraftträdandet har varit registrerade som finansbolag. En lösning på detta problem vore att ge konsumenten möjlighet att alltid säga upp en kredit som givits före ikraftträdandet. Konsumenten kommer härmed att ha en möjlighet att själv avgöra vilket alternativ som framstår som mest förmånligt. För finansieringsföretaget ifråga finns alltid möjligheten att överlåta kreditavtalet till ett auktoriserat institut. En alternativ lösning är att föreskriva en övergångsperiod under vilken alla konsumentkrediter i dessa företag måste avvecklas. Kommittén tänker sig här en period på två till fem år. De bolag som varit finansbolag bör under denna period stå kvar under tillsyn och ha de av bankinspektionen förordnade revisorerna kvar.

7 Sveriges läkarförbund

Läkarförbundet har i och för sig inte någon invändning mot auktorisation som ett medel att komma till rätta med mindre seriösa finansieringsföretag. Förbundet kan också förstå behovet av ett snabbt ingripande.

Emellertid får detta inte leda till att anpassningsperiodens längd för seriöst arbetande kreditinstitut görs orimligt kort. Även för en relativt likvid organisation krävs tid för att fylla uppställda kapitalkrav. En utsträckning av övergångsvis angivna tidsfrister är därför önskvärd.

6 Övriga frågor

6.1 Utländska ägare m. m.

1 Försäkringsinspektionen

Vad gäller det föreslagna auktorisationsystemets tillämpning på fall med utländska ägare (avsnitt 2.5.2) vill inspektionen dock framhålla följande.

Till en början kan konstateras att i promemorian förutsätts att bankinspektionen rent allmänt skall vägra en auktorisation — så väl om det är ett nytillkommet bolag som om det är fråga om en prövning av ett äldre bolag enligt de föreslagna övergångsbestämmelserna — för det fall det föreligger ett kringgående av den år 1983 införda regeln om förbud för utlänning att förvärva aktier i ett svenskt finansbolag. Inspektionen kan instämma i att det kan vara motiverat att vägra auktorisation för bolag som tillkommit genom sådant kringgående. Det kan dock ifrågasättas om inte denna grund för avslag på en auktorisationsansökan borde framgå direkt av lagen. Vidare vill inspektionen — mot bakgrund bl. a. av att svenska intressen hittills i andra länder synes kunna få äga bolag som är jämförbara med finansbolag — betona angelägenheten av att kreditmarknadskommittén noga belyser de frågor och problem som i ett internationellt perspektiv är förknippade med ett ägarförbud enligt nuvarande regler.

I promemorian anges vidare att ett finansbolag tillkommit efter förbudsregelns införande med ett utländskt försäkringsbolag som ägare. Det framhålls därvid att "detta komplicerar frågan ytterligare eftersom ett svenskt försäkringsbolag inte får driva finansieringsverksamhet i ett eget finansbolag". (s. 34). Detta uttalande måste nyanseras. Något absolut förbud av angiven innebörd finns inte inskrivet i försäkringsrörelselagen. Det krävs emellertid tillstånd av inspektionen om ägarandelen i ett finansbolag överstiger fem procent av röstetalet för samtliga aktier. Med den restriktiva praxis som inspektionen följt i många år kan man utgå från att en eventuell prövning av dispensfall som regel skulle leda till avslag om det är fråga om ett finansbolag i Sverige. Om bolaget är beläget i ett annat land blir utgången en annan, om det behövs för att det svenska försäkringsbolaget i det landet skall kunna konkurrera med andra försäkringsbolag på lika villkor. Det nu sagda gäller regelrätta finansbolag med upplåning på den allmänna marknaden. Hur ett fall där ett försäkringsbolag flyttar ut delar av sin kapitalplaceringsverksamhet till ett särskilt finansbolag skall behandlas är f. n. oklart. Det är en tolkningsfråga om hinder mot en sådan bolagsbildning kan anses följa av den gällande försäkringsrörelselagen. Principfrågan är f. n. föremål för regeringens prövning i ett fall där ett försäkringsbolag vill flytta ut delar av sin aktieplaceringsverksamhet till ett särskilt helägt dotterbolag.

När det gäller det i promemorian åsyftade bolaget (Storebrand Finans) torde promemorieförfattaren ha avsett att peka på att det norska försäkringsbolaget (Storebrand) i Sverige äger både nämnda finansbolag, bildat i strid mot intentionerna i förbudsregeln, och majoriteten av aktierna i ett svenskt försäkringsbolag (Victoria) med de konkurrensfördelar detta kan ge i förhållande till svenska försäkringsbolag. På den svenska marknaden finns emellertid i vart fall ytterligare ett finansbolag med utländska försäkringsbolag som ägarintresse. Vidare finns i Sverige några koncernbildningar vari försäkringsbolag ingår tillsammans med finansbolag. Även om det mot bakgrund av vad ovan sagts om förhållandet mellan försäkringsbolag och finansbolag kan finnas skäl för vad som anförts i promemorian kan det ifrågasättas om det är nödvändigt att vid tillämpningen av den nu föreslagna provisoriska lagstiftningen lägga avgörande vikt vid att det är ett försäkringsbolag som är ägare. Det torde enligt inspektionens mening vara fullt tillräckligt att det under tiden fram till dess statsmakterna slutgiltigt har avgjort frågorna om dels utländskt ägande av finansbolag dels svenska försäkringsbolags möjligheter att agera via finansbolag finns en möjlighet att vägra

2 NO Näringsfrihetsombudsmannen

På s. 34 i promemorian berörs problematiken med att ett utländskt försäkringsbolag är ägare till ett finansbolag, vilket svenska försäkringsbolag inte tillåts vara. Ett sådant finansbolag bör enligt förslaget inte få auktorisation. De i sammanhanget aktualiserade ägarfrågorna och frågan vilken verksamhet försäkringsbolag skall få bedriva har behandlats i kreditmarknadskommittén och försäkringsverksamhetskommittén. NO kommer i remissammanhang över betänkanterna från dessa kommittéer att utveckla sin syn på dessa ur konkurrenssynpunkt väsentliga frågor. NO vill emellertid med anledning av vad som sålunda föreslås i promemorian redan här framföra att NO anser att redan lagda och aviserade förslag om att även i fortsättningen dra en skarp skiljelinje mellan försäkringsverksamhet och finansiell verksamhet och inte tillåta någon form av branschblandning går stick i stäv mot en internationell utveckling, av särskild betydelse inom EG. Ett upprätthållande av en absolut segregationsprincip skulle vara till allvarlig nackdel för konkurrensförmågan hos svenska försäkringsbolag, banker och andra företag på området för finansiell rörelse. NO anser därför att utvecklingen måste tillåtas gå i motsatt riktning.

3 Finansbolagens Förening

Promemorian behandlar frågor om utländskt ägande av finansbolag dels generellt dels med avseende på den situationen att den utländske ägaren är ett försäkringsbolag.

Som framhålls i promemorian är utländska medborgare och andra kontrollsubjekt sedan 1983 förbjudna att förvärva aktier i ett finansbolag. Förbudet var temporärt, men gäller fortfarande. När lagstiftningen om utländskt ägande av svenska banker infördes uttalades i propositionen att bankreformen borde utvärderas innan man släppte in utlandsägda finansbolag på marknaden.

I promemorian diskuteras inte ens om det är lämpligt att förbudet upprätthålls i fortsättningen. Meningen är följaktligen att det skall bestå. Om förbudsregeln kringgås skall det aktuella bolaget vägras auktorisation.

Föreningen har svårt att förstå det motiverade i att förbjuda utlänningar att förvärva aktier i finansbolag när det nu sedan flera år är tillåtet i banksammanhang. Några oväntade eller oönskade effekter av de utlandsägda bankernas verksamhet i Sverige har inte märkts. Eftersom en öppenhet från svensk sida rimligen på sikt bör underlätta för svenska finansbolag att etablera sig utomlands bör förbudet upphävas så snart som möjligt.

Däremot finns det skäl som talar för uppfattningen att det tills vidare inte bör tillåtas att ett utlandsägt försäkringsbolag får bedriva såväl försäkrings- som finansbolagsrörelse här i landet. Hiithörande frågor behandlas av kreditmarknadskommittén, vars förslag på denna punkt bör avvaktas, och av försäkringsverksamhetskommittén vars betänkande nu remissbehandlas.

Beträffande det av ett norskt försäkringsbolag ägda finansbolag som etablerats i Sverige för två år sedan konstaterar föreningen att bolagets tillväga-

gångssätt inte stod i strid med lagen, särskilt som lagstiftaren just diskuterat denna möjlighet men medvetet avstått från att stänga den. Det kan därför ifrågasättas om termen kringgående av lagstiftningen är relevant i detta fall. I vart fall finner föreningen att det skulle vara oförenligt med allmänna rättsgrundsatser att vägra bolaget auktorisation "retroaktivt" på den grunden att bolaget skulle ha kringgått förbudet. Det ligger då närmare till hands att vägra koncession för den försäkringsverksamhet som det norska bolaget förvärvat i Sverige sedan finansbolaget etablerats.

4 Kreditmarknadskommittén

Förslaget i departementspromemorian bygger på att *utlånningsförbudet* skall kvarstå för finansbolagen. Ursprungligen fanns inget sådant förbud i finansbolagslagen. Det infördes 1983 mot bakgrund av att frågan om utländska bankers och andra utländska finansinstituts etablering i Sverige skulle övervägas. Utländska bankers etablering här genom finansbolag medförde inte någon väsentlig begränsning av den verksamhet som dessa kunde förväntas vilja driva i Sverige. Etablering av finansbolag kunde därför framstå som ett fullgott alternativ till banketablering. Förbudet för utlåningar att förvärva finansbolag borde gälla till dess frågan om utlandsägda bankers och andra finansinstituts rätt att etablera sig här i landet hade fått en varaktig lösning. Motsvarande förbud infördes för fondkommissionsbolagen.

Kreditmarknadskommittén kommer att föreslå att utlånningsförbudet upphävs för ifrågavarande typ av bolag. Förslaget innebär en återgång till den tidigare gällande ordningen att 1982 års lag om utländska förvärv av svenska företag i allmänhet blir tillämpliga. Förslaget har bl. a. sin bakgrund i att utländska etableringar på bankområdet nu fått sin lösning.

Promemorians förslag innebär att vissa finansbolag med utländska ägare skulle kunna ges auktorisation. Detta gäller sådana bolag där den utländska ägaren gick in före utlånningsförbudets införande 1983. Andra åter där ägaren ifråga genom ett beskrivet förfarande kringgått lagstiftningens intention borde enligt promemorian inte ges auktorisation. Kommittén tillstyrker promemorians förslag i här berörda delar. Den uppmjukning av utlånnings rätt att förvärva aktier i kreditmarknadsbolag och fondhandlarbolag som kommittén kommer att föreslå bör prövas först i samband med att statsmakterna tar ställning till kommitténs huvudbetänkande.

I sammanhanget tar promemorian också upp frågan om utländska *försäkringsbolags ägande* av finansbolag. Hittillsvarande lagstiftning och praxis har inneburit att svenska försäkringsbolag inte ges rätt att förvärva finansbolag utöver vad som följer av deras generella rätt att göra aktieförvärv i andra bolag upp till fem procent av rösterna i bolaget. Frågan är om denna praxis alltjämt skall upprätthållas och i så fall om utländska försäkringsbolag eller utländska holdingbolag som äger försäkringsbolag i Sverige skall kunna äga finansbolag.

En väsentlig fördel med en ordning innebärande att försäkringsbolag fick äga finansbolag skulle vara att försäkringsbolaget själva fick avgöra under vilka former de vill driva sin finansieringsverksamhet. Denna frihet blir emellertid begränsad eftersom det måste ankomma på försäkringsinspektionen att, med utgångspunkt i de olika motiven för försäkringsrörelselagens förbud mot annan

rörelse, bestämma ramarna för finansbolagets verksamhet. Det finns också flera nackdelar med en sådan ordning. En nackdel är att försäkringsbolagen får en fördel gentemot andra finansinstitut genom att fritt kunna välja den organisationsform och därmed det regelsystem som försäkringsbolagen finner mest konkurrenskraftigt. En annan olägenhet är att tillsynen över försäkringsbolagens finansieringsverksamhet kommer att splittras mellan olika tillsynsmyndigheter, bankinspektionen och försäkringsinspektionen, beroende på om försäkringsbolagen väljer att förlägga verksamheten i försäkringsbolaget eller i ett finansbolag. Den mest väsentliga olägenheten torde dock ligga på ett annat plan. Försäkringsverksamhetskommittén har i sitt betänkande "Försäkringsväsendet i framtiden", SOU 1987:58, varnat för en utveckling varigenom försäkringsbolagen koncentrerar verksamheten på penning- och kreditväsendets område i särskilda dotterbolag eller på annat sätt ägnar området ett omfattande engagemang. En sådan utveckling kan enligt försäkringsverksamhetskommittén leda till en sammanblandning av försäkringsverksamheten och en på finansiella dispositioner direkt inriktad affärsrörelse, vilket skulle stå i strid med förbudet mot annan rörelse. Ett ytterligare problem, som hänger samman med det som försäkringsverksamhetskommittén har berört, är att försäkringsbolagen till följd av sina väldiga kapitalresurser kan komma att få ett helt dominerande inflytande över kapitalmarknaden om de tillåts driva finansbolag, i all synnerhet om dessa finansbolag i en framtid får en i det närmaste obegränsad upplåningsrätt.

Kommittén anser sig för egen del — med utgångspunkt i de intressen som kommittén har att företräda — inte böra motsätta sig att försäkringsbolagen av strikt organisatoriska skäl flyttar ut den finansieringsverksamhet som bolagen idag bedriver till ett särskilt dotterbolag, givetvis under förutsättning att försäkringsinspektionen finner en sådan organisatorisk förändring förenlig med bestämmelserna i försäkringsrörelselagen. Kommittén förutsätter därvid att ett sådant bolag inte ges möjlighet driva annan verksamhet än sådan som är tillåten för försäkringsbolagen själva. Således bör det vara uteslutet för ett finansbolag som är ägt av ett försäkringsbolag att ägna sig åt t. ex. factoring, leasing eller kontokreditgivning samt att finansiera sin verksamhet genom upptagande av lån på den allmänna marknaden. Ett sådant bolag drabbas därför, på motsvarande sätt som ett bankägt, av "smitta" från modern.

Med dessa utgångspunkter anser kommittén det vara uteslutet att för närvarande ge auktorisation för något finansbolag ägt av försäkringsbolag oavsett om det är inhemskt eller utländskt. De finansbolag med utländska försäkringsbolag som ägare som redan etablerats i Sverige bör alltså inte nu erhålla auktorisation. Undantag kan därvid lämpligen göras för sådana bolag vari försäkringsbolagets ägande inte överstiger fem procent av rösterna eller tio procent av aktiekapitalet. Sistnämnda undantag står i samklang med kommitténs förslag ifråga om försäkringsbolagens aktieförvärvsmöjligheter.

De finansbolag, där det utländska försäkringsbolagets andel är större än här angetts, bör få dispens att bedriva verksamhet i nuvarande form fram till dess att statsmakterna tagit ställning till försäkringsverksamhetskommitténs och kreditmarknadskommitténs förslag.

Det finns emellertid ytterligare en komplikation i sammanhanget. Bankägda finansbolag drabbas av "banksmitta" och är därför förhindrade att ägna sig åt riskaktiviteter fullt ut som andra finansbolag. De kan sålunda inte placera i aktier

och fastigheter, ge förlagslån och vinstandelslån, delta i projektfinansiering eller venture capital verksamhet. Om finansbolag ägda av utländska banker ej drabbas av motsvarande "banksmitta" skulle detta framstå som en uppenbar konkurrensförmån särskilt i de fall då den utländska banken samtidigt har en dotterbank i Sverige. För att lösa detta problem kommer kommittén att föreslå att utländska banker endast får äga finansbolag genom sitt svenska dotterbolag. Finansbolaget kommer därigenom att drabbas av "banksmittan" på motsvarande sätt som svenska bankers finansbolag. Kommittén föreslår därför att finansbolag vari utländsk bank är delägare behandlas på sätt ovan har beskrivits för finansbolag ägda av utländska försäkringsbolag. Sådant finansbolag bör alltså inte nu ges auktorisation men bör likväl få fortsätta sin verksamhet i nuvarande form och med nu gällande regler enligt särskilda övergångsbestämmelser.

5 Svenska Försäkringsbolags Riksförbund

Försäkringsbolags möjligheter att äga finansbolag — helt eller delvis

I anslutning till den ovan nämnda "tekniska" översynen av lagen om finansbolag har i promemorian också behandlats frågan om försäkringsbolags rätt att driva finansbolag. Detta är en del av det frågekomplex som i FVK:s nämnda betänkande behandlas i det omfattande "kap. 2 Förbudet för försäkringsbolag att driva annan rörelse än försäkringsrörelse". Det kan förmodas att hithörande frågor även kommer att behandlas i KMK:s aviserade betänkande.

Innebörden av begreppet "annan rörelse" innefattar synnerligen betydelsefulla frågor, inte bara för försäkringsbolagen utan också samhällsekonomiskt sett. Genom de sedan ett par år gällande reglerna om koncession för försäkringsbolag är Sverige numera ett i stort sett "öppet land" för utländska försäkringsbolags etablering. Framför allt under år 1987 har arbetet med liberalisering av försäkringsområdet intensifierats inom EG. Såväl nationellt som internationellt är det alltså av avgörande betydelse för de svenska försäkringsbolagen vilka regler de har att följa i jämförelse med sina konkurrenter. Utan att här gå in på frågan om medlemskap eller över huvud taget anslutningsform i förhållande till EG torde väl den allmänna uppfattningen vara att Sverige i vart fall inte onödigtvis bör avskärma sig från sin europeiska omvärld genom regler som skapar barriärer för det svenska näringslivet. Över huvud taget är det synnerligen betydelsefullt att i Sverige inte fastställs nya lagar innan man kan se i vilken mån dessa kan komma i konflikt med den internationella utvecklingen och därmed omöjliggöra reciprok behandling mellan länderna. Mot bakgrund av den i många länder alltmer utvecklade integrationen av service från banker, försäkringsbolag och andra finansinstitut vore det exempelvis i strid mot en tänkt internationell anpassning att såsom i promemorian slå fast ett förbud för försäkringsbolag att äga finansbolag.

Riksförbundet finner det med hänvisning till vad nu sagts uteslutet att en delfråga som rätten att driva finansbolag skall brytas ur sitt större sammanhang. Lika litet anser sig riksförbundet som remissinstans under den mycket korta remisstiden för den aktuella promemorian kunna behandla hela frågekomplexet om "annan rörelse". Riksförbundet hemställer därför att få återkomma till denna fråga i remissyttrande över FVK:s betänkande (remisstid 88-04-15) och eventuellt i remissyttrande över KMK:s betänkande senare under året.

6.2 Författningsförslaget

Prop. 1987/88: 149
Bilaga 3

1 Hovrätten för Nedre Norrland

Hovrätten, som i sin dömande verksamhet saknar närmare erfarenheter av de i promemorian behandlade frågorna, anser sig böra begränsa sitt yttrande till en granskning av den föreslagna författningstexten.

3 §

Hovrätten ifrågasätter om inte första stycket rätteligen skall ha följande lydelse: ”Lagen gäller inte företag som avses i 2 § första stycket 2—4, om finansieringsverksamheten . . .”

5 §

Andra stycket synes vara avfattat med 6 § 2 st. fondkommissionslagen som förebild. Hovrätten finner därför lämpligt att förslaget kompletteras med en regel motsvarande 6 § 1 st. 2 p. fondkommissionslagen: ”*bolaget ej är olämpligt att driva sådan rörelse*”

6 §

Hovrätten anser att det jämväl bör stadgas skyldighet för finansbolag att informera bankinspektionen om väsentliga förändringar av pågående verksamhet.

11 §

Tredje stycket innehåller ett skrivfel. Korrekt lydelse skall vara ”Med eget kapital avses aktiekapital, . . .”

I sista stycket bör lydelsen vara ”Från finansbolagets eget kapital skall avräknas det bokförda värdet av vad bolaget såsom aktiekapital eller i annan form . . .”

13 §

Andra stycket, fjärde raden innehåller ett skrivfel; rätt lydelse skall vara ” . . . eller bolagsordningen och *de* beslut . . .”

15 §

Stadgandet synes avfattat efter mönster av 29 § fondkommissionslagen. Hovrätten anser att den soliditetsregel som återfinns i första punkten i nämnda lagrum också bör gälla för finansbolag.

17 §

Hovrätten vill endast påpeka att redan enligt gällande regler skall bankinspektionen förordna revisor, om icke särskilda skäl talar däremot. (13 § 1 st. lagen om finansbolag).

27 §

Enligt hovrättens mening saknas skäl att låta den nu gällande straffregeln i 24 § 2 st. lagen om finansbolag utgå. Författningsförslaget tredje stycke bör därför ha följande lydelse: Detsamma gäller den som med anledning av föreläggande enligt 23 § uppsåtligen eller av oaktsamhet lämnar bankinspektionen felaktiga upplysningar om verksamheten.

Det i författningsförslaget upptagna tredje stycket kommer till följd därav att utgöra lagrummets fjärde och sista stycke.

2 Konsumentverket

Av promemorian framgår vilka kvalitativa krav som bör ställas på ett företag för att det ska få tillstånd att vara finansbolag. I lagtexten (5 § 1 st. punkt 2) uttrycks dessa krav som att "verksamheten kan antas ej bli till skada för väsentliga allmänna intressen". Enligt Konsumentverkets uppfattning vore det önskvärt att regeln klarare — t. ex. genom en närmare uppräknig av kraven — angav förutsättningarna för auktorisation. I den föreslagna 15 §, som behandlar återkallelse av auktorisation, finns en motsvarande regel som är betydligt utförligare.

Sammanfattningsvis anser Konsumentverket, med hänsyn till den ekonomiska och sociala betydelse som finansieringsföretag har kommit att få och de omfattande problem som förekommer i samband med konsumentkrediter, att de föreslagna lagändringarna är väl motiverade.

3 Försäkringsinspektionen

I övrigt vill inspektionen endast peka på att hänvisningen i 3 § första stycket i lagförslaget synes böra avse också 2 § första stycket 3.

4 Patent- och registreringsverket

Patentverket anser vidare vad gäller 6 § i lagförslaget att bankinspektionen godkännande av bolagsordningen endast kan innebära ett godkännande av bolagsordningen ur bankinspektionens synpunkt på bolaget som finansbolag. Patentverket utgår från att inspektionens godkännande inte är bindande för verkets bedömning vad avser t. ex. korrekt räkenskapsår, tid för kallelse till bolagsstämma o. dyl. Inte heller kan inspektionens godkännande medföra att patentverket blir bundet vad gäller firmabedömningen.

Bankinspektionen aviserar idag löpande aktuella finansbolag till patentverket. Aviseringen leder f. n. inte till någon särskild notering i aktiebolagsregistret. Det kan därför bl. a. med hänsyn till det ökade antalet finansbolag, vara svårt att avgöra om ett visst bolag är finansbolag eller ej.

Patentverket föreslår därför att det i författning regleras att patentverket skall underrättas om vilka bolag som är finansbolag och att aktiebolagsregistret skall innehålla uppgifter om detta. En sådan ordning skulle öka säkerheten i patentverkets granskning och ge möjlighet till information om vilka bolag som är finansbolag.

5 Föreningen Auktoriserade Revisorer (FAR)

Skulle de i den föreliggande promemorian behandlade frågorna ändå bli föremål för lagstiftning nu får FAR *i andra hand anför*a följande.

-----
att 17 § kompletteras med de föreslagna reglerna om revisor tillsatt av Bankinspektionen.

6.3 Övrigt

1 Finansbolagens Förening

1. I promemorian anges (sid 1) att det i proposition 1978/79:170 med förslag till lag om finansbolag beräknades att ca 30 finansföretag skulle komma att omfattas av lagen. Uppgiften är i och för sig riktig men antalet beräknades i ett skede i lagstiftningsarbetet när man förutsatte att "säljfinansbolag" som Saab-Scania Finans AB, Volvofinans AB m. fl. inte skulle komma att omfattas av lagen. I SCB:s statistik per den 31 december 1978 ingick 76 stycken finansieringsföretag. Antalet dotterbolag var förhållandevis litet. Av de finansbolag som tillkommit sedan dess har några bildats av det allmänna (t. ex. Telefinans AB, SJ Invest) medan andra tidigare funnits i form av ekonomiska föreningar och vissa tillkommit i syfte att förvalta likviditeten hos större börsbolag. Ökningen av antalet finansbolag var därför inte fullt så dramatisk som sifferstatistiken kan utvisa.

2. Finansbolagens utlåning till hushåll i mitten av 1980-talet uppgick till omkring 30 miljarder (ej 50 miljarder, jfr sid). År 1987 var totalsiffran möjligen 50 miljarder om trepartsrelationerna hänförs till konsumentkrediter. Balansomslutningen i de största finansbolagen uppgick till 8—10 miljarder.

3. Finansbolagens starka utveckling under de senaste 10 åren kan inte enbart förklaras med de legala begränsningar som gällt för bankerna. Det handlar också om en annorlunda organisation och om skilda kulturer. Det bör observeras att finansbolagens utveckling inte har avstannat sedan kreditregleringarna upphörde.

4. Sedan bankinspektionen år 1982 framförde sina kritiska synpunkter på finansbolagen har mycket ändrats. Ganska detaljerade regler och överrenskommelser gäller nu ifråga om kontokortsföretagens finansieringsverksamhet. Mot svarande gäller beträffande marknadsföring av s. k. indirekta krediter, dvs. säljkrediter som refinansieras av finansbolag. Beträffande direktreklam har en överenskommelse träffats med konsumentverket om återhållsamhet i marknadsföringen. Kreditprövningen har sedan 1982 förbättrats på olika sätt. Detta ändrar dock inte föreningens bedömning att auktorisationsreformen är önskvärd. Problemet är ju att få källarbolag och andra att acceptera de skärpta normerna i en situation där auktorisation inte finns.

5. Det har ofta ifrågasatts om inte finansbolagslagen i dess nuvarande lydelse omfattar även många av de industrier och börsnoterade företag som bedriver en aktiv likviditetshandling, i realiteten utlåning och annan finansieringsverksamhet. Bankinspektionen har ansett att lagen inte bör tolkas på det viset, vilket givetvis är praktiskt. Med den nu föreslagna lydelsen av 1 § borde en sådan tolkning bli svårare att göra. Så länge den finansiella verksamheten i ett sådant bolag får bedrivas och inte strider mot bolagsordningen kan det nog hävdas att kreditgivningen kan vara ett av bolagets ändamål. Och att sådana aktiviteter innebär att bolaget "på annat sätt (medverkar) till finansiering" verkar ganska självklart. Om lagstiftaren anser att dylik finansieringsverksamhet inte omfattas av lagen bör detta komma till klart uttryck i lagtexten.

6. I 15 § föreskrivs att en auktorisation kan återkallas bl. a. om bolaget uppenbart åsidosätter en kunds intresse. Föreningen vill peka på att det ofta nog kan uppkomma situationer där finansbolaget och kunden har motstridiga intressen,

t. ex. i frågor om avtalstolkning och räntesättning samt vid konkurs. Föreningen utgår från att det inte är sådana situationer som åsyftas utan att det rör sig om beteenden som ligger nära eller överskrider gränsen för brottslighet. Detta bör i så fall klargöras.

2 JAK Riksförening för ekonomisk frigörelse

Jag har i dag talat med Jörgen Appelgren om den situation som uppstår för den typ och storlek av verksamheter som JAK, Fria Kulturfonden m. fl. bedriver om ovan angivna lagförslag tas i oförändrat skick. Appelgren ansåg att vi inte skulle beröras eftersom vi skulle kunna räknas som organisationer. Så vitt vi kan förstå gäller dock undantaget inte om man driver finansieringsverksamheten i rörelseform och det är man tvungen till, annars får man inte göra avdrag för löner och andra kostnader. Under många år fick vi betala skatt på bruttoinkomsten, enda avdraget var kostnaden för bankfack.

För att vi (och andra) skall kunna fortsätta och utveckla den finansiering av bl. a. angelägna miljövänliga projekt till låg kostnad som vi hittills genomfört är det enligt vårt förmenande nödvändigt att lagförslaget ändras på någon eller några punkter. De intentioner som ligger bakom förslaget är, så vitt vi kan förstå, att i första hand stävja kreditformer som är uppenbart ofördelaktiga för konsumenterna. Vår verksamhet är ju av rakt motsatt slag men omfattningen ännu så liten (utlåning något över 9 miljoner kronor) att lagförslagets krav på aktiekapital blir orimligt stort i nuvarande läge. Vi vill därför få tillfälle att lämna synpunkter och erhålla klarlägganden och skulle sätta stort värde på en snar kontakt i denna fråga.

Förslag till Lag om finansbolag

Härigenom föreskrivs följande.

Allmänna bestämmelser

1 § Med finansieringsverksamhet förstås i denna lag näringsverksamhet som har till ändamål att lämna, förmedla eller ställa garanti för kredit eller att medverka till finansiering genom att förvärva fordringar eller upplåta lös egendom till nyttjande.

Förmedling av kredit till annan än konsument är inte finansieringsverksamhet enligt denna lag.

Med företag enligt denna lag förstås aktiebolag, ekonomisk förening, handelsbolag och enskild näringsidkare.

2 § Denna lag gäller, med de undantag som anges i 3 §, företag som driver finansieringsverksamhet, om

1. företaget helt eller delvis ägs av ett svenskt eller utländskt bankinstitut eller dotterbolag till sådant institut, eller

2. företaget driver finansieringsverksamhet riktad mot konsument, eller

3. nettovärdet av tillgångarna i verksamheten enligt fastställd balansräkning för det senaste räkenskapsåret är minst femtio miljoner kronor och det inte finns anledning anta att värdet därefter har gått ned under detta belopp, eller

4. det annars är uppenbart att nettovärdet av tillgångarna i verksamheten överstiger femtio miljoner kronor.

I nettovärdet enligt första stycket 3-4 skall inte räknas in värdet av tillgångarna i sådan finansieringsverksamhet som anges i 3 § första stycket.

3 § Lagen gäller inte företag som avses i 2 § första stycket 2-4, om finansieringsverksamheten

1. avser finansiering endast i samband med avsättning av tjänster som erbjuds eller varor som framställs eller säljs av företaget, eller

2. avser finansiering endast i samband med avsättning av tjänster som erbjuds eller varor som framställs eller säljs av annat företag i samma koncern eller med annat nära samband som anges i 4 § andra stycket och medel för verksamheten inte anskaffas från allmänheten, eller

3. tillgodoser finansieringsbehov endast inom en grupp näringsidkare med ekonomisk intressegemenskap och medel för verksamheten inte anskaffas från allmänheten.

Lagen gäller inte heller företag som avses i 2 § första stycket 2-3, om bankinspektionen efter särskild prövning finner att finansieringsverksamheten

1. utgör en normal likviditetsförvaltning och inte kan anses ha ett självständigt syfte vid sidan av företagets huvudsakliga verksamhet, eller

2. drivs utan vinstsyfte av en förening vars uppgift endast är att tillgodose finansieringsbehov hos föreningens medlemmar.

Lagen gäller inte heller företag som omfattas av annan lagstiftning om särskild tillsyn.

4 § Om det finns nära samband mellan två eller flera företag, skall vid tillämpning av 2 § första stycket 3–4 hänsyn tas till det sammanlagda nettovärdet av tillgångarna i finansieringsverksamheten.

Nära samband skall anses föreligga om företagen leds av samma eller i huvudsak samma personer eller om vinsten av företagets verksamhet helt eller till betydande del skall, direkt eller indirekt, tillfalla samma eller i huvudsak samma personer.

Finansbolag

5 § Företag för vilket lagen enligt 2–4 §§ gäller, skall vara aktiebolag. Sådant bolag kallas finansbolag.

Finansbolag får driva finansieringsverksamhet endast efter tillstånd av bankinspektionen. Tillstånd skall ges om

1. bolagsordningen inte strider mot denna lag eller annan författning,
2. företaget inte är olämpligt att driva finansieringsverksamhet,
3. verksamheten kan antas inte bli till skada för det allmänna, och
4. företaget uppfyller de villkor som i övrigt anges i denna lag.

Ansökan om tillstånd får göras innan bolaget har registrerats. Har sådan ansökan gjorts inom sex månader från stiftelseurkundens undertecknande räknas den i 2 kap. 9 § första stycket aktiebolagslagen (1975:1385) föreskrivna tiden från tillståndsbeslutet.

6 § Bankinspektionen godkänner finansbolagets bolagsordning i samband med att bolaget ges tillstånd att driva finansieringsverksamhet. Till bolagsordningen skall vara fogad en plan för den tilltänkta verksamheten.

Beslut om ändring i finansbolagets bolagsordning skall godkännas av bankinspektionen.

7 § Aktiekapitalet i ett finansbolag skall vara minst fem miljoner kronor.

8 § Annan än finansbolag får inte i sin firma eller annars vid beteckning av verksamhet använda ordet finansbolag eller finansaktiebolag.

9 § För finansbolag gäller vad som är föreskrivet om aktiebolag i allmänhet om annat inte följer av denna lag.

Vid tillämpning av bestämmelserna i 10 kap. 4 § första stycket 4 aktiebolagslagen (1975:1385) i fråga om finansbolag skall med låneskuld och annan där angiven förpliktelse jämföras förvärv av fordringar och upplåtelse av egendom som avses i 1 §.

10 § Aktier i ett finansbolag får genom teckning eller överlåtelse förvärvas endast av

1. svensk medborgare,
2. svenska bolag och föreningar, som inte är kontrollsobjekt enligt lagen (1982:617) om utländska förvärv av svenska företag m. m.,
3. andra svenska samfälligheter,
4. fondbolag till aktiefonder enligt aktiefondslagen (1974:931)

Har aktieförvärv skett på annat sätt än genom teckning eller överlåtelse, skall första stycket inte i något fall medföra hinder för aktieägaren att förvärva ytterligare aktier, om det sker med stöd av den företrädesrätt till teckning eller erhållande av nya aktier som är förenad med de redan förvärvade aktierna enligt aktiebolagslagen (1975:1385) eller den bolagsordning som gällde vid förvärvet.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, bankinspektionen kan medge undantag från första stycket.

Förvärv av aktie, som skett i strid med innehållet i första stycket, är ogiltigt.

11 § Finansbolag får högst låna upp medel med dels ett belopp som svarar mot bolagets kassa och mot vad som inestår hos riksbanken, riksgäldskontoret, bankaktiebolag, sparbanks, central föreningsbank, kreditaktiebolag, hypoteksinstitut och postgirot eller utlånats till annat finansbolag, dels ett belopp som svarar mot tolv och en halv gånger det egna kapitalet. Om det finns särskilda skäl kan bankinspektionen medge högre upplåning, dock högst tjugo gånger det egna kapitalet.

Som upplåning anses inte vad som motsvarar av finansbolaget utfärdade skuldförbindelser, som för långgivaren medför rätt till betalning först efter bolagets övriga borgenärer eller som har garanterats av staten, bankaktiebolag, sparbanks eller central föreningsbank. Till upplåningen skall läggas ingångna garantiförbindelser och andra åtaganden på kapitalmarknaden som innebär en kreditrisk för bolaget. Garantiförbindelser skall tas upp till sitt nominella belopp. Detsamma gäller andra åtaganden, om inte regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, bankinspektionen har föreskrivit ett lägre belopp.

Med eget kapital avses aktiekapital, reservfond, dispositionsfond, och av bolagsstämman fastställd vinstbalans. Med eget kapital får likställas

1. garantifond, som bildats genom tillskott av aktieägare i finansbolaget eller förbindelser utfärdade av bankaktiebolag, sparbanks, central föreningsbank eller annan som bankinspektionen godkänt, intill ett belopp motsvarande fem gånger bolagets aktiekapital.

2. fyrtio procent av ett belopp, som svarar mot sådana bolagets reserver som avses i 2 kap. 9 § bankrörelselagen (1987:617) intill ett belopp motsvarande bolagets eget kapital samt

3. kapital, som tillförts bolaget mot av bolaget utfärdade skuldförbindelser som medför rätt till betalning först efter bolagets övriga borgenärer, intill ett belopp motsvarande bolagets eget kapital.

Från finansbolagets eget kapital skall avräknas det bokförda värdet av vad bolaget tillskjutit som aktiekapital eller i annan form till annat in- eller utländskt företag som driver finansieringsverksamhet.

Om det mellan finansbolag råder sådant nära samband som anges i 4 §, kan bankinspektionen i det särskilda fallet bestämma att upplåningsrätt skall beräknas gemensamt för bolagen.

12 § I finansbolag skall minst en av bolagsstämman utsedd revisor vara auktoriserad revisor eller auktoriserat revisionsbolag.

Tillsyn m. m.

13 § Finansbolag står under tillsyn av bankinspektionen.

Bankinspektionen skall övervaka att finansbolag följer denna lag och annan författning som reglerar finansbolags verksamhet, föreskrift som har beslutats med stöd av denna lag samt bolagsordningen och de beslut som med stöd av lag eller bolagsordningen har fattats av bolagsstämman eller styrelsen.

Bankinspektionen skall även i övrigt med uppmärksamhet följa finansbolagens verksamhet för att hålla sig underrättad om förhållanden som kan inverka på ett bolags säkerhet eller i övrigt är av betydelse för en sund utveckling av verksamheten.

Bankinspektionen är inte skyldig att vaka över att sådana bestämmelser iakttas som gäller rättigheter och skyldigheter för aktieägare i finansbolag i förhållande till bolaget eller till annan aktieägare eller sådana bestämmelser som angår bolagets inre angelägenheter.

14 § Bankinspektionen utövar tillsyn med ledning av handlingar som finansbolag enligt denna lag skall lämna till inspektionen och upplysningar som inspektionen inhämtar vid undersökning hos bolaget eller på annat sätt.

Undersökning hos finansbolag skall ske när bankinspektionen anser det behövt eller när regeringen beslutar om det.

Paragrafen motsvarar i sak nuvarande 12 §.

15 § Finansbolags tillstånd att driva finansieringsverksamhet som avses i 2–4 §§ kan återkallas av bankinspektionen, om

1. finansbolag genom att överträda denna lag eller uppenbart åsidosätta en kunds intresse eller på annat sätt visar sig olämpligt att bedriva finansieringsverksamhet,

2. verksamheten annars prövas vara till skada för det allmänna.

Om ett tillstånd har återkallats enligt första stycket, skall bolaget stå under bankinspektionens tillsyn till dess att verksamheten avvecklats eller drivs på ett sådant sätt att tillstånd enligt denna lag inte krävs.

16 § Råder förhållande som anges i 15 §, får bankinspektionen meddela finansbolaget skriftlig erinran i stället för att återkalla bolagets tillstånd, om det kan antas att bolaget låter sig rättas av detta. Inspektionen får även meddela ett finansbolag skriftlig erinran, om bolaget annars inte följer i 13 § andra stycket angivna föreskrifter och beslut eller om annat förhållande råder som menligt inverkar på bolagets säkerhet eller som kan äventyra en sund utveckling av bolagets finansieringsverksamhet. Skriftlig erinran får förenas med föreskrift om rättelse.

Råder missförhållanden hos finansbolag i annat fall än som anges i första stycket, får bankinspektionen i särskilt beslut göra anmärkning om det.

Om ett finansbolag har fattat beslut som strider mot denna lag eller annan författning som reglerar finansbolags verksamhet, mot föreskrift som har meddelats med stöd av denna lag eller mot bolagsordningen, får bankinspektionen förbjuda att beslutet verkställs. Har beslutet verkställts, får inspektionen förelägga bolaget att göra rättelse, om det kan ske.

17 § Bankinspektionen skall, om inte särskilda skäl talar däremot, förordna en revisor att med övriga revisorer delta i revisionen av finansbolag. Inspektionen kan när som helst återkalla sådant förordnande och i stället utse ny revisor.

Om ett tillstånd för finansbolag att driva finansieringsverksamhet har återkallats, gäller förordnandet för den av bankinspektionen utsedde revisorn till dess att finansieringsverksamheten har avvecklats och revisorn till bankinspektionen har lämnat en berättelse över avvecklingen.

Finansbolaget skall till revisor som har förordnats enligt första stycket betala ersättning med belopp som bankinspektionen bestämmer.

18 § Bankinspektionen får kalla till sammanträde med finansbolags styrelse eller begära att styrelsen kallar till extra bolagsstämma. Har styrelsen inte följt en sådan begäran, får inspektionen kalla till extra bolagsstämma. Företrädare för inspektionen får närvara vid styrelsesammanträdet, som inspektionen har utlyst, och vid bolagsstämma samt delta i överläggningarna.

19 § Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om hur finansbolags räkenskaper skall föras och hur värdehandlingar skall förvaras och inventeras.

20 § Finansbolag skall på tid och sätt som bankinspektionen bestämmer

1. hålla bolagets kassa, övriga tillgångar, räkenskapsmaterial och andra handlingar tillgängliga för granskning av inspektionen,

2. upprätta och till inspektionen lämna översikt som visar bolagets tillgångar och skulder,

3. till inspektionen lämna årsredovisning och i förekommande fall koncernredovisning samt revisionsberättelse och protokoll vid ordinarie bolagsstämma,

4. i övrigt lämna inspektionen alla de upplysningar och uppgifter som inspektionen anser behövliga för tillämpning av denna lag.

21 § Bankinspektionen skall föra en förteckning över finansbolagen.

22 § För att täcka kostnaden för bankinspektionens tillsynsverksamhet skall finansbolagen årligen betala bidrag enligt de närmare föreskrifter som meddelas av regeringen. Bidraget får inte överstiga två hundra delar procent av nettovärdet av tillgångarna i bolagets finansieringsverksamhet närmast föregående räkenskapsår.

23 § Om det kan antas att ett företag driver sådan finansieringsverksamhet att denna lag är tillämplig, får bankinspektionen förelägga företaget att till inspektionen lämna de upplysningar om sin verksamhet som behövs för att bedöma om lagen är tillämplig.

Företag som driver finansieringsverksamhet som avses i 2–4 §§ utan att vara aktiebolag, får av bankinspektionen förbjudas att driva sådan verksamhet. Innan sådant beslut fattas, skall företaget ges skälig tid att överföra verksamheten till aktiebolag.

Vite

24 § Meddelar bankinspektionen föreläggande eller förbud enligt denna lag får inspektionen sätta ut vite.

Överklagande

25 § Bankinspektionens beslut enligt denna lag får överklagas hos regeringen. Inspektionens beslut har omedelbar verkan, om inte annat beslutas.

Tystnadsplikt

26 § Den som är eller har varit verksam i finansbolag får inte obehörigen yppa vad han därvid har fått veta om annans affärsförhållanden eller personliga förhållanden.

Första stycket gäller också den som hos bankinspektionen har tagit befattning med ärende enligt denna lag.

27 § Den som uppsåtligen driver finansieringsverksamhet utan tillstånd, där sådant krävs enligt denna lag, döms till böter eller fängelse i högst ett år.

Styrelseledamot eller befattningshavare hos finansbolag som uppsåtligen eller av oaktsamhet genom oriktig bokföring eller på annat sätt lämnar bankinspektionen felaktiga upplysningar om verksamheten döms, om gärningen inte är ringa, till böter eller fängelse i högst ett år.

Den som bryter mot 8 § döms till böter.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1988.

2. Ett företag som vid lagens ikraftträdande driver finansieringsverksamhet och som avser att ansöka om tillstånd enligt 5 § skall göra detta senast vid utgången av år 1988.

3. Ett företag som vid lagens ikraftträdande driver finansieringsverksamhet får fortsätta denna verksamhet enligt de äldre bestämmelserna till utgången av år 1988 eller fram till dess att ansökan enligt 2 slutligt prövats.

4. Ansöker ett företag som avses i 3 inte om tillstånd inom tid som anges i 2 eller får företaget inte sin ansökan beviljad får företaget fortsätta verksamheten enligt de äldre bestämmelserna endast i fråga om de åtaganden som företaget gjort under tid som verksamheten bedrivits enligt äldre bestämmelser.

5. Ett företag som vid lagens ikraftträdande driver finansieringsverksamhet skall för att undantas från lagens tillämpningsområde enligt 3 § andra stycket göra ansökan om detta senast vid utgången av år 1988. Vad som sägs i 3 och 4 gäller även sådant företag.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1988-03-22 Närvarande: f. d. regeringsrådet Wieslander, regeringsrådet Wadell, justitierådet Magnusson.

Enligt protokoll vid regeringssammanträde den 17 mars 1988 har regeringens på hemställan av statsrådet Johansson beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till lag om finansbolag.

Förslaget har inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Samuel Hermelin.

Förslaget föranleder följande yttrande av *lagrådet*:

1 §

Enligt lagrådets uppfattning blir den föreslagna lagen mera lättillgänglig, om dess syfte, att kräva tillstånd i vissa fall för finansieringsverksamhet, framgår redan av den inledande paragrafen. En bestämmelse där tillståndskravet anges bör få bilda ett första stycke i paragrafen. Det bör lämpligen också framgå av bestämmelsen att bankinspektionen är tillståndsmyndighet.

I paragrafens andra stycke bör tas in en bestämmelse om vad som avses med finansieringsverksamhet, motsvarande första och andra styckena i remissförslaget.

I remissförslaget har som ett tredje stycke tagits in en föreskrift om vad som i lagen förstås med företag. Avsikten med föreskriften torde bl. a. vara att klargöra att finansieringsverksamhet som drivs direkt av staten eller kommun eller av stiftelser, ideella föreningar m. m. inte omfattas av tillståndsplikten. En föreskrift med detta innehåll passar emellertid bättre i 2 §, som närmare anger tillståndspliktens omfattning.

Lagrådet föreslår således att 1 § får följande lydelse: "Finansieringsverksamhet får, i de fall som anges i denna lag, drivas endast efter tillstånd av bankinspektionen.

Med finansieringsverksamhet avses näringsverksamhet som har till ändamål att lämna eller ställa garanti för kredit, förmedla kredit till konsumenter eller medverka till finansiering genom att förvärva fordringar eller upplåta lös egendom till nyttjande."

2 och 3 §§

I klarhetens intresse bör i upptakten till 2 § sägas: "Tillstånd krävs för företag som driver finansieringsverksamhet, om....." På motsvarande sätt bör i 3 § användas uttrycket "tillstånd krävs inte" i stället för "lagen gäller inte".

I enlighet med vad lagrådet föreslagit under 1 § bör 2 § avslutas med ett stycke av följande innehåll: "Tillstånd krävs inte, om finansieringsverksamhet bedrivs av andra än aktiebolag, ekonomisk förening, handelsbolag eller enskild näringsidkare."

5 §

Med hänsyn bl. a. till vad lagrådet har föreslagit under 1 § bör 5 § begränsas till att innehålla regler om förutsättningarna för tillstånd. Härvid bör i ett

första stycke tas in en bestämmelse om att tillstånd får meddelas endast om finansieringsverksamheten drivs i aktiebolags form och aktiekapitalet är minst fem miljoner kr (jfr 5 § första stycket och 7 § i remissförslaget). I ett andra stycke bör, i huvudsaklig överensstämmelse med andra stycket andra meningen i remissförslaget, föreskrivas att tillstånd skall ges, om bolagsordningen inte strider mot lagen eller annan författning, etc.

Vad som i remissförslagets tredje stycke i 5 § sägs om när ansökan om tillstånd får göras m. m. bör lämpligen flyttas till den närmast följande paragrafen.

Enligt lagrådets mening bör alltså 5 § ges följande lydelse:

”Tillstånd får meddelas endast om finansieringsverksamheten drivs i aktiebolags form och aktiekapitalet är minst fem miljoner kronor.

Tillstånd skall ges, om

1. bolagsordningen inte strider mot denna lag eller annan författning,
2. bolaget inte är olämpligt att driva finansieringsverksamhet,
3. verksamheten kan antas inte bli till skada för det allmänna, och
4. bolaget uppfyller de villkor som i övrigt anges i denna lag.”

Lagrådet föreslår vidare att rubriken före 5 § får lydelsen ”Förutsättningar för tillstånd m. m.”

6 och 7 §§

I remissförslaget inleds 6 § första stycket av en bestämmelse om att bankinspektionen godkänner finansbolagets bolagsordning i samband med att bolaget ges tillstånd att driva finansieringsverksamhet. Vidare sägs i samma stycke att det till bolagsordningen skall vara fogad en plan för den tilltänkta verksamheten. I ett andra stycke föreskrivs att beslut om ändring i finansbolagets bolagsordning skall godkännas av bankinspektionen.

Vad som sägs i 6 § första stycket om godkännande av bolagsordning har i och för sig en motsvarighet i bl. a. 7 § första stycket fondkommissionslagen. Bestämmelsen saknar emellertid självständig betydelse med hänsyn till att bankinspektionen ändå enligt 5 § andra stycket 1 skall granska bolagsordningen i samband med tillståndsprövningen (jfr lagrådets yttrande över förslaget till fondkommissionslag, prop. 1978/79:9 s. 262). Bestämmelsen är inte heller nödvändig för att man i lagen skall kunna ta in en föreskrift om att ändringar i bolagsordningen skall godkännas av bankinspektionen.

Med hänsyn till vad som nu har sagts förordar lagrådet att bestämmelsen om godkännande av bolagsordning i samband med tillståndsprövningen utgår. I 6 § bör tas in dels, i enlighet med vad lagrådet har föreslagit under 5 §, regler om ansökan om tillstånd m. m., motsvarande 5 § tredje stycket i remissförslaget, dels den tidigare nämnda bestämmelsen om att till bolagsordningen skall vara fogad en plan för den tilltänkta verksamheten.

Vad som skall ske i samband med ändringar i bolagsordningen bör lämpligen regleras i 7 §, vars innehåll enligt lagrådsremissen (att aktiekapitalet i ett finansbolag skall vara minst fem miljoner kr) enligt lagrådets förslag skall flyttas till 5 §. Bestämmelsen i 7 § bör lämpligen utformas efter mönster av 7 § andra stycket fondkommissionslagen.

I enlighet med det anförda föreslår lagrådet att 6 och 7 §§ får följande lydelse:

”6§ Ansökan om tillstånd får göras innan bolaget har registrerats i aktiebolagsregistret. Har ansökan gjorts inom sex månader från stiftelseurkundens undertecknande, räknas den i 2 kap. 9§ första stycket aktiebolagslagen (1975:1385) föreskrivna tiden från tillståndsbeslutet.

Till bolagsordningen skall vara fogad en plan för den tilltänkta verksamheten.

7§ Beslut om ändring av finansbolags bolagsordning skall prövas av bankinspektionen och får inte registreras innan det har godkänts av inspektionen.”

8§

Paragrafen bör lämpligen inledas med en bestämmelse motsvarande 5§ första stycket andra meningen i remissförslaget om att bolag som har fått tillstånd kallas finansbolag. Därefter bör, i huvudsaklig överensstämmelse med remissförslaget, sägas att annat bolag inte i sin firma eller annars vid beteckningen av verksamheten får användas ordet finansbolag eller finansaktiebolag.

10§

För att lagen skall bli överskådligare föreslår lagrådet att det före 10§ förs in en rubrik med lydelsen ”Finansbolags verksamhet”.

15§

Paragrafens första stycket, som reglerar förutsättningarna för återkallelse av tillstånd för finansbolag, bör enligt lagrådets mening jämkas något. Bl. a. bör man låta den naturliga principen att tillstånd skall kunna återkallas i de situationer då förutsättningarna för tillstånd inte längre föreligger, komma till uttryck i lagtexten.

Lagrådet förordar att paragrafens första stycke utformas på följande sätt:

”Finansbolags tillstånd kan återkallas av bankinspektionen, om bolaget har överträtt denna lag eller uppenbart åsidosatt kundernas intressen eller om annars förutsättningarna för tillstånd enligt 5§ inte längre föreligger.”

Innehåll	Sid	Prop. 1987/88:149
Regeringens proposition	1	
Propositionens huvudsakliga innehåll	1	
Propositionens lagförslag	2	
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 29 mars 1988	8	
1 Inledning	8	
2 Allmän motivering	9	
2.1 Allmänna utgångspunkter	9	
2.2 Auktorisation	10	
2.3 Finansieringsverksamhet som omfattas av bestämmelserna ...	21	
2.4 Ändrade bestämmelser vid beräkning av kapitalbasen enligt upplåningsrättsregeln	27	
2.5 Tillsyn och ny straffbestämmelse	31	
2.6 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	32	
3 Upprättade lagförslag	33	
4 Specialmotivering	34	
5 Hemställan	43	
6 Beslut	43	
Bilaga 1 Sammanfattning av förslaget i promemorian	44	
Bilaga 2 Lagförslaget i promemorian	45	
Bilaga 3 Förteckning över remissinstanserna och sammanställ- ning av yttrandena	51	
Bilaga 4 Det till lagrådet remitterade lagförslaget	112	
Bilaga 5 Lagrådets yttrande	118	

